Samarbejde mellem forældre og daginstitutioner

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Samarbejde mellem forældre og daginstitutioner

2016

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Samarbejde mellem forældre og daginstitutioner

© 2016 Danmarks Evalueringsinstitut
Trykt hos Rosendahls

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos:
Alle boghandlere

40,- kr. inkl. moms

ISBN 978-87-7958-992-6
Foto: Mette Bendixsen

Indhold

Forord 7

1 Resumé 9

2 Indledning 15
2.1 Undersøgelsesspørgsmål og fokus 16
2.2 Undersøgelsens design, datagrundlag og analyse 16
2.2.1 Forundersøgelse 17
2.2.2 Spørgeskemaundersøgelse blandt daginstitutionslederne og forældre 17
2.2.3 Kvalitative interviews med ledere og forældre 18
2.2.4 Fremstilling af data i rapporten 18
2.3 Organisering 19
2.4 Læsevejledning 19

3 Hvad består et godt forældresamarbejde af? 21
3.1 Tillid er afgørende for et godt forældresamarbejde 22
3.1.1 Tillid til personalets pædagogiske faglighed gør forældrene trygge ved at aflevere deres barn 22
3.1.2 Tillid bygger på åben dialog – både om det, der fungerer, og det, der er svært 23
3.1.3 Tillid kommer af, at forældre blive budt indenfor i institutionens hverdag 24
3.2 Det ressourcefulde møde understøtter udveksling af viden om barnet 24
3.2.1 Forældre vil gerne i endnu højere grad inddrages som en ressource i samarbejdet med daginstitutionen 26
3.3 Forældres medindflydelse skal afstemmes med en forståelse for institutionens pædagogiske arbejde 27
3.4 Forventningsafstemning giver et fælles grundlag for samarbejdet 30
3.4.1 Forældre oplever tydelig kommunikation af forventninger – men ikke altid 31
3.4.2 Forventningsafstemning skaber sammenhæng mellem hjem og institution 32

3.4.3 Forventningsafstemning skal få forældre til at tage ansvar for at understøtte hverdagen i daginstitutionen 33
3.5 Opsummering 34

4 Dialog og vejledning om barnets trivsel, udvikling og læring 37
4.1 Afsættet for dialog er konkret viden om barnets hverdag 38
4.2 Forældre ønsker en styrket dialog om deres barn 39
4.2.1 Lederne oplever først og fremmest, at forældrene ønsker dialog om barnets trivsel og sociale relationer 41
4.3 Forældre ønsker en styrket vejledning fra personalet 43
4.3.1 Lederne oplever særligt, at forældre ønsker vejledning om barnets skoleparathed 45
4.3.2 Der er potentiale i et øget fokus på læringsmiljøet i hjemmet 47
4.3.3 Der er behov for en fælles dialog om, hvad barnets læring er, og hvordan den understøttes 49
4.4 Forældre er mindre interesserede i vejledning om opdragelse af og omsorg for barnet 50
4.5 Vejledning skal opleves som konstruktiv inspiration 51
4.6 Der er potentiale i at vejlede løbende frem for med afsæt i en bekymring 52
4.7 Tosprogede og kortuddannede forældre ønsker mere dialog og vejledning 54
4.7.1 Tosprogede forældre og kortuddannede forældre ønsker i højere grad en tæt, daglig dialog om deres barn 54
4.7.2 Tosprogede forældre og kortuddannede forældre bliver i højere grad opfordret til at arbejde med deres barns læring 55
4.7.3 Tosprogede forældre og kortuddannede forældre ønsker i højere grad vejledning i barnets opdragelse 57
4.8 Opsummering 59

5 Hvordan foregår forældresamarbejdet i hverdagen? 61
5.1 Differentiering er en overordnet indgangsvinkel til forældresamarbejdet 61
5.2 Seks måder, forældre og daginstitutioner samarbejder på 62
5.2.1 Opstart og indkøring 63
5.2.2 Individuelle samtaler 65
5.2.3 Daglig udveksling af viden i hente- og bringesituationer 66
5.2.4 Faste, kollektive arrangementer 70
5.2.5 Frivilligt arbejde i institutionen 76
5.2.6 Digitale kommunikationsstrukturer 80
5.3 Opsummering 86

Appendiks

Appendiks A: Metode **87**

Appendiks B: Spørgeskemaundersøgelserne **89**

Appendiks C: Telefoninterviews med daginstitutionsledere og forældre **97**

Appendiks D: Litteraturliste **101**

Forord

Kvaliteten af danske dagtilbud optager ikke alene det pædagogiske personale, men også i stadig stigende grad politikere og beslutningstagere på flere niveauer. Og det er med god grund. Forskning viser nemlig, at kvaliteten af dagtilbuddene er afgørende for børns trivsel, udvikling og læring – og at den har stor betydning for, hvordan børnene klarer sig senere i livet.

Samarbejdet mellem det pædagogiske personale og forældrene er ét afgørende element i arbejdet med at skabe dagtilbud af høj kvalitet. Langt de fleste børn i Danmark lever deres hverdagsliv dels i dagplejen, vuggestuen eller børnehaven og dels derhjemme hos forældrene. Derfor har det pædagogiske personale og forældrene en vigtig fælles opgave med at binde de forskellige arenaer sammen, så barnet oplever et godt samspil mellem det derhjemme og dagligdagen i dagtilbuddet.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) fremlægger i denne rapport et samlet overblik over, hvordan forældre og daginstitutioner samarbejder i hverdagen om børns trivsel, udvikling og læring, og hvilke rammer der er for samarbejdet.

Undersøgelsen bag rapporten bygger på to spørgeskemaundersøgelser blandt hhv. daginstitutionsledere og forældre til børn i daginstitutioner samt på interviews med disse to grupper.

Vi håber, at rapporten kan inspirere politikere, dagtilbudschefer, pædagogiske konsulenter, institutionsledere og faglige organisationer, så forældresamarbejdet kan udvikles med fokus på at styrke dagtilbuddenes kvalitet og skabe gode børneliv.

God læselyst.

Mikkel Haarder
Direktør for EVA

1 Resumé

Denne rapport kortlægger danske daginstitutioners samarbejde med forældre og kaster lys over, hvilke potentialer samarbejdet har for at styrke børnenes trivsel, udvikling og læring. Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har undersøgt, hvordan vuggestuer, børnehaver og aldersintegrerede institutioner konkret organiserer hverdagens forældresamarbejde, hvilket indhold der er i forældresamarbejdet, samt hvilke muligheder og udfordringer forældre og pædagogisk personale oplever i samarbejdet.

Relevans, faglig kontekst og målgruppe

Det står højt på den politiske dagsorden at styrke samarbejdet mellem dagtilbud og forældre, fordi samarbejdet netop ses som en vigtig løftestang for at fremme børns trivsel, udvikling og læring. Bl.a. har mastergruppen for en styrket pædagogisk læreplan foreslået, at forældresamarbejde indgår som en tværgående dimension i fremtidens læreplansarbejde (MBUL, 2016a). Dermed er der lagt op til, at alle daginstitutioner skal gøre sig overvejelser om forældresamarbejde, når de fremover udfolder de seks læreplanstemaer.

EVA's undersøgelse sætter fokus på, hvordan samarbejdet mellem forældre og daginstitutioner konkret ser ud i hverdagen. Den tager sit afsæt i forskning og tidligere undersøgelser, der peger på to ting: For det første, at desto bedre kontakten og samspillet er mellem forældre og pædagogisk personale, desto mere positivt oplever barnet dagtilbuddet. For det andet, at pædagoger og forældre oplever børnene i forskellige situationer, så de hver især har en unik viden, som – når den deles – kan berige samarbejdet mellem dagtilbud og hjem til gavn for barnet.

Rapporten henvender sig til flere målgrupper. For det første giver den et overblik over danske daginstitutioners forældresamarbejde, som kan være et godt vidensafsæt for politikeres, organisationers og fagpersoners arbejde med en styrket pædagogisk læreplan og kvaliteten af dagtilbud generelt set. For det andet giver rapporten konkrete eksempler på, hvordan daginstitutioner

griber forældresamarbejdet an. Eksemplerne kan inspirere pædagogiske konsulenter, dagtilbudschefer såvel som områdeledere og daginstitutionsledere i kommunerne, når de sætter rammerne for hverdagens forældresamarbejde.

Resultater af undersøgelsen

Overordnet set viser EVA's undersøgelse, at forældre og daginstitutionsledere mener, at deres indbyrdes samarbejde skal fremme barnets trivsel, udvikling og læring. Begge grupper oplever, at der er fire vigtige byggesten, der understøtter et godt forældresamarbejde med dette formål: opbygning af tillid mellem forældre og personale, et ressourcefuldt møde med udveksling af viden om barnet, forældres medindflydelse baseret på en forståelse for det pædagogiske arbejde samt en løbende forventningsafstemning om samarbejdet.

Forældre efterspørger mere vejledning fra personalet, end de oplever, de får

EVA's undersøgelse viser, at forældre til børn i daginstitutioner generelt efterspørger mere vejledning i at styrke deres barns trivsel, udvikling og læring, end de oplever at få i dag. Det gælder bl.a. vejledning om barnets skoleparathed, læring, sociale relationer og sprog:

- 71 % af forældrene vil gerne have vejledning om, hvordan de kan gøre deres barn skoleparat. 64 % af dem, der efterspørger vejledningen, oplever *ikke* at få den i dag.
- 71 % af forældrene vil gerne have vejledning om, hvordan de kan styrke deres barns læring. 60 % af dem, der efterspørger vejledning om læring, oplever *ikke* at få den i dag.
- 61 % af forældrene vil gerne have vejledning om, hvordan de kan styrke deres barns sociale relationer. 56 % af dem, der efterspørger vejledningen, oplever *ikke* at få den i dag.
- 50 % af forældrene vil gerne have vejledning om deres barns sproglige udvikling. 50 % af dem, der efterspørger vejledning om sprog, oplever *ikke* at få den i dag.

Samtidig efterspørger forældrene et større fokus på barnets læringsmiljø i hjemmet. I alt 60 % af forældrene finder det vigtigt eller meget vigtigt, at personalet har fokus på deres barns læring derhjemme, men kun 45 % af forældrene oplever aktuelt, at personalet opfordrer dem til at arbejde med barnets læring derhjemme. Dog svarer dobbelt så mange (91 %) af lederne, at de i høj eller nogen grad opfordrer forældre til at arbejde med barnets læring derhjemme. Den forskel peger på, at forældre og daginstitutioner i fællesskab kan arbejde med et tydeligere fokus på læringsmiljøet i hjemmet.

Markant vejledningsefterspørgsel blandt kortuddannede og tosprogede

Kortuddannede forældre, dvs. forældre uden en videregående uddannelse, oplever i højere grad end forældre med en videregående uddannelse at blive opfordret til at arbejde med barnets læring i hjemmet. Samtidig finder de det også vigtigere end forældre med en videregående uddannelse, at personalet netop har fokus på deres barns læring i hjemmet. En lignende tendens gør

sig gældende for de tosprogede forældre, der taler et andet sprog end dansk i hjemmet, hvis vi sammenligner dem med de forældre, der taler dansk i hjemmet:

- 21 % af de kortuddannede forældre oplever i høj grad at blive opfordret til at arbejde med barnets læring i hjemmet. Det samme gør sig gældende for 8 % af forældrene med en videregående uddannelse.
- 20 % af de kortuddannede forældre finder det meget vigtigt, at personalet har fokus på barnets læring derhjemme, mens det gør sig gældende for 15 % af forældrene med en videregående uddannelse.
- 31 % af de tosprogede forældre oplever i høj grad at blive opfordret til at arbejde med barnets læring i hjemmet. 12 % af forældre, der taler dansk i hjemmet, oplever det i høj grad.
- 26 % af de tosprogede forældre finder det meget vigtigt, at personalet har fokus på barnets læring derhjemme. Det samme gør sig gældende for 15 % af de forældre, der taler dansk i hjemmet.

Kortuddannede og tosprogede ønsker i højere grad vejledning om barnets opdragelse

Kortuddannede forældre og tosprogede forældre ønsker ligesom de øvrige forældre mere vejledning i at styrke deres barns trivsel, udvikling og læring, end de allerede oplever at få. Hvor den samlede forældregruppe til gengæld er kritiske over for at få vejledning om deres barns opdragelse og omsorg, så ønsker kortuddannede forældre og tosprogede forældre i højere grad den form for vejledning.

- 45 % af de tosprogede forældre ønsker vejledning i, hvordan de opdrager deres barn og sætter grænser, mens 32 % af forældre, der taler dansk i hjemmet, ønsker samme vejledning.
- 22 % af de kortuddannede forældre ønsker vejledning i, hvordan de kan få hverdagen som forældre til at fungere, mens 12 % af forældrene med en videregående uddannelse ønsker vejledning om det.

Det pædagogiske personale vejleder primært forældre med afsæt i en bekymring

Undersøgelsen peger på, at det pædagogiske personale primært vejleder forældrene, når der er en konkret bekymring for barnet, eller barnet møder en udfordring. Samtidig efterspørger forældrene generelt mere vejledning, end de oplever at få – bl.a. i at styrke deres barns læring og læringsmiljøet i hjemmet. Derfor er der et potentiale i, at vejledning fra det pædagogiske personale til forældrene frem for primært at foregå på baggrund af en bekymring eller en oplevet udfordring i stedet finder sted løbende i forældresamarbejdet, fx med udgangspunkt i læreplanstemaerne.

Forældrene oplever ofte at blive mødt som en ressource – men ikke altid
Undersøgelsen viser, at flertallet af forældrene oplever at blive mødt som en ressource i samarbejdet med daginstitutionen: 78 % af forældrene oplever i høj eller i nogen grad, at daginstitutionernes personale er åbne over for, at de som forældre kan bidrage positivt til institutionens arbejde. Til sammenligning oplever 20 % – eller hver femte forælder – at personalet i mindre grad eller slet ikke er åbne over for forældrenes bidrag. 49 % af forældrene er samtidig enige i, at personalet i deres barns institution kunne blive bedre til at bruge forældrene som en ressource. Resultaterne peger på et potentiale i, at daginstitutionerne i højere grad bruger og inddrager forældrene som en ressource i arbejdet med at fremme børnenes trivsel, udvikling og læring. Det vil også understøtte det ressourcefulde møde, hvor forældre og pædagogisk personale deler deres unikke viden om barnet som en væsentlig byggesten i et velfungerende forældresamarbejde.

Forældre og ledere har forskellige opfattelser af grænser for forældresamarbejdet
Undersøgelsen viser, at forældre og ledere har forskellige opfattelser af grænser for forældresamarbejdet. Lederne oplever et dilemma i at give forældrene konkret indflydelse på deres barns hverdag, som der ellers er mange forældre, der efterlyser. På den ene side ønsker lederne forældrenes involvering og inputs, men på den anden side oplever de, at forældreindflydelse kan udfordre det pædagogiske arbejde med hele børnegruppens trivsel og interesser. Omvendt ønsker forældrene som en samlet gruppe mere vejledning i at styrke deres barns trivsel, udvikling og læring, end de oplever, at de allerede får, men de er kritiske over for personalets indblanding i hjemmets privatsfære mht. barnets opdragelse og omsorg. Undersøgelsen peger på, at det er vigtigt, at forældrenes medindflydelse er baseret på indsigt i det pædagogiske arbejde med hele børnegruppen, ligesom det er vigtigt, at det pædagogiske personales vejledning af forældrene ikke fremstår som forskrifter og påbud, men i stedet som konstruktiv inspiration.

Forældre inddrages ofte som frivillig, praktisk arbejdskraft i institutionen
Størstedelen af lederne – 84 % – har opfordret forældrene til at løse frivillige opgaver i institutionen, og 46 % af forældrene har løst frivillige opgaver. Det er primært praktiske opgaver som rengøring og vedligehold, lederne beder forældrene løse (65 % af lederne), mens kun 11 % af lederne opfordrer forældrene til at løse pædagogiske opgaver som at tage med på tur. Ledere siger

i interviews, at de oplever, at de bliver opfordret af den kommunale forvaltning til netop at få forældrene til at varetage den type af praktiske opgaver for at frigøre personaleressourcer.

Selvom forældre og ledere er enige om, at et godt forældresamarbejde har barnet i centrum, viser undersøgelsen, at når forældrene løser praktiske opgaver i deres barns institution, så er det ikke nødvendigvis tænkt ind som en del af samarbejdet om barnets trivsel, udvikling og læring.

Daginstitutionens organisering sætter i høj grad rammerne for forældresamarbejdet
På tværs af landets kommuner tegner der sig et billede af seks grundlæggende måder, forældre og daginstitutioner samarbejder på i hverdagen. De seks måder er: opstart og indkøring i institutionen, individuelle forældresamtaler, daglig udveksling af viden i hente- og bringesituationer, faste, kollektive arrangementer som forældremøder og sociale sammenkomster, frivilligt arbejde samt digitale kommunikationsstrukturer.

EVA's undersøgelse peger på, at det har stor betydning for forældresamarbejdet, hvordan daginstitutionerne organiserer hverdagen. Det er i særlig grad organiseringen, der sætter rammerne for den løbende dialog mellem forældre og personale. Organiseringen kan bl.a. afgøre, om der er tid og anledning til "garderobesnakke" mellem forældre og pædagogerne, der har en faglig indsigt i, hvordan barnet har det, og dermed gode forudsætninger for at have dialog og vejlede forældrene om, hvordan de kan styrke deres barns trivsel, udvikling og læring.

Fire perspektiver for fremtidens forældresamarbejde

EVA's resultater peger på, at der er fire perspektiver, kommuner og daginstitutioner bør være særligt opmærksomme på, når de arbejder med at udvikle forældresamarbejdet – bl.a. som en del af arbejdet med en styrket pædagogisk læreplan.

1 Forældre til børn i daginstitutioner efterlyser et større fokus på børnenes trivsel, udvikling og læring i forældresamarbejdet – både gennem dialog og vejledning fra personalet. Forældrene vil også gerne have et øget fokus på læringsmiljøet i hjemmet. Derfor er der et potentiale i at involvere og tænke forældrene ind som en tværgående dimension i arbejdet med de pædagogiske læreplaner.

2 Især kortuddannede forældre og tosprogede forældre ønsker et større fokus på barnets læring i hjemmet og en tættere daglig dialog om barnet. Den indsigt viser, at det er væsentligt at have blik for forskellige forældres behov i samarbejdet. Et nuanceret blik på, hvilke behov forældre har for dialog og vejledning, kan være et afsæt for kommuners og daginstitutioners arbejde med at styrke kvaliteten af barnets læringsmiljøer og bekæmpe den 'læringsulighed', som bl.a. Rådet for Børns Læring har udpeget som en af de største udfordringer for danske dagtilbud.

3 Læring er et begreb med flere betydninger. Derfor kan det være vigtigt at bruge forældresamarbejdet til at have en dialog om, hvordan forældre og pædagogisk personale forstår læring. De pædagogiske læreplaner kan være udgangspunktet for, at forældre og pædagogisk personale taler om og skaber et fælles sprog om barnets læring, der gør det nemmere i fællesskab at understøtte gode læringsmiljøer for barnet.

4 Organiseringen af dagligdagen i den enkelte institution har stor betydning for forældresamarbejdet – og særligt for "garderobesnakke" og andre former for løbende dialog og vejledning. Ledere og pædagogisk personale i daginstitutioner kan med fordel have mere fokus på at sætte gode rammer for forældresamarbejdet, når de planlægger institutionens hverdag. Både ledere og forældre oplever aktuelt et øget tidspres, men begge grupper peger alligevel på, at det er vigtigt, at man i institutionen sikrer, at forældre føler sig velkomne og inviteret ind i hverdagen med mulighed for daglig dialog.

Om datagrundlaget

Rapporten bygger på spørgeskemaundersøgelser blandt hhv. daginstitutionsledere og forældre til børn i daginstitutioner. Desuden har EVA gennemført kvalitative interviews med 12 daginstitutionsledere og 10 forældre til børn i daginstitutioner, hvor de har uddybet deres oplevelser af forældresamarbejdet. EVA's undersøgelse har fokus på det direkte forældresamarbejde i dagligdagen i form af bl.a. løbende dialog, forældresamtaler og forældremøder, mens forældrebestyrelsesarbejdet ikke er et fokus i rapporten. Rapporten beskæftiger sig heller ikke med forældresamarbejdet mellem dagpleje og forældre.

2 Indledning

I Danmark er langt de fleste børn i dagtilbud og lever derfor deres hverdagsliv dels i dagtilbuddet og dels derhjemme hos forældrene. Dagtilbud af høj kvalitet har stor betydning for børnenes trivsel, udvikling og læring – ligesom samspillet mellem barnet og dets forældre er en afgørende faktor for det gode børneliv, og for at børnene kan vokse op og klare sig godt i livet (Jæger, 2008). Forskning peger på, at jo bedre og mere meningsfuldt samarbejdet er mellem forældre og det pædagogiske personale, jo flere positive følelser og større tryghed oplever barnet for og ved dagtilbuddet (Christoffersen m.fl., 2014).

Politisk er der stor bevågenhed om forældresamarbejde. Det afspejles fx i *Master for en styrket pædagogisk læreplan*, der foreslår, at forældresamarbejdet indgår som en tværgående dimension i fremtidens læreplansarbejde. Det lægger op til, at alle dagtilbud gør sig overvejelser om forældresamarbejdet, når de i fremtiden arbejder med de seks læreplanstemaer. I det hele taget lægger masteren vægt på, at dagtilbuddene fremadrettet involverer og aktivt inddrager forældrene og giver dem medindflydelse på dagtilbuddenes arbejde. Samtidig er der en stigende opmærksomhed på betydningen af, at det pædagogiske personale målrettet understøtter læringsmiljøet i hjemmet, som beretningen fra Formandskabet for Rådet for Børns Læring i 2016 sætter fokus på.

Lovgivningen fremhæver også betydningen af forældresamarbejdet. Dagtilbudsloven slår fast, at forældre og dagtilbud skal samarbejde om at understøtte barnets alsidige udvikling og selvværd samt bidrage til, at børn får en god og tryg opvækst. Ligesom de sammen skal sikre en god overgang til skole ved at udvikle og understøtte grundlæggende kompetencer og lysten til at lære. Kort sagt skal forældre og dagtilbud i fællesskab fremme barnets trivsel, udvikling og læring.

Forældre bliver på den måde set og talt frem som en vigtig ressource i samarbejdet med dagtilbuddet om at skabe de optimale rammer for det gode børneliv. Det perspektiv bakkes op af forskning, der peger på, at pædagoger og forældre oplever børnene i forskellige situationer, og at de derfor ser ting og får en viden, som kun de har adgang til. En viden, som når den bliver delt, kan berige samarbejdet mellem dagtilbuddet og hjemmet til gavn for barnet (Larsen, 2005).

I Danmark mangler der en udtømmende viden om, hvordan forældre og daginstitutioner samarbejder i hverdagen om børns trivsel, udvikling og læring, og hvilke rammer der er for samarbejdet. Det sætter denne rapport fokus på – ligesom den sætter fokus på de muligheder og udfordringer, forældre og pædagogisk personale oplever i samarbejdet.

Forældresamarbejdet er mange ting – lige fra det repræsentative bestyrelsesarbejde og planlagte arrangementer som forældremøder, samtaler og sociale sammenkomster af mere eller mindre formel karakter til det daglige og uformelle samarbejde som fx dialogen i hente- og bringesituationer. I denne rapport fokuserer vi på det direkte samarbejde af både formel og uformel karakter mellem daginstitutioner og forældre – dvs. det samarbejde, der ligger ud over bestyrelsesarbejdet, da det allerede er blevet belyst tidligere (Bureau 2000, 2013). Rapporten fokuserer på samarbejdet mellem daginstitutioner og forældre og inddrager ikke samarbejdet mellem forældre og dagplejen.

2.1 Undersøgelsesspørgsmål og fokus

Denne rapport stiller skarpt på, hvordan forældresamarbejdet i daginstitutionerne foregår i hverdagen. Den beskriver, hvilke måder daginstitutioner og forældre samarbejder på, hvordan samarbejdet er organiseret, indholdet i samarbejdet og de byggesten, der ligger til grund for et velfungerende forældresamarbejde. Rapporten peger også på, hvad der kan styrke daginstitutionernes og forældres samarbejde om at understøtte barnets trivsel, udvikling og læring.

Rapporten går i dybden med følgende undersøgelsesspørgsmål:

- Hvad karakteriserer et velfungerende forældresamarbejde?
- Hvordan organiserer daginstitutionerne det daglige, direkte forældresamarbejde, og hvilke pædagogiske overvejelser gør institutionerne sig om forældresamarbejdet?
- Hvilke temaer, spørgsmål og udfordringer tages op i forældresamarbejdet?
- Hvilke muligheder, udfordringer og forbedringspotentialer oplever daginstitutionsledere og forældre i samarbejdet?
- Hvordan forholder forældre og ledere sig til nye former for forældresamarbejde, fx samarbejdet om læringsmiljøet i hjemmet?

2.2 Undersøgelsens design, datagrundlag og analyse

Undersøgelsen bag rapporten indeholder flere datakilder, der på forskellig vis besvarer undersøgelsesspørgsmålene. I dette afsnit fremstiller vi kortfattet undersøgelsens design og metodeelementer. Metodeelementerne og datagrundlaget er beskrevet yderligere i metodeappendikset.

2.2.1 Forundersøgelse

Der er gennemført en forundersøgelse, som bestod af et deskstudy af relevant litteratur på området, interviews med interessenter på området, institutionsbesøg i tre institutioner samt telefoninterviews med fire daginstitutionsledere. Disse elementer havde til formål at skærpe undersøgelsens fokus gennem relevant viden om forældresamarbejdets rammer, indhold og organisering.

2.2.2 Spørgeskemaundersøgelse blandt daginstitutionslederne og forældre

Undersøgelsen er baseret på to spørgeskemaundersøgelser om forældresamarbejde: én blandt daginstitutionsledere og én blandt forældre til børn i daginstitution.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt daginstitutionsledere

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i 1.000 tilfældigt udtrukne daginstitutioner baseret på Danmarks Statistiks institutionsregister. Spørgeskemaundersøgelsen omhandlede institutionens rammer, organisering og holdninger til forældresamarbejdet, herunder forbedringspotentialer. Lederne er valgt som population, fordi vi var interesserede i en vurdering af institutionernes organisering, rammer og erfaringer med forældresamarbejde på tværs af institutionen.

Spørgeskemaundersøgelsen blev besvaret af 447 ledere, svarende til en korrigeret svarprocent på 47 %. Der er foretaget en bortfaldsanalyse, der ikke viser nogen statistiske skævheder mellem population og analyseudvalg. Vi har derfor ikke grund til at antage, at analyseudvalget afviger systematisk fra populationen af daginstitutioner.

Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre

Danmarks Statistik har gennemført en spørgeskemaundersøgelse for EVA blandt 1.140 stratificerede, tilfældigt udvalgte forældre til børn i daginstitutioner. De er udvalgt i fem strata baseret på barnets alder. Spørgeskemaundersøgelsen omhandlede forældrenes vurderinger af forældresamarbejdets organisering, indhold og formål samt deres tilfredshed med forældresamarbejdet og vurderinger af forbedringspotentialer.

Spørgeskemaundersøgelsen blev besvaret af 751 forældre, svarende til en svarprocent på 66 %. Der er foretaget en bortfaldanalyse for at vurdere, om analyseudvalget adskiller sig systematisk fra populationen. Her ser vi, at vores analyseudvalg afviger signifikant fra populationen mht. uddannelse, etnisk herkomst, barnets alder og institutionstype. I vores analyseudvalg er der således flere forældre af dansk herkomst, flere forældre med en mellemlang og lang videregående uddannelse og flere forældre med et barn i 1-2-årsalderen – og derfor er forældre til børn i vuggestue også overrepræsenterede. Såfremt disse forhold har betydning for, hvordan forældre vurderer forældresamarbejdet, kan der dermed være en systematisk skævhed i besvarelserne.

2.2.3 Kvalitative interviews med ledere og forældre

Som en yderligere datakilde er der gennemført 12 telefoninterviews med daginstitutionsledere og 10 telefoninterviews med forældre, som sidder i forældrebestyrelse og/eller -råd i deres barns daginstitution. Formålet med disse interviews var at undersøge, hvordan forældresamarbejdet kan se ud i dagligdagen i forskellige typer af daginstitutioner ud fra både et lederperspektiv og et forældreperspektiv. Forældre, der sidder i bestyrelse eller råd i deres barns institution, blev udvalgt til interview, da de både har erfaring med forældresamarbejde i forbindelse med deres eget barn samt en bredere erfaring med, hvordan forældresamarbejdet kan variere i institutionen.

Interviewguiden til begge grupper omhandlede bl.a. følgende emner:

- Forældresamarbejdets formål og organisering i hverdagen
- Forventningsafstemning, feedback og udfordringer i forældresamarbejdet
- Forældrenes ønsker til indhold i forældresamarbejdet
- Overvejelser om daginstitutionens understøttelse af læringsmiljøet i hjemmet
- Institutionens brug af digitale redskaber i forældresamarbejdet
- Forslag til forbedringer af forældresamarbejdet
- Aktiviteter/fællesskaber på tværs af forældregruppen
- Inddragelse af forældre i institutionens praktiske eller pædagogiske arbejde.

Interviewene er efterfølgende blevet analyseret systematisk gennem framework-tilgangen, hvor interviewene er kodet ud fra en tematisk ramme, der bygger på undersøgelsesspørgsmål og interviewguide.

2.2.4 Fremstilling af data i rapporten

Rapporten er skrevet ud fra en mixed methods-tilgang, som indebærer, at spørgeskemadata og interviewdata bliver fremstillet sammen med udgangspunkt i det undersøgelsesspørgsmål eller tema, som data belyser. Spørgeskemadata og interviews belyser dimensioner i undersøgelsesspørgsmålene på forskellige måder, hvor data både giver indblik i omfang gennem spørgeskemaundersøgelsen og nuancer gennem interviewene. Herigennem giver rapporten både et kvantitativt overblik over de forskellige måder, forældresamarbejdet bliver praktiseret på, og et kvalitativt indblik i, hvordan forældresamarbejdet foregår i hverdagen. Alle kapitler er baseret på både spørgeskema- og interviewdata. I de tilfælde, hvor kun én datakilde belyser et undersøgelsesspørgsmål, fremstiller vi den alene.

Det gælder specifikt for spørgeskemadata, at alle kryds, der er rapporteret, er signifikante. Det betyder, at når vi i rapporten eksempelvis skriver, at der er forskel på, hvordan kortuddannede forældre, dvs. forældre uden en videregående uddannelse, og forældre med en videregående uddannelse vurderer forbedringspotentialer i forældresamarbejdet, så er denne forskel testet og

fundet signifikant på niveauet 0,05. Der er med andre ord mindre end fem procents sandsynlighed for, at den forskel, vi kan observere, skyldes tilfældig variation.

Rapporten viser udvalgte svar fra spørgeskemaundersøgelsen. For alle spørgeskemaundersøgelsens resultater henviser vi til de to tabelrapporter, der ligger på EVA's hjemmeside.

2.3 Organisering

Undersøgelsen er gennemført af to projektgrupper. Følgende medarbejdere har gennemført undersøgelsens design og dataindsamling:

- Evalueringskonsulent Maria Mogensen (projektleder)
- Specialkonsulent Helene Brochmann
- Evalueringskonsulent Eva Birk Petersen
- Metodekonsulent Sara Hach
- Evalueringsmedarbejder Amalie Georg Smistrup
- Metodemedarbejder Line Merling Petersen
- Metodemedarbejder Laura Marie Kalmark.

Følgende medarbejdere har gennemført analyse og formidling af undersøgelsen:

- Evalueringskonsulent Laura Detlefsen (projektleder)
- Metodekonsulent Cecilie Juul Jørgensen
- Metodemedarbejder Line Merling Petersen.

2.4 Læsevejledning

Ud over resumeet og indledningen indeholder rapporten tre kapitler samt et metodeappendiks og en litteraturliste.

I kapitel 3 beskriver vi byggestenene i et velfungerende forældresamarbejde. Her stiller vi skarpt på, hvad der skal til, for at forældresamarbejdet fungerer godt. Vi viser, at særligt fire forhold er vigtige – nemlig tillid, et ressourcefuldt møde, forældrenes medindflydelse på, hvad der sker med deres barn i løbet af dagen baseret på en forståelse for institutionens pædagogiske arbejde, samt en indbyrdes forventningsafstemning.

I kapitel 4 retter vi blikket mod indholdet i forældresamarbejdet belyst ud fra forældrenes ønsker mht. dialog og vejledning om barnets trivsel, udvikling og læring samt ledernes oplevelser af forældrenes ønsker. Dialog og vejledning adskiller sig ved, at forældre og ledere opfatter vejledning som mere handleanvisende råd og inspiration end den løbende dialog, som de i højere grad op-

fatter som en gensidig vidensudveksling. Vi viser, at forældrene ønsker både mere dialog og vejledning om både barnets trivsel, udvikling og læring, selvom vejledning er en vanskelig balancegang, hvor særligt respekten for hinandens perspektiver er vigtig. Samtidig viser vi, at der er et potentiale i at have et større fokus på barnets læringsmiljø i hjemmet i forbindelse med forældresamarbejdet – bl.a. ved at personale og forældre i fællesskab taler om, hvad læring er, og hvordan den kan understøttes.

I kapitel 5 fremstiller vi, hvordan forældresamarbejdet ser ud i hverdagen. Vi beskriver seks forskellige måder, som forældresamarbejdet foregår på. Disse måder er: opstart og indkøring i institutionen, individuelle forældresamtaler, daglig udveksling af viden i hente- og bringesituationer, faste, kollektive arrangementer som forældremøder og sociale sammenkomster, frivilligt arbejde samt digitale kommunikationsstrukturer. Nogle af samarbejdsmåderne indebærer et samarbejde med individuelle forældre, mens andre er kollektive. Hvor det individuelle forældresamarbejde er præget af en differentieret tilgang med udgangspunkt i det enkelte barn og dets forældres behov, tager det kollektive forældresamarbejde udgangspunkt i hele børnegruppen og den samlede forældregruppe.

3 Hvad består et godt forældresamarbejde af?

Forældre og ledere udtrykker stor tilfredshed med forældresamarbejdet. I vores spørgeskemaundersøgelse svarer i alt 93 % af forældrene og 99 % af daginstitutionslederne, at samarbejdet mellem forældre og daginstitution i høj eller i nogen grad samlet set fungerer tilfredsstillende. At forældrene er tilfredse med samarbejdet med deres barns daginstitution er ikke noget nyt. Tidligere landsdækkende undersøgelser har også vist en høj grad af tilfredshed med samarbejdet mellem hjem og dagtilbud set fra forældrenes side (Rambøll, 2016). Men hvad består et tilfredsstillende og godt forældresamarbejde af set ud fra forældres og lederes perspektiver? Hvad er dets byggesten? Det handler dette kapitel om.

Overordnet set giver både forældre og ledere i interviewene udtryk for, at deres indbyrdes samarbejde skal fremme barnets trivsel, udvikling og læring – ligesom det står beskrevet i formålsbestemmelsen i dagtilbudsloven. Det kræver ifølge begge grupper et godt forældresamarbejde, som forældre og ledere på forskellige måder beskriver, indebærer fire vigtige byggesten. Den første byggesten er tillid. Personalet viser forældrene tillid ved at lade dem komme tæt på barnets hverdag i institutionen. Derigennem kan forældrene se personalets pædagogiske faglighed komme til udtryk, og det gør forældrene trygge ved at aflevere deres barn. Den tillidsfulde relation fordrer en åben dialog, som giver et gensidigt kendskab til hinanden og gør det muligt både at tale om det, der fungerer, og det, der udfordrer, i samarbejdet. Den anden byggesten i det gode forældresamarbejde er det ressourcefulde møde, hvor forældre og personale udveksler deres unikke viden om barnet. Det gør dem i fællesskab klogere på, hvad der er vigtigt for barnet. Den tredje byggesten er set fra forældrenes perspektiv deres medindflydelse på deres barns hverdag i institutionen. En medindflydelse, der dog set ud fra ledernes perspektiv skal samstemmes med en forståelse for det pædagogiske arbejde og en respekt for det pædagogiske personales faglige ekspertise mht. at træffe hensigtsmæssige beslutninger for hele børnegruppen. Den fjerde og sidste byggesten er en gensidig forventningsafstemning, der sikrer et fælles grundlag for et samarbejde

uden misforståelser om barnets trivsel, udvikling og læring på tværs af institution og hjem. Begge parters perspektiver er vigtige i forventningsafstemningen, da forældrene ellers kan opleve, at deres oplevelse af barnets behov bliver skubbet i baggrunden.

3.1 Tillid er afgørende for et godt forældresamarbejde

Tillid er en grundlæggende byggesten i et godt forældresamarbejde. Det mener både forældre og ledere. Tillid både muliggør og bliver opbygget, ved at forældrene bliver inviteret indenfor i institutionens hverdag, og ved at der er en åben dialog mellem forældre og personale med plads til at tale om det, der fungerer, og det, der udfordrer. Tillid kommer også af, at forældrene oplever, personalet har en pædagogisk faglighed, hvor de ser og hører børnene og er engagerede i deres arbejde.

3.1.1 Tillid til personalets pædagogiske faglighed gør forældrene trygge ved at aflevere deres barn

Forældrenes tillid til det pædagogiske personales faglighed gør dem trygge ved at aflevere deres barn i institutionen. 93 % af lederne og 82 % af forældrene vurderer i spørgeskemaundersøgelsen, at det er meget vigtigt, at forældresamarbejdet giver forældrene tillid til det pædagogiske personales arbejde. Samtidig viser tabel 1, at 62 % af lederne vurderer, at noget af det vigtigste for at opnå et godt forældresamarbejde er, at forældrene føler sig trygge ved institutionen. En leder forklarer i sit interview, at tilliden til personalets arbejde kommer af, at forældrene fornemmer, at deres barn bliver set og hørt, og at institutionens aktiviteter tager udgangspunkt i barnets behov. Det gør forældrene trygge ved at aflevere deres barn i institutionen. Forældre fortæller også, at det giver dem tillid til personalets faglighed, når personalet tydeligt udstråler, at de interesserer sig for børnene, holder af dem og i det hele taget brænder for deres arbejde. Det gør, at forældrene stoler på, at personalet er i stand til at vurdere barnets trivsel, og om de skal inddrage forældrene i tilfælde, hvor de er bekymrede for barnet. Hvis forældrene omvendt får en opfattelse af, at personalet ser negativt på deres barn eller ikke brænder for arbejdet med børnene, bliver de udfordret på deres tillid til den pædagogiske faglighed og til institutionen som et trygt sted for deres barn.

Tabel 1
Ledere: Hvad er vigtigst for at opnå et godt forældresamarbejde? (Sæt højst tre markeringer) (n = 398)

	Antal	Procent
Forældrene har en god dialog med personalet	304	76 %
Forældrene føler sig velkomne i institutionen	255	64 %
Forældrene føler sig trygge ved institutionen	245	62 %
Forældrene føler sig hørt	207	52 %
Forældrene bliver involveret i det pædagogiske arbejde omkring deres barn	111	28 %
Forældrene bliver vejledt af pædagogerne	46	12 %
Forældrene bliver involveret i konkrete aktiviteter i institutionen	11	3 %
Forældrene kan påvirke det pædagogiske arbejde	6	2 %
Andet	1	0 %
Total	1.186	298 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.

Note: Det har været muligt at afgive op til 3 besvarelser på dette spørgsmål, hvorfor procenttallene summer op til mere end 100 %.

3.1.2 Tillid bygger på åben dialog – både om det, der fungerer, og det, der er svært

Forældre og ledere fremhæver i interviewene, at tillid bygger på en daglig og åben dialog, som giver et godt kendskab til hinanden. Det gør det muligt at tale både om det, der fungerer, og det, der udfordrer, med fokus på barnets udvikling såvel som udvikling af den pædagogiske praksis. 76 % af lederne vurderer i spørgeskemaundersøgelsen, at noget af det vigtigste for et godt forældresamarbejde er, at forældrene har en god dialog med personalet, og samtidig vurderer 52 % af lederne, at det også er vigtigt for forældresamarbejdet, at forældrene føler sig hørt. Lederne beskriver, hvordan den daglige dialog giver personalet en viden om barnets liv uden for institutionen og om familiens mere generelle situation. Det nære kendskab gør det lettere at tale åbent både om gode oplevelser og om udfordringer i familien og for barnet, og den viden kan personalet bruge til at have øje for barnets behov, udvikling og trivsel. Samtidig efterspørger lederne også, at forældrene kommer med både positive og kritiske tilbagemeldinger om hverdagen i institutionen. En leder giver udtryk for, at forældrenes inputs kan gøre personalet klogere på egen praksis og være et afsæt for at udvikle praksis. Det er dog uklart, hvorvidt kendskabet og tilliden til hinanden er tilstrækkeligt til, at forældrene kommer med mere kritiske tilbagemeldinger. Forældrene giver på deres side udtryk for, at de oplever, at det er o.k. at komme med kritik, mens

lederne efterspørger, at forældrene i endnu højere grad tør være kritiske. De oplever, at forældrene kan være meget pæne og tilbageholdende.

3.1.3 Tillid kommer af, at forældre blive budt indenfor i institutionens hverdag

Tillid kommer også af, at forældrene føler sig velkomne ved at blive budt indenfor i dagligdagen i institutionen, så de her kan fornemme og deltage i barnets hverdag. 64 % af lederne svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at noget af det vigtigste for et godt forældresamarbejde er, at forældrene føler sig velkomne i institutionen. Det indebærer ifølge lederne, at forældrene bliver inviteret til at tilbringe lidt tid i institutionen. Her kræver det, at personalet samtidig har tillid til, at forældrene kan indgå i hverdagen med respekt for det pædagogiske arbejde. For både ledere og forældre er det betydningsfuldt for forældresamarbejdet, at forældrene får mulighed for at fornemme barnets hverdag frem for at skulle skynde sig ud ad døren ved aflevering og afhentning.

Dog kan vi se, at rammerne i nogle af institutionerne er tilrettelagt, så forældrene bl.a. skal aflevere deres barn uden at blive budt indenfor. Forældre fortæller, at afleveringen i deres barns institution foregår i bestemte rum, hvor man krydser sit barn af på en informationstavle uden at få mulighed for at deltage i barnets hverdag eller møde personalet, medmindre man har et bestemt ærinde. Forældrene giver udtryk for, at de har forståelse for, at en sådan ramme kan være ressourcebesparende, men den kan altså samtidig influere på, om forældre føler sig velkomne og budt indenfor i institutionen.

3.2 Det ressourcefulde møde understøtter udveksling af viden om barnet

Den anden byggesten i det gode forældresamarbejde er det ressourcefulde møde mellem forældre og personale, hvor de udveksler deres særlige viden om barnet med fokus på i fællesskab at fremme barnets trivsel, udvikling og læring. Spørgeskemaundersøgelsen viser dog samtidig, at forældre ønsker, at daginstitutionerne i endnu højere grad bruger dem som en ressource.

Forældre og ledere taler i interviewene om hinanden som ressourcer, der ser barnet i forskellige sammenhænge, og som derfor hver især har en unik viden om barnets liv og om, hvad der er betydningsfuldt for barnet. Gennem en fortsat udveksling af viden kan de i fællesskab kvalificere hinanden og klæde hinanden på i mødet med barnet – fx til sammen at arbejde med at imødekomme udfordringer, barnet står i, som begge grupper oplever som et fælles ansvar. Også i spørgeskemaundersøgelsen svarer 83 % af lederne og 69 % af forældrene, at det er meget vigtigt, at forældresamarbejdet giver informationsudveksling mellem forældre og personale. Videnudvekslingen underbygger samtidig en fælles forståelse af barnets hverdag på tværs af institution og hjem – et blik for, at barnets hverdag er sammenhængende og ikke opdelt i forskellige arenaer.

En leder beskriver, at det handler om sammen at være nysgerrige på barnet og det, som barnet udtrykker. På den måde bliver barnets perspektiv også til en vigtig del af det ressourcefulde møde, der sikrer – som en leder formulerer det – at barnet får det bedste udgangspunkt for at klare sig godt i livet.

Lederne giver udtryk for, at den baggrundsviden, forældrene har om barnet i hjemmet, er en central forudsætning for, at institutionen kan understøtte det gode børneliv. Forældrene har en væsentlig viden om, hvad der er vigtigt for barnet, hvordan barnet trives derhjemme, og om der er udfordringer, der med fordel kan blive mødt i et samarbejde med institutionen. Forældrene beskriver pædagogerne som eksperter, de kan trække på for at kunne understøtte deres barns behov, trivsel, udvikling og læring. En forælder fortæller, at hvor hun har erfaringen med sine egne to børn, så har pædagogerne både en uddannelsesbaggrund og en praksiserfaring, som gør dem i stand til at give hende gode råd som forælder. Derfor vil hun altid gerne høre pædagogernes vurderinger af og inputs om hendes børn, fordi hun oplever, at det løfter hendes forældrekompetencer.

Forældre og pædagoger har samtidig forskellige blik på barnet. Lederne udtrykker det sådan, at forældrene har følelserne, og pædagogerne har fagligheden. Det giver forskellige former for indsigter i barnets liv, men det kan også lede til udfordringer i samarbejdet. Her handler ressourcesynet, ifølge lederne, om at kunne respektere og gøre brug af hinandens indsigter til barnets bedste i stedet for at se et modsætningsfyldt forhold mellem pædagogernes faglighed og forældrenes følelser. Særligt er det vigtigt for lederne, at pædagogerne har den indstilling, at forældrene ikke står i vejen for kerneopgaven. Tværtimod er forældrenes perspektiver afgørende for institutionens arbejde med barnet, da det er dem, der kender barnet bedst og har den primære omsorgsgivende rolle, siger hun. Omvendt er det også vigtigt for lederne, at forældrene har respekt for pædagogernes faglighed, og at det faglige blik kan betyde, at pædagogerne ser barnet eller børnegruppen på en anden måde end forældrene, hvilket forældrene må være åbne over for. Det kan fx handle om, at pædagogerne ser en sårbarhed eller en udfordring omkring barnet, som det er vigtigt at tage op – også selvom forældrene ikke umiddelbart deler pædagogernes bekymring.

For at kunne have en gensidig, nysgerrig udveksling af perspektiver skal rammerne i institutionen understøtte det ressourcefulde møde, fortæller både forældre og ledere. For forældrene er det særligt i indkøringen af barnet, at de oplever at blive spurgt ind til deres erfaringer med barnets behov, vaner, og hvad barnet er særligt optaget af. Her er der sat tid af til både at spørge ind til livet derhjemme og livet i daginstitutionen. I afsnit 5.2.1 udfolder vi forældres og lederes perspektiver på opstart og indkøring. Den uformelle snak i dagligdagen er en anden arena, hvor der er gensidig udveksling af viden og perspektiver – en uformel snak, som vi også udfolder senere i rapporten i afsnit 5.2.3. Forældrene beskriver, at det bliver taget seriøst af pædagogerne, når de

kommer med observationer hjemmefra. Det kræver dog, at der er tid til de uformelle snakke. Hvis der ikke er tid til at kunne udforske hinandens perspektiver, kan forældresamarbejdet blive udfordret af misforståelser. En leder fortæller om, hvordan de som personale blev irriterede over et forældrepar, der ikke ville have, at de tog deres barn med på tur i naturen, indtil de fandt ud af, at det bundede i, at forældrene kom fra et land, hvor man kunne risikere at blive spist af vilde dyr, hvis man bevægede sig ind i skoven. Hvis personalet ikke havde spurgt nysgerrigt ind, havde de aldrig fundet ud af, hvad der var på spil for forældrene. Irritationen havde i stedet fået lov til at fylde, og barnet kunne være gået glip af at komme med på tur.

3.2.1 Forældre vil gerne i endnu højere grad inddrages som en ressource i samarbejdet med daginstitutionen

Samtidig med at både forældre og ledere beskriver hinanden som ressourcer, viser spørgeskemaundersøgelsen, at forældrene gerne i endnu højere grad vil inddrages som en ressource i samarbejdet med daginstitutionen. Af tabel 2 fremgår det, at i alt 78 % af forældrene i høj eller i nogen grad oplever, at personalet i deres institution er åbne over for, at forældrene kan bidrage positivt til institutionens arbejde. 20 % oplever dog i mindre grad eller slet ikke, at personalet er åbne over for, at forældrene kan bidrage positivt til institutionens arbejde. Ikke alle forældre oplever altså at blive mødt som en ressource i deres barns daginstitution. Samtidig erklærer 49 % af forældrene sig enige eller overvejende enige i, at personalet i deres barns institution bør være bedre til at gøre brug af forældrenes ressourcer. Det underbygger, at der er en stor gruppe af forældre, der ikke oplever at blive mødt som en ressource i det fælles arbejde om at skabe de bedste rammer for det gode børneliv.

Tabel 2
Forældre: I hvilken grad oplever du, at personalet er åbne over for, at du som forælder kan bidrage positivt til institutionens arbejde?

	Antal	Procent
I høj grad	188	31 %
I nogen grad	282	47 %
I mindre grad	97	16 %
Slet ikke	26	4 %
Ved ikke	10	2 %
Total	603	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Kortuddannede forældre, dvs. forældre uden en videregående uddannelse, og tosprogede forældre, der taler et andet sprog end dansk derhjemme, erklærer sig i højere grad enige i, at personalet bør være bedre til at gøre brug af forældrenes ressourcer, sammenlignet med hhv. forældre med en videregående uddannelse og forældre, der taler dansk i hjemmet. 24 % af de kortuddannede forældre er enige i det, mens det til sammenligning gælder for 13 % af forældre med en videregående uddannelse. Blandt de tosprogede forældre erklærer 30 % sig enige i, at institutionen bør være bedre til at bruge forældrenes ressourcer, mens det samme gælder for 16 % af de forældre, der taler dansk i hjemmet.

3.3 Forældres medindflydelse skal afstemmes med en forståelse for institutionens pædagogiske arbejde

En af måderne at inddrage forældrene på som en ressource i forældresamarbejdet kan være ved aktivt at involvere dem og give dem medindflydelse på deres barns hverdag i daginstitutionen. Det anbefaler *Master for en styrket pædagogisk læreplan* (MBUL, 2016a), der samtidig pointerer, at daginstitutionens arbejde rammesættes og virkeliggøres af det pædagogiske personale og ledelsen. Særligt forældrene ser deres medindflydelse på deres barns hverdag i daginstitutionen som en vigtig del af forældresamarbejdet, mens ledere vurderer, at det er vigtigere, at samarbejdet giver forældrene forståelse for institutionens pædagogiske arbejde. Lederne ser dog forældrenes perspektiver som vigtige inputs – både i samarbejdet om at understøtte barnets trivsel, udvikling og læring og i udviklingen af den pædagogiske praksis. Slår vi de to perspektiver sammen, handler den tredje byggesten i det gode forældresamarbejde altså om, at forældre har medindflydelse på barnets hverdag i institutionen baseret på en forståelse for det pædagogiske arbejde.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 58 % af forældrene, at de mener, det er meget vigtigt, at forældresamarbejdet giver dem indflydelse på, hvad der sker med deres barn i institutionen, mens det samme gør sig gældende for 45 % af lederne. Samtidig viser tabel 1, at lederne finder det af mindre vigtighed for at opnå et godt forældresamarbejde, at "forældrene bliver involveret i det pædagogiske arbejde omkring deres barn" (28 %), at "forældrene bliver involveret i konkrete aktiviteter i institutionen" (3 %), og at "forældrene kan påvirke det pædagogiske arbejde" (2 %). Lederne udtrykker dermed en betænkelighed over for forældres medindflydelse og især muligheden for at påvirke institutionens pædagogiske arbejde. Det kan bunde i en bekymring for, om forældres indflydelse kan gå ud over pædagogfaglige hensyn til den samlede børnegruppes trivsel, udvikling og læring. I afsnit 4.4 viser vi omvendt, at også forældrene markerer en grænse for institutionens påvirkning af deres samspil med barnet, nemlig hvad angår vejledning af forældrene i barnets primære omsorg og opdragelse i hjemmet.

Spørgeskemaundersøgelsen viser også, som det fremgår af tabel 3, at forældrene kun i begrænset omfang oplever at have medindflydelse på institutionens arbejde. Til spørgsmålet om, hvorvidt den enkelte forælder har oplevet, at forslag eller idéer fra forælderen har givet anledning til, at der er blevet ændret på noget i institutionen, er der 27 %, der svarer nej, mens yderligere 27 % svarer "Ved ikke". 46 % svarer, at de har oplevet, at forslag eller idéer fra forældrene har ført til ændringer enkelte gange, nogle gange eller mange gange.

Tabel 3
Forældre: Har du oplevet, at forslag eller idéer fra forældrene har givet anledning til, at der er blevet ændret på noget i institutionen?

	Antal	Procent
Ja, mange gange	27	4 %
Ja, nogle gange	164	26 %
Ja, en eller enkelte gange	102	16 %
Nej	167	27 %
Ved ikke	167	27 %
Total	627	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Derudover er forældrene blevet spurgt om, hvorvidt de oplever, at de har tilstrækkelig mulighed for at give feedback til personalet i deres barns daginstitution. I alt 18 % oplever i mindre grad eller slet ikke at have tilstrækkelig mulighed for at give feedback. 82 % oplever i høj eller nogen grad at have den mulighed. Sammenligner vi disse tal med, at lederne peger på, at forældrenes inputs – positive såvel som mere kritiske – kan bruges til at udvikle og forbedre praksis i institutionerne, så kan der fremadrettet være et potentiale i at skabe bedre rammer for en feedbackkultur i daginstitutionen, hvor forældrenes inputs – der kan føre til medindflydelse – netop ses som en ressource.

Tabel 4
Forældre: I hvilken grad oplever du, at du har tilstrækkelig mulighed for at give feedback til personalet i dit barns daginstitution?

	Antal	Procent
I høj grad	268	43 %
I nogen grad	238	39 %
I mindre grad	95	15 %
Slet ikke	16	3 %
Ved ikke	1	0 %
Total	618	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Samtidig er det dog vigtigt, at forældrenes mulighed for medindflydelse sikres ud fra en afvejning af pædagogiske hensyn fra personalets og ledelsens side som dem, der netop rammesætter og virkeliggør det pædagogiske arbejde. 78 % af lederne udtrykker, at det er meget vigtigt, at forældresamarbejdet giver forældrene forståelse for institutionens pædagogiske arbejde, mens 52 % og dermed færre af forældrene svarer det samme. Lederne nævner i interviewene, at forældrene primært har fokus på deres eget barn, mens personalet har fokus på hele børnegruppens trivsel, udvikling og læring, hvor personalets pædagogiske faglighed er afgørende for at kunne træffe hensigtsmæssige pædagogiske beslutninger for alle børn. En leder fortæller i sit interview, at forældrene i den institution, hvor hun arbejder, har stor medindflydelse på hverdagen – fx har de indført en nul-sukker-politik. Forældrene kommer også med inputs til aktiviteter i institutionen, som de også selv hjælper med at arrangere og deltager i. Til fastelavnsfesten foreslog forældrene, at de også selv kom udklædt. Men her var lederen "lyseslukker", som hun sagde, fordi der i forvejen var børn, der oplevede, at blot det, at der kom en far med skæg, var farligt. Eksemplet viser betydningen af en pædagogisk rammesætning af forældrenes medindflydelse på daginstitutionens arbejde. Lederen peger med andre ord på, at forældrenes indflydelse skal afstemmes med en forståelse for den pædagogiske praksis og ikke mindst det pædagogiske personales faglighed, som forældrene i interviewene også udtrykker stor respekt for. Det næste afsnit sætter netop fokus på forventningsafstemning som endnu en vigtig byggesten i et godt forældresamarbejde.

3.4 Forventningsafstemning giver et fælles grundlag for samarbejdet

Forventningsafstemning mellem forældre og daginstitution sikrer et kendskab til institutionens praksis og regelsæt og en fælles forståelse af hinandens ansvar og roller i samarbejdet. Ligesom den skaber sammenhæng mellem initiativer rettet mod at understøtte barnets trivsel, udvikling og læring på tværs af institution og hjem. Forventningsafstemning mellem forældre og daginstitution er derfor den fjerde vigtige byggesten i et godt forældresamarbejde set ud fra forældrenes og ledernes perspektiver. Forventningsafstemningen er særligt fremtrædende under opstart og indkøring, men finder også sted løbende i dagligdagen. Hvis forældrene ikke oplever, at deres barns behov bliver tilgodeset i forventningsafstemningen, kan den dog udfordre den gode samarbejdsrelation.

Forventningsafstemning er særligt fremtrædende ved opstart og indkøring af et barn. I spørgeskemaundersøgelsen angiver 82 % af lederne, at de giver forældrene et skriftligt materiale, der beskriver institutionens forventninger til forældresamarbejdet, fx i form af et velkomstmateriale. Lederne beskriver også i interviewene, at opstartssamtaler bl.a. bliver brugt til at forventningsafstemme mellem forældre og institution både mht. barnets indkøringsforløb og mht. dagligdagen i institutionen. Forældre fortæller i interviewene, at netop forventningsafstemning under opstart og indkøring af barnet er med til at skabe tillid til, at institutionen er et godt sted for barnet at være. En forælder beskriver, at indkøringssamtalen gjorde, at hun vidste præcis, hvad personalet stod for, og det gjorde hende tryg ved at aflevere sit barn. En anden forælder beskriver en oplevelse af, at institutionen under indkøringen var opmærksom på forældrenes behov og forventninger til institutionen, hvilket fik dem til at føle sig velkomne. Samtidig foregår der også en løbende forventningsafstemning mht. dagligdagen i institutionen. Den kan handle om arbejdet med barnets udvikling, men også mere overordnet om institutionens regler og politikker.

Forældrene beskriver i interviewene, at tydelighed i forventningerne til dem som forældre er positivt. At vide, hvad der forventes af én som forælder, og at forventningerne bliver bragt op i de sammenhænge, hvor de er relevante, oplever forældrene som en væsentlig forudsætning for en god relation mellem hjem og institution. Den modsatte situation, hvor forventningerne ikke er tydelige, kan give udfordringer i relationen mellem pædagoger og forældre. En institutionsleder fortæller, at hun oplever, at forældresamarbejdet i hendes institution kan være udfordret og blive negativt fordrejet, hvis der ikke altid er tydelige forventninger og en forståelse for hinandens roller og ansvar som pædagoger og forældre. Det kan, fortæller lederen, både lede til konflikter om institutionens politikker, fx regler omkring sygdom, og til konflikter om barnets trivsel og udvikling.

3.4.1 Forældre oplever tydelig kommunikation af forventninger – men ikke altid

I spørgeskemaundersøgelsen har både ledere og forældre vurderet, hvor tydeligt daginstitutionen kommunikerer sine forventninger til forældrene. Tabel 5 og 6 viser, at der er forskel på ledernes og forældrenes oplevelser af, hvor tydeligt forventninger til forældrene bliver kommunikeret. Hvor de fleste ledere vurderer, at der er en tydelig kommunikation af forventninger til forældrene, så er der en gruppe forældre, der ikke oplever, det er tilfældet. Det peger på et forbedringspotentiale i forældresamarbejdet på det punkt.

I alt 98 % af lederne svarer "I høj grad" eller "I nogen grad" på spørgsmålet om, hvorvidt daginstitutionen tydeligt kommunikerer de forventninger, institutionen har, til forældrene. Forældrene vurderer ikke i samme grad som lederne, at forventninger fra daginstitutionen bliver kommunikeret tydeligt ud. 72 % af forældrene svarer "I høj grad" eller "I nogen grad" på spørgsmålet om, hvorvidt daginstitutionen tydeligt fortæller, hvilke forventninger den har til dem som forældre. Dog svarer i alt 27 % af forældrene, at de i mindre grad eller slet ikke oplever en sådan kommunikation af forventninger fra daginstitutionens side. Det peger på, at der er et forbedringspotentiale i forbindelse med samarbejdet på det område, hvis forældrene skal have mulighed for at leve op til daginstitutionens forventninger til dem og kunne støtte op omkring hverdagen i institutionen, hvilket lederne i deres interviews taler om som vigtigt for et velfungerende samarbejde.

Tabel 5
Ledere: I hvilken grad vurderer du, at din daginstitution tydeligt kommunikerer de forventninger, den har til forældrene?

	Antal	Procent
I høj grad	197	44 %
I nogen grad	239	54 %
I mindre grad	8	2 %
Slet ikke	0	0 %
Total	444	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.

Tabel 6
Forældre: I hvilken grad oplever du, at daginstitutionen tydeligt fortæller dig, hvilke forventninger, den har til dig som forælder?

	Antal	Procent
I høj grad	209	33 %
I nogen grad	246	39 %
I mindre grad	130	21 %
Slet ikke	38	6 %
Ved ikke	2	0 %
Total	625	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Note: Pga. afrunding summer total op til 99 %.

3.4.2 Forventningsafstemning skaber sammenhæng mellem hjem og institution

Forventningsafstemning kan være med til at skabe en god sammenhæng mellem hjem og institution. Konkret handler det om, at både forældre og ledere ser positivt på at gennemføre fælles initiativer og sikre en overensstemmelse mellem, hvad forældrene gør i hjemmet, og hvad det pædagogiske personale gør i institutionen – fx hvad angår renlighedstræning eller hjælp til at slippe sutten. I de tilfælde udtrykker en leder, at det er vigtigt, at der er indgået klare aftaler om, hvordan både forældre og pædagoger hjælper barnet, så barnet ikke bliver forvirret. I andre tilfælde kan det handle om, at forældrene arbejder med barnets selvhjulpenhed, hvilket understøtter institutionens praksis.

Forventningsafstemning mellem hjem og institution handler også om at skabe forståelse for forskelle mellem hjemmets fællesskab og institutionens fællesskab. Lederne fremhæver, at det er helt naturligt, at forældrene har deres egen familie som udgangspunkt, men at der i mødet med institutionen skal ske en oversættelse til det fælles perspektiv. Denne oversættelse kan dog, ifølge både ledere og forældre, føre til konflikter om, hvilke hensyn der skal tages over for det enkelte barn kontra hele børnegruppen. En forælder har fx den oplevelse, at andre forældre stiller krav med udgangspunkt i deres egne børn, hvilket kan gå ud over fællesskabet. En leder fortæller omvendt, at hun ikke oplever forældre, der er krævende over for institutionen, men forældre, der er usikre og derfor kan få bestemte idéer, som udfordrer institutionens arbejde og forældresamarbejdet. Hun fremhæver dog, at disse forældre er til at tale med. På den måde handler forventningsafstemning mellem forældre og daginstitution altså også om, at forældrene har forståelse for hverdagen i institutionen med blik for hele børnegruppens behov og interesser. Forældrene

har faktisk et ansvar for at understøtte daginstitutionens hverdag, som ledere formulerer det i interviewene.

3.4.3 Forventningsafstemning skal få forældre til at tage ansvar for at understøtte hverdagen i daginstitutionen

Lederne fremhæver det som centralt for et godt forældresamarbejde, at forældrene tager ansvar for at understøtte en velfungerende hverdag i institutionen, hvilket de bliver klædt på til gennem forventningsafstemningen. Forældrenes ansvarsområder er, særligt set ud fra ledernes perspektiver, relateret til kommunikationen mellem institution og forældre, til adfærd ved hente- og bringesituationer, til institutionens regler og politikker samt til at støtte op omkring institutionens pædagogiske profil.

Ansvar for kommunikation

Både ledere og forældre beskriver, at forældrene har et ansvar for kommunikationen mellem institution og hjem. Det handler på den ene side om, ifølge lederne, at forældrene skal være bedre til at melde ud, hvad de har behov for viden om fra institutionen, så det pædagogiske personale kan fokusere deres kommunikation på de emner, som forældrene reelt er interesserede i. På den anden side handler det også om, ifølge forældrene, at de som forældre har et selvstændigt ansvar for at være orienterede om og opsøgende mht. kommunikation fra institutionen. En forælder beskriver, at man har et ansvar for at holde sig opdateret, fx ved at læse på Tabulex eller lignende kommunikationskanaler. Forældrene rejser dog samtidig en bekymring for, at ikke alle forældre kan leve op til det ansvar, og at nogle forældre derfor bliver hægtet af kommunikationen og dermed ikke får vigtig information.

Ansvar for adfærd i hente- og bringesituationer

Lederne beskriver i interviewene en række forventninger til forældrenes adfærd i hente- og bringesituationer. Forældrene skal tage ansvar for afleveringen af barnet og være den, der vurderer, hvornår barnet er klar til at komme over til pædagogen. Det handler om, at det er vigtigt, at barnet oplever en god overlevering fra forælder til pædagog om morgenen. Ved afhentning ønsker lederne, at forældrene er nærværende og har fokus på deres barn og fx ikke på deres telefon. Netop det punkt beskriver ledere som en udfordring. Mobiltelefonen er en konkurrent til forældrenes opmærksomhed, og i nogle institutioner bliver forældrene bedt om at slukke telefonen, mens de henter, for netop at sikre et nærvær.

Ansvar for at følge institutionens regler og politikker

Lederne beskriver i interviewene, at det er vigtigt, forældrene tager ansvar ved at efterleve institutionens regler og politikker bl.a. vedrørende nul sukker, søvn og mødetider, hvilket de ofte selv

har været med til at vedtage eller har kendt til, da de meldte deres barn ind i institutionen. Samtidig fremgår det af interviewene, at det kan være vanskeligt at få forældrene til altid at tage det ansvar. Lederne oplever eksempelvis, at der opstår konflikter med forældre, som ikke ser det som vigtigt eller blot ikke husker at få meldt ferie. Der bliver derfor afsat ressourcer til børn, som faktisk er på ferie. Lederne beskriver en lignende konflikt om samarbejdet med forældre, der sender syge børn i institution. En leder oplever, hun støder panden mod en mur, når hun forsøger at forklare forældrene, at de tager ressourcer fra fællesskabet ved at sende et sygt barn af sted i institution. Der opstår også konflikter mellem personale og forældre, når personalet ikke vil tage imod et barn, som de sendte hjem med feber dagen i forvejen. På den ene side bakker forældrene i interviewene op om, at det er vigtigt, at de understøtter de regler og politikker, der er i institutionen. På den anden side er der situationer, hvor forældre ser en udfordring ved det, hvis de ikke oplever, de enkelte regler eller politikker understøtter deres barns behov. Det kan handle om forældre, der fx oplever, at deres barn fortsat har brug for to lure, men at det ikke kan lade sig gøre, fordi det ikke passer ind i institutionens hverdag. Her er der et potentiale i, at den fælles nysgerrighed på barnets perspektiv, som en del af det ressourcefulde møde, kan fungere som et fælles tredje, som det pædagogiske personale og forældrene kan mødes om i deres indbyrdes forventningsafstemning.

Ansvar for at støtte op om daginstitutionens pædagogiske retning

Forældrenes ansvar for at støtte op om institutionens pædagogik handler om, at de skal forstå og være med på, hvilken institution de melder deres barn ind i. Både ledere og forældre udtrykker, at det er vigtigt, at forældrene kender til institutionens pædagogik, hvad der ligger i den, og hvilken betydning det fx har, hvis barnet er meldt ind i en skovbørnehave, en gårdbørnehave eller en anden institution med en særlig pædagogisk profil. Ledere såvel som forældre udtrykker i interviewene det synspunkt, at forældrene kender til forpligtelsen i forbindelse med at vælge en bestemt type af institution, og at de bakker op om netop den pædagogiske linje, der er. Forældrene giver samtidig udtryk for, at der også ligger en forpligtelse fra institutionens side mht. at leve op til sin pædagogiske profil, som forældrene ofte har valgt aktivt til.

3.5 Opsummering

Der er blandt forældre og ledere en stor tilfredshed med forældresamarbejdet, som begge grupper ønsker, skal fremme barnets trivsel, udvikling og læring. Men et godt forældresamarbejde kommer ikke af sig selv. Der er fire væsentlige byggesten i godt forældresamarbejde, nemlig en tillidsfuld relation mellem institution og forældre, et ressourcefuldt møde, medindflydelse til forældrene under forudsætning af deres forståelse for institutionens pædagogiske arbejde og en gensidig forventningsafstemning.

Den tillidsfulde relation bliver understøttet af, at forældrene fornemmer, deres barn bliver set og hørt af personalet, at der er en daglig og åben dialog mellem forældre og personale, og at forældrene oplever at blive budt indenfor i institutionen.

Det ressourcefulde møde handler om at møde hinanden som parter, der hver især besidder en unik indsigt i barnets liv, hvor en fortsat vidensudveksling understøtter, at forældre og personale i fællesskab fremmer barnets trivsel, udvikling og læring. Der er dog en stor forældregruppe, der gerne i endnu højere grad ønsker, at institutionen inddrager dem som en ressource i hverdagen.

Forældrenes medindflydelse på deres barns hverdag i institutionen er også en vigtig byggesten i et godt forældresamarbejde – dog særligt set ud fra forældrenes perspektiv. For lederne er det vigtigt, at en sådan medindflydelse går hånd i hånd med en forståelse for institutionens pædagogiske arbejde og for trivslen i den samlede børnegruppe.

Den fjerde byggesten i et godt forældresamarbejde er en fortsat forventningsafstemning mellem forældre og institution. Den handler om at skabe et fælles grundlag at samarbejde ud fra på tværs af institution og hjem med klarhed over roller og ansvar. Dog er det vigtigt at være opmærksom på, at forventningsafstemningen giver plads til både det pædagogiske personales og forældrenes oplevelser af barnets behov, hvor barnets perspektiv med fordel kan fungere som afsæt for en sådan vidensudveksling som en del af forventningsafstemningen.

4 Dialog og vejledning om barnets trivsel, udvikling og læring

I dette kapitel stiller vi skarpt på indholdet i forældresamarbejdet, nemlig dialog og vejledning om barnets trivsel, udvikling og læring. Hvor dialog har karakter af en gensidig vidensudveksling, ser forældre og ledere vejledning som handleanvisende inspiration og rådgivning fra det pædagogiske personale til forældrene. I praksis er der dog en flydende overgang mellem dialog og vejledning i forældresamarbejdet. Kapitlet fremstiller alligevel dialog og vejledning hver for sig for at vise forskellene og nuancerne mellem dem.

For det første viser kapitlet, at forældrene ønsker mere dialog og vejledning mht. at styrke deres barns trivsel, udvikling og læring, end de oplever, de allerede har og får – selvom de ikke nødvendigvis ønsker vejledning inden for alle de samme emner, som de gerne vil have dialog om. Lederne oplever dog ikke, at størstedelen af forældrene efterspørger dialog og vejledning, i samme omfang som forældrene giver udtryk for, at de gør.

For det andet viser kapitlet, at forældrene også ønsker et større fokus fra daginstitutionens side på deres barns læring derhjemme. Det gælder særligt for tosprogede forældre, der taler et andet sprog end dansk i hjemmet, og kortuddannede forældre, dvs. uden en videregående uddannelse, der også i højere grad ønsker en tæt, daglig dialog med personalet om deres barn end hhv. forældre, der taler dansk i hjemmet, og forældre, der har en videregående uddannelse. Læring er dog et begreb, som forældre og ledere med fordel kan have en fælles dialog om, hvad betyder, så de får et fælles sprog og afsæt for at skabe et godt læringsmiljø både i institutionen og i hjemmet.

For det tredje viser kapitlet, at den samlede forældregruppe til gengæld siger nej tak til vejledning, der retter sig mod den primære opdragelse i hjemmet, selvom tosprogede forældre og kort-

uddannede forældre er mere positivt indstillet over for den form for vejledning end de øvrige forældre. Den samlede forældregruppe kan imidlertid også opfatte vejledning i barnets opdragelse og omsorg som relevant og brugbart, hvis de oplever, den modsvarer et behov hos deres barn og foregår med respekt for deres perspektiver som forældre. Vejledning er altså en vanskelig balancegang, hvor forældrene giver udtryk for, at det handleanvisende ikke må blive reduceret til forskrifter eller påbud, men i stedet skal bidrage med brugbar inspiration i et fælles samarbejde.

Samlet set peger kapitlet på, at både en styrket dialog og vejledning om barnets trivsel, udvikling og læring kan være vigtige forbedringspotentialer i forældresamarbejdet.

4.1 Afsættet for dialog er konkret viden om barnets hverdag

Forældre er optaget af deres barns trivsel, udvikling og læring i hverdagen – det udtaler lederne i interviewene. Forældre udtrykker i interviewene med dem, at barnets trivsel og udvikling er alfa og omega for dem. Ligesom de også ønsker et løbende samarbejde med personalet om barnets læring. Forældrene ønsker, at forældresamarbejdet giver dem en viden om, hvordan barnet har det og udvikler sig – både individuelt og sammen med de andre børn – og hvordan børnegruppen fungerer. Forældresamarbejdet skal med andre ord give forældrene et indblik i, om barnets sociale, emotionelle, motoriske, sproglige og kognitive udvikling er alderssvarende, om barnet har det godt i fællesskabet, og hvilke udfordringer barnet kan stå i.

Den viden, forældrene primært efterspørger, er konkret og hverdagsnær viden om barnet set ud fra pædagogernes perspektiver og faglige vurdering. Den konkrete viden om barnets hverdag giver dem nemlig et indblik i, hvordan barnet trives, hvilket forældrene oplever, de kan bruge til at understøtte et godt samspil mellem institution og hjem. Med en forælders ord handler det om, at man er væk fra sit barn i mange timer, og det er rart at kunne følge med i, hvad børnene laver, og hvordan de har det. Forældre fortæller, at indblikket i hverdagen især handler om at kunne snakke med sit barn om dets dag. Forældre oplever, at børnene kan have svært ved at fortælle om deres hverdag – de kan være så små, at de ikke har et sprog til at beskrive deres hverdag, eller måske kan de ikke huske, hvad de har lavet. Forældrene beskriver, at dialogen med barnet derfor hurtigt kan udvikle sig til en art krydsforhør – "har du gynget?", "har du leget med Emil?" eller "har I været på tur?" – hvilket forældrene ikke oplever, giver en god dialog med barnet. Små film eller billeder fra hverdagen og samtidig nogle stikord, fx på en dagsseddel eller under en snak med en af pædagogerne i garderoben, giver forældrene et bedre udgangspunkt for at have en dialog med barnet om dagen. Når indsigten i dagligdagen mangler, erfarer forældrene, at de kan føle sig lukket ude af barnets hverdag, hvilket kan gøre det vanskeligt at støtte barnet, hvis der har været svære oplevelser, og i det hele taget, hvis der er noget, man som forælder skal være særligt opmærksom på. Derfor er den konkrete viden om barnets dagligdag en vigtig del af

forældresamarbejdet – både som afsæt for en dialog med barnet og som et vigtigt afsæt for en videre dialog med personalet om barnets trivsel, udvikling og læring.

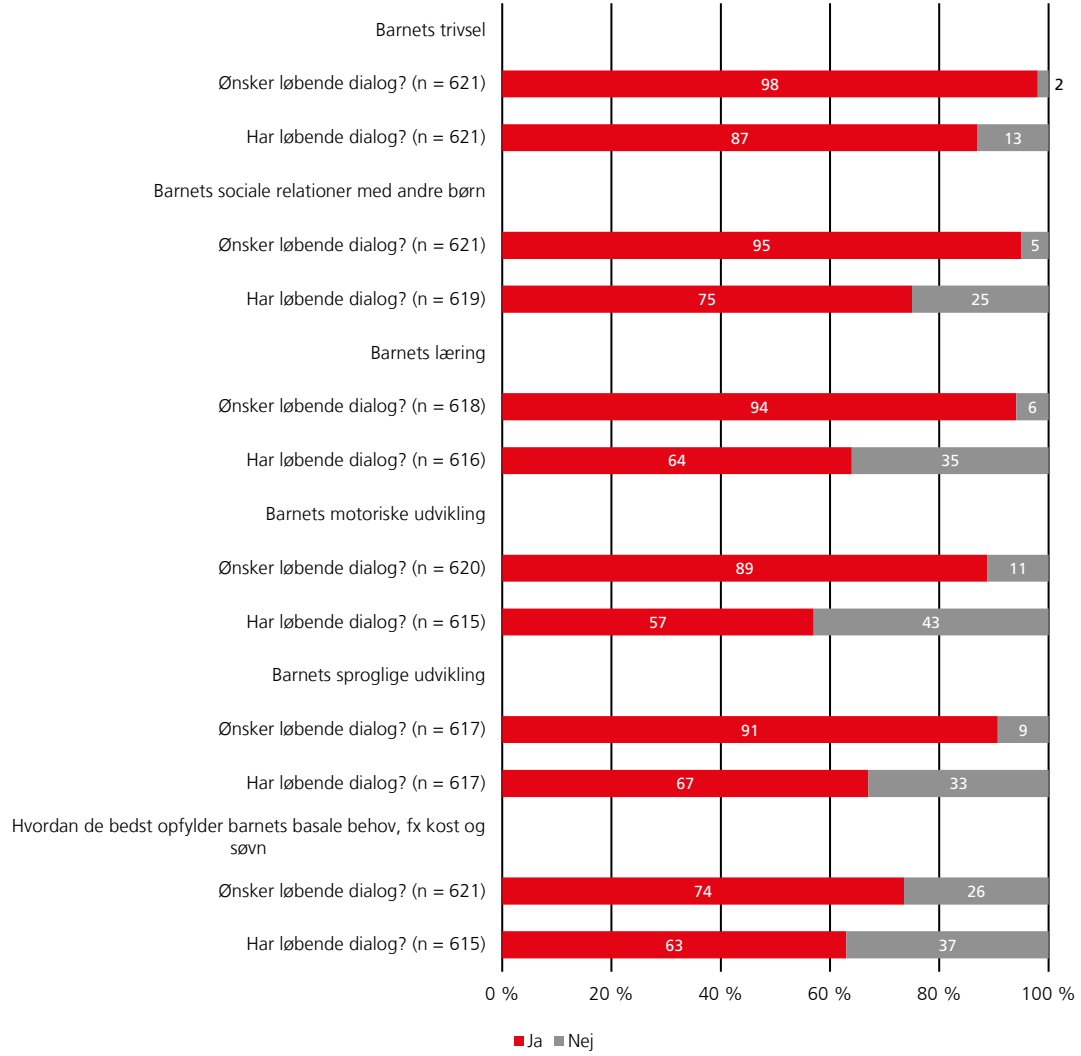
4.2 Forældre ønsker en styrket dialog om deres barn

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at dialog om barnets trivsel, udvikling og læring er et væsentligt indhold i forældresamarbejdet. Det mener både forældre og ledere. Dialogen er samtidig en forudsætning for den gensidige vidensudveksling i det ressourcefulde møde mellem forældre og det pædagogiske personale, der som beskrevet i afsnit 3.2 er en af byggestenene i et velfungerende forældresamarbejde. Spørgeskemaundersøgelsen viser dog, at forældre ønsker mere dialog, end de oplever, at de allerede har. Derfor er der et potentiale i at styrke dialogen mellem forældre og personale, så de netop kan bruge hinanden som ressourcer i arbejdet med at understøtte barnets trivsel, udvikling og læring.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer hovedparten af forældrene, at de ønsker dialog om deres barns læring generelt. Dog oplever ikke alle forældre aktuelt at have den ønskede dialog. Der er 94 % af forældrene, der ønsker dialog med personalet om deres barns læring. Ser vi på de 94 % af forældrene, som ønsker dialog om barnets læring, så er der 33 % af de forældre, der angiver, at de ikke har den dialog. Spørgeskemaundersøgelsen tager udgangspunkt i et bredt læringsbegreb, hvor der både er fokus på børns kropslige, kognitive, emotionelle, og sociale udvikling (Rådet for Børns Læring, 2016; Formandskabet for Rådet for Børns Læring, 2016; MBUL, 2016a). Når dette læringsbegreb bliver udfoldet i spørgeskemaet, ser vi, at 95 % af forældrene svarer, at de ønsker dialog om deres barns sociale relationer med andre børn. Ud af de forældre er der 24 %, der svarer, at de ikke har den dialog. 91% af forældrene svarer, at de ønsker dialog om deres barns sproglige udvikling, hvor 29 % af de forældre oplever, at de ikke har dialog med personalet om deres barns sproglige udvikling. Der er 89 % af forældrene, der ønsker dialog med personalet om deres barns motoriske udvikling, mens 38 % af de forældre, der ønsker den dialog, ikke oplever at have den. Forældrene ønsker også dialog om barnets trivsel. 98 % af forældrene svarer, at de ønsker dialog med personalet om deres barns trivsel, men 12 % af de forældre, der ønsker en sådan dialog, oplever ikke at have den.

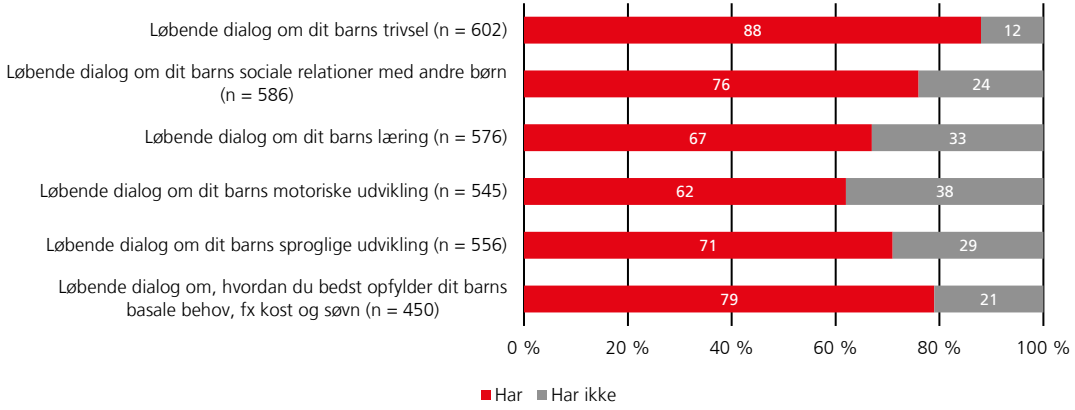
Figur 1 og 2 viser de emner, som forældrene ønsker dialog om, og hvor mange forældre ud af den andel, der ønsker dialog, der oplever at have den.

Figur 1
Forældres ønske om og oplevelse af at have løbende dialog med personalet om:

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.
Note: Figuren viser en samling af enkeltstående spørgsmål. Forældrene er i spørgeskemaet blevet spurgt til, om de ønsker dialog, samt om de har dialog om hvert enkelt emne særskilt. Pga. afrunding summer enkelte rækker op til 99 %.

Figur 2
Andel af forældre, der ønsker løbende dialog, som oplever, de har det

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.
Note: Figuren viser, hvor stor en andel af de forældre, der ønsker løbende dialog med personalet om hvert emne, som oplever, at de har det.

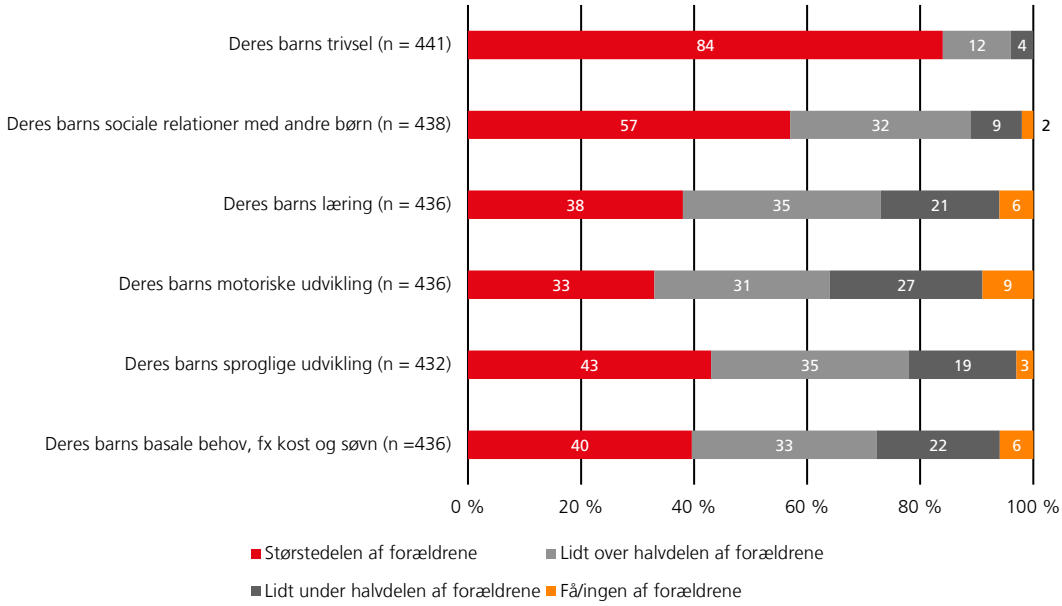
Samlet set peger forskellene mellem forældrenes ønsker til dialog og deres oplevelse af at have den på, at en styrket dialog om barnets trivsel, udvikling og læring kan være et forbedringspotentiale i forældresamarbejdet. Brugen af hinandens ressourcer på baggrund af en fælles dialog og vidensudveksling ruster begge parter til at give barnet det bedste afsæt for at klare sig godt i livet, som en leder formulerer det i sit interview.

4.2.1 Lederne oplever først og fremmest, at forældrene ønsker dialog om barnets trivsel og sociale relationer

Lederne vurderer i spørgeskemaundersøgelsen, at en god dialog mellem forældre og personale er vigtig for at opnå et godt forældresamarbejde. Det angiver 76 % af lederne. Spørgeskemaundersøgelsen viser dog, at der er forskel på, hvad forældrene selv angiver, at de ønsker dialog om, og hvad lederne ser som forældrenes dialogønsker. Hvor størstedelen af forældrene udtrykker, at de ønsker dialog om alle de emner, der er spurgt til i spørgeskemaet, vurderer lederne ikke tilsvarende, at størstedelen af forældrene efterspørger dialog om andet end deres barns trivsel og sociale relationer.

Figur 3 sammenfatter ledernes oplevelser af, hvad forældrene ønsker en løbende dialog om.

Figur 3
Ledere: Hvor stor en andel af forældrene, oplever I, ønsker løbende dialog med jer om følgende emner?

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.

Sammenligner vi ledernes besvarelser med forældrenes, kan vi se, at de fleste ledere oplever, at i hvert fald lidt over halvdelen af forældrene ønsker dialog om barnets trivsel, udvikling og læring. Men ser vi mere isoleret på, hvor mange ledere der svarer, at størstedelen af forældrene ønsker en sådan dialog, så oplever lederne altså ikke det samme ønske om dialog, som forældrene udtrykker ønske om – særligt hvad angår dialog om barnets motoriske udvikling, generelle læring og sproglige udvikling. Det underbygger, at der er et potentiale i at styrke dialogen mellem forældre og daginstitution, så forældrene i højere grad end nu oplever at blive mødt i deres ønske om en tæt dialog.

I interviewene giver ledere dog udtryk for, at de allerede gør meget for at sikre en tæt dialog med forældrene, og de er opmærksomme på, at ønsker til dialog varierer fra forælder til forælder, hvilket peger på vigtigheden af et differentieret forældresamarbejde, som vi vender tilbage til i kapitel 5. Samtidig fortæller lederne, det kan være svært at finde en passende form for dialog, da

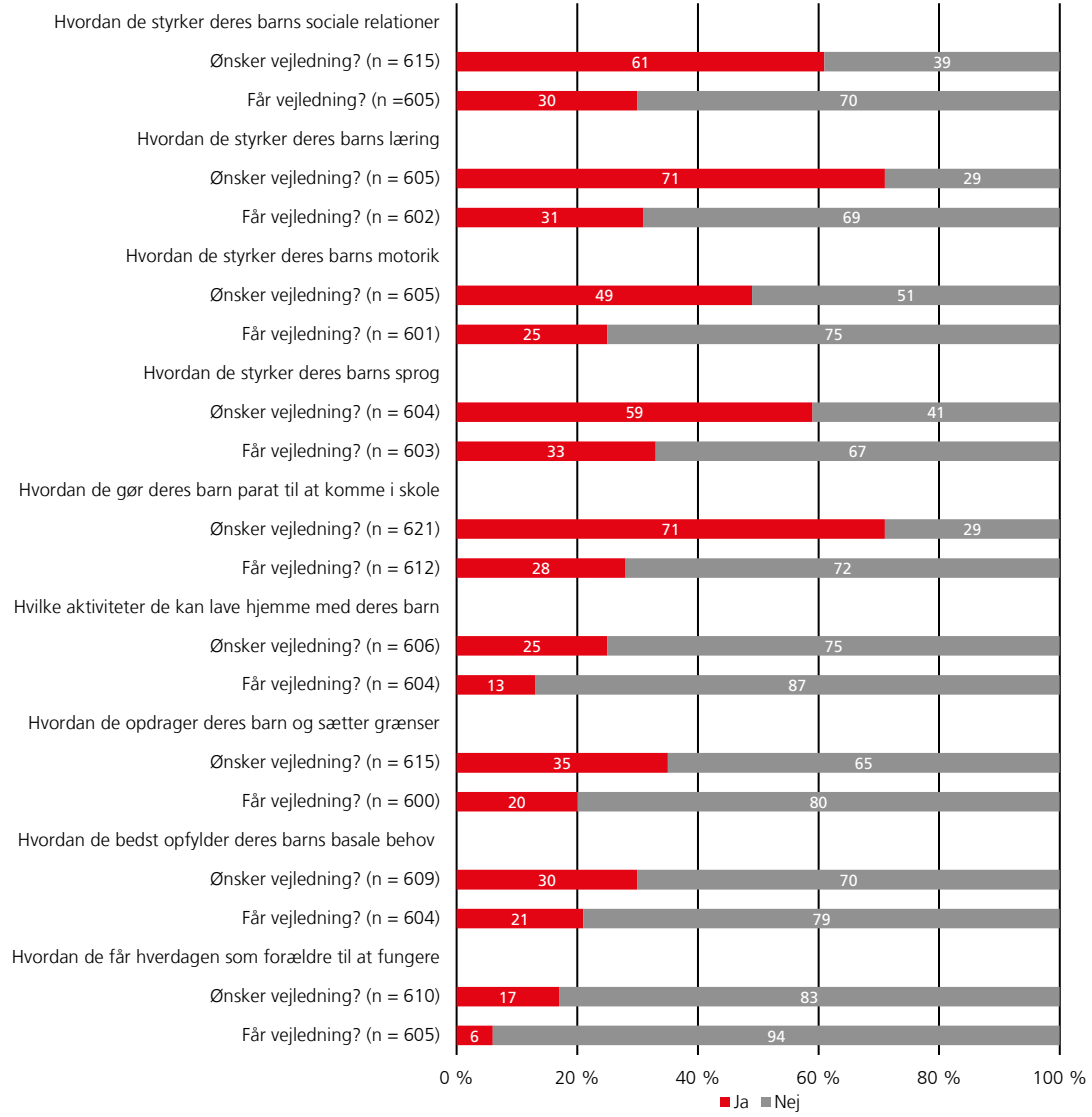
personale og forældre taler ud fra forskellige ståsteder pga. deres forskellige perspektiver på barnet og børnegruppen og en forskellig faglighed, som beskrevet i afsnit 3.2. Det betyder, at forældre og ledere kan opleve og forstå tingene på forskellige måder. En anden leder giver udtryk for, at de som personale har gjort meget for at tune ind på forældrene i dialogen, så de kan komme ud med deres faglighed på en måde, som forældrene kan relatere sig til. Det peger på, at personalet til tider kan opleve at indgå i en dialog med forældrene om barnets trivsel, udvikling og læring, men hvor forældrene ikke nødvendigvis har den samme opfattelse, hvis de to parter har talt forbi hinanden. En af forudsætningerne for en vellykket dialog er her, ifølge lederes og forældrenes udtalelser i interviewene, at der er en åbenhed over for hinandens perspektiver samt tid og rammer til at spore sig ind på hinandens perspektiver, og hvad det er vigtigt at have dialog om, som beskrevet i afsnit 3.1.2 og afsnit 5.2.3.

4.3 Forældre ønsker en styrket vejledning fra personalet

Forældre og ledere opfatter vejledning i forældresamarbejdet som mere handleanvisende end de opfatter dialogen. I interviewene taler forældre og ledere om vejledning som inspiration og rådgivning fra det pædagogiske personale til forældrene om barnets trivsel, udvikling, læring og opdragelse. Vejledningen kan være direkte målrettet bestemte forældre eller være mere indirekte rettet mod den samlede forældregruppe, hvor de forældre der oplever vejledningen som særligt relevant, gør brug af den. Spørgeskemaundersøgelsens resultater viser, at forældrene gerne vil have mere vejledning i, hvordan de styrker deres barns generelle læring, sprog, motorik, skoleparathed og sociale relationer. En stor del af de forældre oplever dog ikke at få den vejledning. Der, hvor der er størst forskel på, hvor mange forældre der hhv. ønsker og oplever at få vejledning, er i relation til barnets skoleparathed. Der er altså også et forbedringspotentiale mht. at styrke personalets vejledning af forældrene, ligesom det var tilfældet med dialogen om barnet.

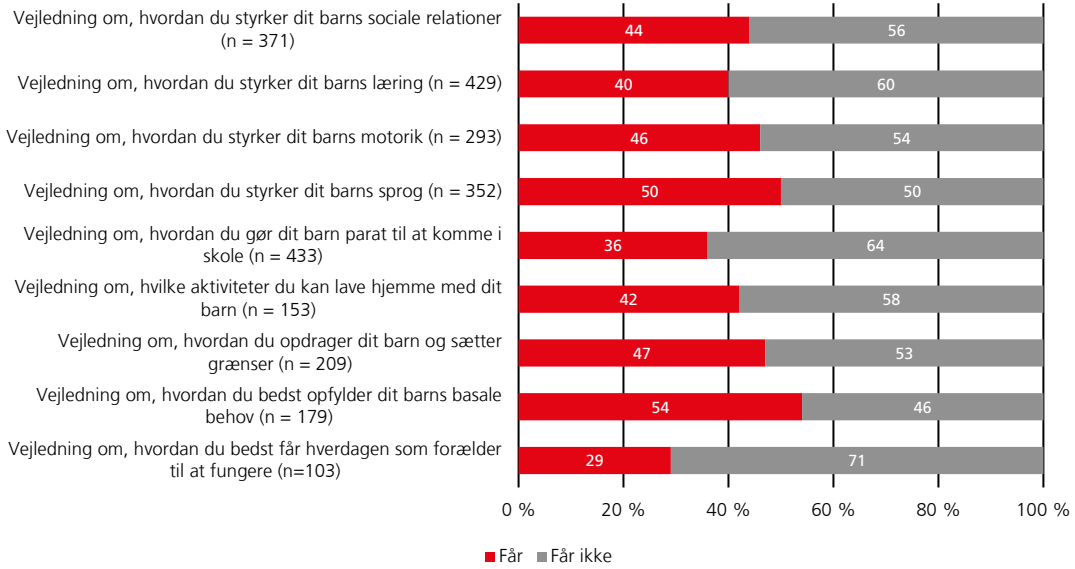
Figur 4 og 5 viser, hvad forældrene ønsker og får vejledning i. 71 % af forældrene ønsker vejledning i at gøre deres barn parat til at komme i skole. Ud af disse 71% oplever 64 % af forældrene ikke, at de får den vejledning, som de ønsker. 71 % af forældrene svarer også, at de ønsker vejledning i, hvordan de styrker deres barns læring. Af disse forældre angiver 60 %, at de ikke får den vejledning. Derudover svarer 61 % af forældrene, at de ønsker vejledning i at styrke deres barns sociale relationer. Ud af den andel oplever 56 % ikke at få den vejledning. 59 % af forældrene svarer, at de ønsker vejledning i at styrke deres barns sprog. Blandt den gruppe af forældre oplever 50 % ikke at få den ønskede vejledning. Lige under halvdelen, 49 %, af forældrene ønsker også vejledning i at styrke deres barns motorik, hvor 54 % af de forældre ikke oplever at få den vejledning.

Figur 4
Forældres ønske om og oplevelse af at få vejledning fra personalet om:

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.
Note: Figuren viser en samling af enkeltstående spørgsmål. Forældrene er i spørgeskemaet blevet spurgt om, hvorvidt de ønsker vejledning, samt hvorvidt de får vejledning vedrørende hvert enkelt emne særskilt.

Figur 5
Andelen af de forældre, der ønsker vejledning, som oplever, at de får det

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.
Note: Figuren viser, hvor stor en andel af de forældre, der ønsker vejledning fra personalet vedrørende hvert emne, som oplever, at de får det.

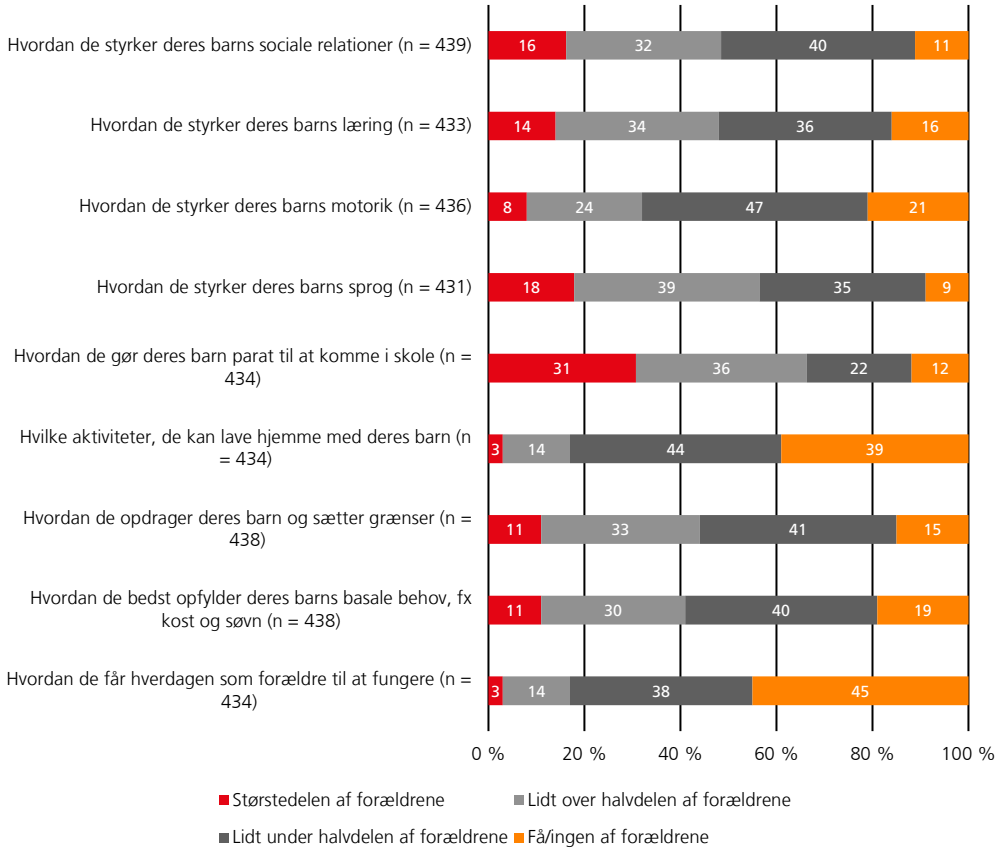
4.3.1 Lederne oplever særligt, at forældre ønsker vejledning om barnets skoleparathed

Blandt lederne er der i spørgeskemaundersøgelsen en oplevelse af, at det, som flest forældre ønsker vejledning i, er, hvordan de gør deres barn skoleparat. Skoleparathed kan dog betyde forskellige ting. Interviewene med forældrene viser, at de først og fremmest forbinder skoleparathed med, at deres barn lærer at indgå i sociale fællesskaber. Det er vigtig viden for det pædagogiske personale, når de arbejder med at vejlede forældrene om netop det emne, så de ikke taler forbi hinanden. Lederne oplever dog ikke den samme efterspørgsel efter vejledning i at gøre barnet skoleparat fra størstedelen af forældrene, som de fleste forældre ellers giver udtryk for, at de ønsker. Det samme gør sig gældende for vejledning i at styrke barnets generelle læring, sprog og sociale relationer. Tager vi afsæt i forældrenes ønsker, underbygger det, at der, ligesom med dialogen, er et potentiale i at styrke personalets vejledning af forældrene i de nævnte emner.

Figur 6 viser, at 31 % af lederne svarer, at størstedelen af forældrene ønsker vejledning i, hvordan de gør deres barn parat til at komme i skole, og 36 % af lederne svarer, at lidt over halvdelen af forældrene ønsker den vejledning. 18 % af lederne vurderer, at størstedelen af forældrene efterspørger vejledning i, hvordan de styrker barnets sprog, mens 39 % af lederne oplever, at lidt over halvdelen af forældrene ønsker vejledning i det emne. 16 % af lederne oplever, at størstedelen af forældrene ønsker vejledning i, hvordan de styrker deres barns sociale relationer, mens 32 % af lederne vurderer, at lidt over halvdelen af forældrene ønsker den form for vejledning. 14 % af lederne svarer, at størstedelen af forældrene ønsker vejledning i, hvordan de styrker deres barns læring, mens 34 % af lederne svarer, at lidt over halvdelen af forældrene ønsker det. Det underbygger, at der også er et potentiale i at styrke det pædagogiske personales vejledning af forældrene inden for de nævnte emner, så forældrene oplever at blive mødt i deres ønske om vejledning.

Hvad angår vejledning i at gøre barnet skoleparat, som er det emne, lederne oplever, at der er flest forældre, der efterspørger vejledning i, så er det vigtigt for det pædagogiske personale at vide, hvad forældrene forbinder med skoleparathed, for at de kan relatere vejledningen til forældrenes forståelser. Ligesom det gør sig gældende med de andre vejledningsemner. I de kvalitative interviews forstår forældrene først og fremmest det at gøre barnet skoleparat som, at barnet lærer at fungere godt socialt og blive klar til at indgå i fællesskaber, samtidig med at de lægger vægt på, at barnets nysgerrighed bliver understøttet. Derimod tager forældrene afstand fra formel undervisning i daginstitutionen og som et fokus i forældresamarbejdet. Selvom forældrene fx ønsker et samarbejde om barnets sproglige udvikling, så ønsker de det ikke i en form, hvor barnet lærer at kunne sin abc udenad eller synge sange på engelsk, som de siger. Det vigtige ved at gå på opdagelse i forældrenes forståelser af samarbejdet om barnets skoleparathed bliver understreget af, at det blot er 16 % af lederne, der vurderer, at størstedelen af forældrene efterspørger vejledning i deres barns sociale relationer. At styrke barnets sociale relationer ved at lære at indgå i fællesskaber knytter sig ellers tæt til det at gøre barnet skoleparat for forældrene i interviewene. Det peger på, at forældre og ledere ikke nødvendigvis har den samme forståelse af, hvad det indebærer at gøre barnet skoleparat, hvilket kan besværliggøre personalets vejledning af forældrene, fordi de kan tale forbi hinanden.

Figur 6
Ledere: Hvor stor en andel af forældrene, oplever I, ønsker vejledning om følgende emner?

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.

4.3.2 Der er potentiale i et øget fokus på læringsmiljøet i hjemmet

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at de fleste forældre ønsker at blive opfordret til at arbejde med deres barns læring i hjemmet, men at de kun i nogen grad oplever, at personalet gør det.

Samarbejdet om børns læring er et emne, der på dagtilbudsområdet længe har været fokus på. Det fremgår eksempelvis af dagtilbudsloven, at forældresamarbejdet indebærer et fælles fokus på at understøtte barnets lyst til at lære. Aktuelt er der et stigende fokus på potentialet i, at forældresamarbejdet indebærer, at personalet arbejder med at understøtte læringsmiljøet i hjemmet. Det bliver bl.a. afspejlet i beretningen fra Formandskabet for Rådet for Børns Læring fra 2016, der gennem referencer til forskning på området peger på, at et fokus på læringsmiljøet i hjemmet som en del af forældresamarbejdet styrker barnets læring (Rådet for Børns Læring, 2016).

I spørgeskemaundersøgelsen svarer i alt 60 % af forældrene, at det er vigtigt eller meget vigtigt, at personalet i daginstitutionen har fokus på deres barns læring derhjemme.

Tabel 7
Forældre: Hvor vigtigt synes du, at det er, at personalet har fokus på dit barns læring derhjemme?

	Antal	Procent
Meget vigtigt	107	17 %
Vigtigt	268	43 %
Mindre vigtigt	200	32 %
Slet ikke vigtigt	42	7 %
Total	617	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Note: Pga. afrunding summer total op til 99 %.

Forældrene oplever dog kun i nogen grad, at personalet opfordrer dem til at arbejde med deres barns læring derhjemme – fx ved at læse højt for barnet eller ved at tale om ting, barnet oplever. I alt 45 % af forældrene svarer, at personalet i høj grad eller i nogen grad opfordrer dem til at arbejde med barnets læring derhjemme. 32 % svarer, at personalet i mindre grad opfordrer dem til at arbejde med barnets læring derhjemme, mens 23 % slet ikke oplever det. Det betyder, at der er et potentiale i, at institutionerne styrker deres fokus på at understøtte barnets læringsmiljø i hjemmet på baggrund af forældrenes ønske om netop det.

Tabel 8
Forældre: I hvilken grad oplever du, at personalet opfordrer dig til, at du arbejder med dit barns læring derhjemme? Fx læser højt for barnet eller taler om ting, barnet oplever

	Antal	Procent
I høj grad	92	15 %
I nogen grad	185	30 %
I mindre grad	198	32 %
Slet ikke	143	23 %
Ved ikke	1	0 %
Total	619	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Lederne giver også udtryk for, at de mener, det er væsentligt, at daginstitutionen samarbejder med forældrene om læringsmiljøet i hjemmet. I alt 92 % af lederne svarer, at det er vigtigt eller meget vigtigt at opfordre forældrene til at arbejde med deres barns læring derhjemme. Samtidig svarer størstedelen af lederne, 91 %, at de i høj eller i nogen grad opfordrer forældrene til at arbejde med deres barns læring derhjemme. Forskellen mellem forældrenes og ledernes oplevelse af, om det pædagogiske personale har deres opmærksomhed rettet mod barnets læring i hjemmet, underbygger, at der er et behov for i fællesskab at have et endnu tydeligere fokus i forældresamarbejdet på læringsmiljøet i hjemmet. Det kræver dog en fælles dialog om, hvad læring er, og hvordan barnets læring kan blive understøttet.

4.3.3 Der er behov for en fælles dialog om, hvad barnets læring er, og hvordan den understøttes

Læring er et begreb, som forældre og ledere udtrykker mange forskellige forståelser af i interviewene. Det peger på, at pædagoger og forældre med fordel kan have en fælles dialog om, hvad læring er, og hvordan de i fællesskab kan understøtte barnets læring. Det kan fx ske i relation til arbejdet med læreplanstemaerne, hvor *Master for en styrket pædagogisk læreplan* opfordrer til, at det pædagogiske personale i højere grad inddrager forældrene aktivt (MBUL, 2016a).

Ledere og forældre taler i interviewene om læring i form af, at barnet lærer gennem sin naturlige nysgerrighed, og at læring handler om barnets kognitive, motoriske, sociale og emotionelle udvikling, fx set i relation til, om barnets udvikling er alderssvarende. Ud fra et bredt læringsbegreb er læring alt dette og mere til. Det betyder dog ikke, at ledere og forældre tillægger de forskellige

forståelser af læring det samme indhold. I afsnit 4.3.1 så vi, at forældrene i interviewene gav udtryk for en bestemt opfattelse af barnets skoleparathed, nemlig som noget, der relaterer til barnets sociale udvikling og nysgerrighed, men i mindre grad til formel læring som at kunne sin abc udenad. En løbende dialog om, hvordan forældre og det pædagogiske personale forstår læring, er derfor vigtig for at kunne give en meningsfuld vejledning i at styrke barnets læring. Ikke for at indskrænke de forskellige forståelser af læring, men for sammen at kunne tune ind på – som en leder netop formulerer det – hinandens forståelser, hvilket kan give et fælles afsæt og sprog for samarbejdet om barnets læring.

Samarbejdet om at indkredse, hvad læring er, og hvordan forældre og det pædagogiske personale i fællesskab kan understøtte barnets læring, kan eksempelvis foregå i relation til læreplanstemaerne. *Master for en styrket pædagogisk læreplan* opfordrer til, som tidligere nævnt, at forældresamarbejdet indgår som en tværgående dimension i fremtidens læreplansarbejde (MBUL, 2016a) – et arbejde, der netop kan fungere som et fælles afsæt for en dialog om, hvad læring er, og hvordan det er muligt at understøtte barnets læring. Her har EVA's tidligere evaluering af læreplansarbejdet i 2012 vist, at der i det hele taget er et potentiale i, at arbejdet med barnets læring i højere grad tænkes ind og italesættes som en del af den pædagogiske praksis (EVA, 2012). Evalueringen viste nemlig en dokumentations- og evalueringspraksis i landets daginstitutioner med et stærkt fokus på antallet af pædagogiske aktiviteter frem for et fokus på børnenes trivsel, udvikling og læring som en del af og et udbytte af disse aktiviteter. Når forældrene i interviewene taler om, at de ønsker, at personalet inspirerer dem til, hvordan de kan arbejde med deres barns læring, så peger det på, at det er vigtigt, at personalet tydeliggør, hvornår og hvordan de arbejder med barnets læring, og hvad der skal komme ud af det. Inspirationen kan skabe den sammenhæng mellem hjem og institution, som både forældre og ledere ser som en vigtig del af et velfungerende forældresamarbejde, hvor forældrene gør brug af personalets faglighed og erfaringer – fx til at skabe et godt læringsmiljø i hjemmet. Ligesom forældrene, som en del af det ressourcefulde møde, kan være med til at stille de gode spørgsmål til personalet, hvilket er med til at understøtte pædagogisk refleksion over arbejdet med læringsmiljøet i institutionen.

4.4 Forældre er mindre interesserede i vejledning om opdragelse af og omsorg for barnet

Forældrenes svar i spørgeskemaundersøgelsen viser, at de er langt mindre interesserede i vejledning om barnets opdragelse, dets basale behov, og hvilke aktiviteter de kan lave derhjemme med deres barn, end vejledning om barnets generelle læring, skoleparathed, sociale relationer, sprog og motorik. Den modvilje kan hænge sammen med forældrenes oplevelse af sig selv som eksperter på barnets behov og liv i hjemmet i det hele taget. En vellykket vejledning må derfor sørge for

også at tage afsæt i forældrenes ekspertise og erfaringer med samspil med barnet – igen som en del af det ressourcefulde møde mellem forældre og pædagogisk personale.

Størstedelen af forældrene siger klart nej til, at de ønsker vejledning i, hvilke aktiviteter de kan lave derhjemme med deres barn, hvordan de får hverdagen som forælder til at fungere, hvordan de bedst opfylder deres barns basale behov, fx kost og søvn, samt hvordan de opdrager deres barn og sætter grænser. Figur 4 viser, at 83 % af forældrene ikke ønsker vejledning i, hvordan de får hverdagen til at fungere. 75 % af forældrene siger nej til vejledning i, hvilke aktiviteter de kan lave derhjemme med deres barn. Der er også 70 % af forældrene, der ikke ønsker vejledning i, hvordan de bedst opfylder deres barns basale behov. Endelig er der 65 % af forældrene, der siger nej til vejledning i, hvordan de opdrager deres barn og sætter grænser.

Forældrene markerer altså en modvilje mod at få vejledning inden for emner, der relaterer sig til den primære opdragelse, omsorg og hverdagen i hjemmet, selvom de samtidig i spørgeskemaundersøgelsen giver udtryk for, at de ønsker dialog med personalet om deres barns basale behov. Den modvilje kan hænge sammen med forældrenes opfattelse af sig selv som eksperter mht. barnets behov og liv derhjemme – noget, som både ledere og forældre taler om i interviewene – hvor vejledning fra personalet altså i højere grad udfordrer den opfattelse, end den gensidige vidensudveksling mellem forældre og personale i dialogen gør. Samtidig viser forældrenes afstandtagen parallellen til ledernes grænsedragning for forældrenes medindflydelse i institutionen, som beskrevet i afsnit 3.3. Lederne er skeptiske over for at lukke forældrene ind i diskussionerne om den pædagogiske kernefaglighed, mens forældrene har en modvilje mod at lukke det pædagogiske personale ind i deres arbejde med at varetage barnets primære behov, opdragelse og aktiviteter med barnet i hjemmet. Det betyder, at vejledning ofte er en balancegang, hvor det er vigtigt at have blik for både forældrenes og pædagogernes ekspertise og erfaringer som en del af det ressourcefulde møde. Forældre og ledere kommer i interviewene med deres bud på, hvad der skal til, for at vejledningen opnår den balance.

4.5 Vejledning skal opleves som konstruktiv inspiration

Vejledningsprocessen kan også være vanskelig, fordi den hurtigt kan gå ind over ens privatsfære, som en forælder formulerer det. Personalet skal ikke synes, at de kender barnet bedst, og derfor tro, at de skal bestemme, hvordan man som forælder skal opdrage sit barn, siger en forælder. Forældre vil i stedet gerne have en vejledning, hvor de selv kan vælge til og fra frem for forskrifter og påbud fra personalet.

I interviewene giver forældrene udtryk for, at det er vigtigt, at vejledningen ikke bliver diktatorisk. Det udfordrer det gensidige ressourcefulde møde som en byggesten i det velfungerende forældresamarbejde. En forælder giver udtryk for, at hun ville blive irriteret, hvis personalet gik ind og sagde, hvad hun skulle gøre. De skal hellere komme med gode idéer eller råd, hvor man som forælder kan vælge til og fra, også ud fra hvad man selv som forælder vurderer, er ens barns behov, siger hun.

I interviewene indtager forældrene dog en mere positiv indstilling til vejledning fra personale i barnets opdragelse og omsorg, end den samlede forældregruppes svar viser i spørgeskemaundersøgelsen, som beskrevet i afsnit 4.4. Forældrene fortæller i interviewene, at de godt kan tage positivt imod vejledning, der fx relaterer til opdragelse og samspillet i hjemmet mellem forældre, barnet og dets søskende, hvis de oplever vejledningen som respektfuld og relevant, og så længe forældrene kan sortere i det, personalet kommer med. Det, der er væsentligt for forældrene, er, at pædagogernes vejledning er meningsfuld ud fra forældrenes egen vurdering af deres barns behov – og at forældrene har retten til selv at vælge, hvordan de vil handle på baggrund af pædagogernes vejledning. Så bliver vejledningen, ifølge forældrene, netop til et samarbejde og ikke blot envejskommunikation fra personalets side.

4.6 Der er potentiale i at vejlede løbende frem for med afsæt i en bekymring

Den mere direkte vejledning, målrettet bestemte forældre, udspringer, som en leder siger, ofte af en bekymring for barnet enten fra personalets eller fra forældrenes side. En sådan differentieret vejledning, der tager afsæt i en bekymring, kan dog stå i vejen for en løbende vejledning af forældrene i at styrke deres barns trivsel, udvikling og læring, som forældrene giver udtryk for, at de ønsker. Derfor er der et potentiale i, at det pædagogiske personale arbejder mere systematisk med at følge og vurdere netop barnets trivsel, udvikling og læring som afsæt for vejledningen af forældrene. Ligesom forældrene giver udtryk for, at det er vigtigt, at bekymringen ikke kommer til at fylde for meget som en del af vejledningen.

Forældrene giver i interviewene udtryk for, at det både kan være dem og personalet, der henvender sig, hvis de er bekymrede for barnet. En forælder fortæller, at hun gik til personalet, fordi hendes barn var begyndt at slå. Hun ville gerne vide, hvordan de oplevede det i institutionen. En anden forælder oplevede, at personalet henvendte sig, da de mente barnet var i mistrivsel, fordi han tit blev afleveret sent og derfor kom sent ind i legerelationerne. En leder oplever særligt, at forældrene er optagede af, om deres barn udvikler sig, som det skal, og henvender sig, hvis de er

bekymrede for, at det ikke er tilfældet. Vejledning kan her være med til at dulme forældres bekymring for deres barn, hvor en leder fortæller, at personalet kan berolige forældrene ved at formidle deres faglige viden om, hvad de oplever som en naturlig adfærd og udvikling.

Det, der går igen i forældreinterviewene, er dog, at det er vigtigt, at bekymringen ikke kommer til at fylde unødigt meget. Det kan godt være meget sårbart at blive kontaktet af personalet angående en bekymring om ens barn. Vejledningen skal derfor ikke blive for problemorienteret, og det er vigtigt for forældrene at mærke, at personalet ser hele barnet og ikke kun et problem. I modsat fald bliver den tillidsfulde relation, der er en af de vigtige byggesten i et godt forældresamarbejde, sat på prøve. En forælder, hvis barn bed de andre børn, beskriver, hvordan hun oplevede, at barnets primære pædagog ikke håndterede det godt i kontakten til dem som forældre, fordi pædagogen var alt for problemorienteret. Selvfølgelig skal man tage det alvorligt, siger forælderen, men pædagogens problemorienterede tilgang udfordrede forælderens tillid til personalets faglighed, og til at personalet kunne vurdere barnets behov og generelle samspil med de andre børn.

Samtidig er det vigtigt, at forældrene kan genkende sig selv i den bekymring, som personalet har. Forældrene skal med andre ord selv opleve og kunne se, at der er et behov for, at barnet får hjælp til noget, og at de som voksne – både i institutionen og derhjemme – ændrer deres måder at møde barnet på for at kunne understøtte det i dets trivsel, udvikling og læring. Forældre nævner i interviewene, at det derfor virker mere naturligt og mindre grænseoverskridende, hvis det er dem selv som forældre, der henvender sig til personalet angående en bekymring frem for omvendt. På den anden side mener de, at det er personalets opgave at kontakte dem, hvis de oplever, at deres barn er i mistrivsel.

Samlet set bakker forældre og ledere op om et samarbejde og en vejledning af forældrene fra det pædagogiske personale, der tager udgangspunkt i en bekymring for barnet, så længe vejledningen ikke er for problemorienteret. Et sådant afsæt for vejledningen knytter sig også til den del af den tillidsfulde relation, som er en af byggestenene i et godt forældresamarbejde, hvor der er plads til at tale åbent om det, der udfordrer. Imidlertid kan en vejledning, der tager afsæt i en bekymring, samtidig være en barriere for en mere løbende vejledning af forældrene i at styrke barnets trivsel, udvikling og læring, hvilket forældrene i spørgeskemaundersøgelsen ellers giver udtryk for, at de ønsker. I afsnit 4.3 så vi, at størstedelen af forældrene ønsker vejledning i at styrke deres barns læring, skoleparathed, sociale relationer og sprog, men at det er et fåtal af forældrene, som oplever at få den vejledning. Derfor kan der være et potentiale i, at vejledning fra det pædagogiske personale til forældrene frem for primært at foregå på baggrund af en bekymring i stedet finder sted på baggrund af en systematisk, faglig vurdering af barnets trivsel, udvikling og læring – fx med udgangspunkt i læreplanstemaerne.

4.7 Tosprogede og kortuddannede forældre ønsker mere dialog og vejledning

Der er grupper af forældre, som ønsker en tættere daglig dialog og mere vejledning fra personalet, end den øvrige gruppe af forældre gør. I spørgeskemaundersøgelsen kan vi se, at særligt tosprogede forældre, der taler et andet sprog end dansk derhjemme, og kortuddannede forældre, dvs. uden en videregående uddannelse, i højere grad ønsker mere dialog og vejledning end hhv. forældre, der taler dansk i hjemmet, og forældre, der har en videregående uddannelse. Det gælder særligt for vejledning om opdragelsen af og omsorgen for barnet, som den samlede forældregruppe er overvejende negativt indstillede over for. Tosprogede forældre og kortuddannede forældre ønsker også et større fokus fra personalet på læringsmiljøet i hjemmet. Ligesom begge grupper i højere grad oplever, at det pædagogiske personale opfordrer dem til at arbejde med deres barns læring derhjemme, end hhv. forældre, der taler dansk i hjemmet, og forældre med en videregående uddannelse gør. Det peger på, at daginstitutionerne arbejder med en differentieret tilgang til forældresamarbejdet, når det drejer sig om at understøtte læringsmiljøet i hjemmet.

4.7.1 Tosprogede forældre og kortuddannede forældre ønsker i højere grad en tæt, daglig dialog om deres barn

Der er flere tosprogede forældre og kortuddannede forældre, der giver udtryk for, at en tæt, daglig dialog med personalet er meget vigtig, sammenlignet med hhv. forældre, der taler dansk i hjemmet, og forældre med en videregående uddannelse.

57 % af de tosprogede forældre oplever det som meget vigtigt, at de får talt med personalet om deres barn, når de afleverer eller henter. Det samme oplever 39 % af de forældre, der taler dansk derhjemme. Samtidig er der dog færre tosprogede forældre, der oplever, at de har dialog med personalet om deres barns trivsel, end forældre, der taler dansk derhjemme. 89 % af forældrene, der taler dansk derhjemme, oplever at have dialog med personalet om deres barns trivsel, mens det samme gælder for 79 % af de tosprogede forældre. Til sammenligning ønsker stort set alle forældre dialog om barnets trivsel – det gælder for 95 % af de tosprogede forældre og 98 % af de forældre, der taler dansk derhjemme.

Også kortuddannede forældre oplever i højere grad end forældre med en videregående uddannelse, at det er meget vigtigt at få talt med personalet om deres barn, når de afleverer og henter. 49 % af de kortuddannede forældre svarer, at det er meget vigtigt, hvor 35 % af forældrene med en videregående uddannelse svarer det samme. Til gengæld oplever kortuddannede forældre i lige så høj grad som forældre med en videregående uddannelse at have dialog med personalet om deres barns trivsel.

4.7.2 Tosprogede forældre og kortuddannede forældre bliver i højere grad opfordret til at arbejde med deres barns læring

Tosprogede forældre og kortuddannede forældre er kendetegnede ved, at de i højere grad end den øvrige gruppe af forældre har et ønske om, at personalet har fokus på deres barns læring derhjemme. Samtidig oplever tosprogede forældre og kortuddannede forældre, at de i højere grad bliver opfordret til at arbejde med deres barns læring derhjemme, end hhv. forældre, der taler dansk derhjemme, og forældre med en videregående uddannelse gør. Det kan tyde på, at det pædagogiske personale praktiserer et differentieret forældresamarbejde med tosprogede forældre og kortuddannede forældre hvad angår et fokus på læringsmiljøet i hjemmet.

Tosprogede forældre mener i højere grad end forældre, der taler dansk i hjemmet, at det er meget vigtigt, at personalet har fokus på barnets læring i hjemmet. Det svarer 26 % af de tosprogede forældre, mens det samme gælder for 15 % af forældrene, som taler dansk i hjemmet. Derudover efterspørger tosprogede forældre også mere vejledning i at styrke deres barns motoriske udvikling end forældre, der taler dansk i hjemmet. 61 % af de tosprogede forældre ønsker vejledning i, hvordan de kan styrke deres barns motoriske udvikling, mens 46 % af de forældre, der taler dansk derhjemme, ønsker vejledning i det emne.

Tabel 9
Forældre: Hvor vigtigt synes du, det er, at personalet har fokus på dit barns læring derhjemme?

	I høj grad (%)	I nogen grad (%)	I mindre grad (%)	Slet ikke (%)
Der tales dansk i hjemmet (n = 508)	15	44	34	7
Der tales et andet sprog end dansk i hjemmet (n = 105)	26	43	27	5

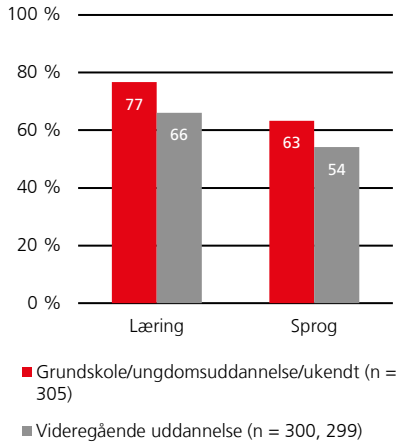
Pearson $chi^2(3) = 7,9170$ Pr = 0,048.

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Kortuddannede forældre, dvs. forældre uden videregående uddannelse, mener også, at det i højere grad er meget vigtigt, at personalet opfordrer dem til at arbejde med deres barns læring derhjemme, sammenlignet med forældre med en videregående uddannelse. 20 % af de kortuddannede forældre svarer, at det er meget vigtigt, at personalet har fokus på barnets læring derhjemme, mens 15 % af forældrene med en videregående uddannelse svarer det samme. Samtidig er der, som figur 7 viser, 77 % af de kortuddannede forældre, der ønsker vejledning om deres barns læring, mens det gælder for 66 % af forældrene med en videregående uddannelse. Der

er også 63 % af de kortuddannede forældre, der ønsker vejledning i at styrke deres barns sprog, mens det gælder for 54 % og dermed relativt færre forældre med en videregående uddannelse.

Figur 7
Andel af forældrene, som ønsker vejledning fra personalet om barnets læring og sproglige udvikling, fordelt på forældrenes uddannelsesniveau

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.
Note: Figuren viser andelen af forældrene, som ønsker vejledning fra personalet vedrørende hvert emne, fordelt på forældrenes uddannelsesniveau.

Både tosprogede forældre og kortuddannede forældre oplever også i højere grad end den øvrige forældregruppe, at de bliver opfordret til at arbejde med deres barns læring i hjemmet. 31 % af de tosprogede forældre svarer, at personalet i høj grad opfordrer dem til at arbejde med deres barns læring derhjemme – fx ved at læse højt for barnet eller ved at tale om ting, barnet oplever. Det er mere end dobbelt så mange, som hvad der gør sig gældende for de forældre, der taler dansk i hjemmet, hvor 12 % i høj grad oplever at blive opfordret til at arbejde med deres barns læring derhjemme.

Tabel 10
Forældre: I hvilken grad oplever du, at personalet opfordrer dig til, at du arbejder med dit barns læring derhjemme? Fx læser højt for barnet eller taler om ting, barnet oplever

	I høj grad (%)	I nogen grad (%)	I mindre grad (%)	Slet ikke (%)
Der tales dansk i hjemmet (n = 508)	12	31	34	24
Der tales et andet sprog end dansk i hjemmet (n = 106)	31	25	25	19

Pearson $chi^2(4) = 30,8488$ Pr = 0,000.

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

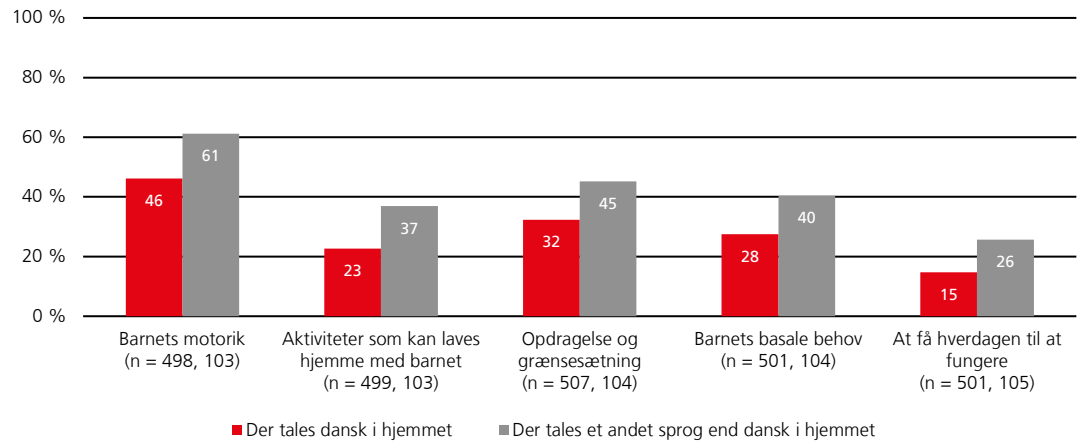
Ligeledes er der 21 % af de kortuddannede forældre, der i høj grad oplever, at personalet opfordrer dem til at arbejde med barnets læring i hjemmet, mens 8 % af forældrene med en videregående uddannelse til sammenligning svarer det samme. Det peger samlet set på, at det pædagogiske personale praktiserer et differentiereret forældresamarbejde, hvad angår arbejdet med at understøtte et godt læringsmiljø i hjemmet – her med fokus på grupperne af tosprogede forældre og kortuddannede forældre.

4.7.3 Tosprogede forældre og kortuddannede forældre ønsker i højere grad vejledning i barnets opdragelse

Tosprogede forældre og kortuddannede forældre er mere positivt stemte over for vejledning i barnets opdragelse og omsorg, end den samlede forældregruppe er. De to forældregrupper efterspørger nemlig mere vejledning i emner, der eksplicit knytter sig til dagligdagen i hjemmet, end hhv. forældre, der taler dansk derhjemme, og forældre med en videregående uddannelse gør. Figur 8 viser forskellen mellem ønsker fra tosprogede forældre og forældre, der taler dansk i hjemmet, til vejledning om emner, der relaterer til barnets opdragelse og omsorg.

40 % af de tosprogede forældre ønsker vejledning i, hvordan de bedst opfylder deres barns basale behov – fx kost og søvn. Det gør sig gældende for 28 % af de forældre, der taler dansk i hjemmet. 37 % af de tosprogede forældre vil gerne have vejledning i, hvilke aktiviteter de kan lave derhjemme med deres barn, mens det samme er tilfældet for 23 % af forældre, der taler dansk derhjemme. 45 % af de tosprogede forældre ønsker vejledning i, hvordan de opdrager deres barn og sætter grænser, hvor 32 % af de forældre, der taler dansk derhjemme, ønsker samme vejledning. 26 % af de tosprogede forældre ønsker vejledning i, hvordan de får hverdagen til at fungere. 15 % af de forældre, der taler dansk i hjemmet, efterspørger den samme vejledning.

Figur 8
Andel af forældre, som ønsker vejledning fra personalet om (fordelt på, hvilket sprog der tales i hjemmet):

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.
Note: Figuren viser andelen af forældrene, som ønsker vejledning fra personalet vedrørende hvert emne, fordelt på, hvilket sprog der tales i hjemmet.
Note: Kategorierne på x-aksen er forkortelser af svarkategorier fra spørgeskemaet. Svarkategorierne er forkortet af hensyn til figurens overskuelighed.

Også blandt de kortuddannede forældre er der et ønske om vejledning om barnets opdragelse i hjemmet. 33 % af de kortuddannede forældre ønsker vejledning i, hvilke aktiviteter de kan lave derhjemme med deres barn, og 22 % ønsker vejledning i, hvordan de kan få hverdagen som forældre til at fungere. Det er der til sammenligning hhv. 17 % og 12 % af forældre med en videregående uddannelse, der efterspørger vejledning i.

Både tosprogede og kortuddannede forældre oplever også i højere grad end den øvrige forældregruppe, at de får vejledning i disse emner. 37 % af de tosprogede forældre får vejledning i, hvordan de kan opfylde deres barns basale behov. Det samme gælder for 17 % af forældrene, der taler dansk i hjemmet. Der er også flere tosprogede forældre, der får vejledning i, hvordan de opdrager deres barn og sætter grænser. 28 % af de tosprogede forældre angiver at få den vejledning i sammenligning med 19 % af de forældre, der taler dansk i hjemmet. Derudover oplever 27 % af de kortuddannede forældre at få vejledning i at opfylde deres barns basale behov, hvor 15 % af forældre med videregående uddannelse svarer det samme.

4.8 Opsummering

Forældre og daginstitutionsledere oplever en tæt dialog om barnets trivsel, udvikling og læring som helt central i et velfungerende forældresamarbejde, hvor afsættet for dialogen er forældrenes indblik i barnets hverdagsliv i institutionen. Forældrene oplever dog et potentiale i at styrke dialogen med personalet. Det indebærer, at det pædagogiske personale bliver mere opmærksomme på forældrenes ønsker til dialog, og at begge parter tuner ind på hinandens forskellige perspektiver for at være sikre på, at de forstår hinanden.

Forældrene efterspørger også mere vejledning i at styrke deres barns trivsel, udvikling og læring, end de oplever, at de allerede får. Ligesom forældrene efterspørger et større fokus på læringsmiljøet i hjemmet som en del af forældresamarbejdet. Det gør sig særligt gældende for tosprogede forældre og kortuddannede forældre, der også i højere grad oplever at blive opfordret til at arbejde med deres barns læring i hjemmet, end hhv. forældre, der taler dansk i hjemmet, og forældre med en videregående uddannelse gør. Lederne oplever imidlertid, at det pædagogiske personale har et stort fokus på at opfordre den samlede forældregruppe til at arbejde med deres barns læring derhjemme. Forskellen mellem ledernes og den samlede forældregruppes opfattelse af det pædagogiske personales opmærksomhed på læringsmiljøet i hjemmet peger på, at der kan være behov for i højere grad at tale sammen om, hvad læring er, og hvordan det er muligt i fællesskab at understøtte barnets læring. Læreplanerne kan fungere som et fælles afsæt for dialog og for at skabe et fælles sprog om barnets læring. Samtidig kan institutionerne arbejde med at udvikle en mere løbende vejledning i at styrke barnets læring, frem for at vejledningen primært tager afsæt i en bekymring for barnet, som forældre og ledere oplever, at den aktuelt gør.

Den samlede forældregruppe er til gengæld kritiske over for vejledning om barnets opdragelse, basale behov og aktiviteter i hjemmet. At forældrene har emner, som de ønsker vejledning i, og andre emner, som de markant afviser at få vejledning i, peger på, at vejledning er en vanskelig balancegang. Forældrene giver udtryk for, at de skal opleve vejledningen som konstruktiv inspiration frem for som forskrifter eller påbud. Ligesom de skal opleve, at vejledningen er relevant, ved at den modsvarer et behov hos deres barn. Igen adskiller hhv. tosprogede forældre og kortuddannede forældre sig fra den øvrige forældregruppe, ved at de har et større ønske om vejledning om barnets basale behov, opdragelse og aktiviteter i hjemmet end de øvrige forældre.

5 Hvordan foregår forældresamarbejdet i hverdagen?

Kortlægningen af det direkte forældresamarbejde af både formel og uformel karakter viser, at samarbejdet foregår på seks måder, som bliver fremstillet i dette kapitel. De seks måder er:

- Opstart og indkøring
- Individuelle samtaler
- Daglig udveksling af viden i hente- og bringesituationer
- Faste, kollektive arrangementer (fx forældremøder og sociale sammenkomster)
- Frivilligt arbejde i institutionen
- Digitale kommunikationsstrukturer.

Disse seks måder, forældre og daginstitutioner samarbejder på, optræder på forskellige tidspunkter og kan have forskelligt indhold, alt efter hvad der fylder i forældresamarbejdet. Samtidig knytter samarbejdsmåderne sig på forskellig vis til byggestenene i et godt forældresamarbejde, som blev beskrevet i kapitel 3, med fokus på i fællesskab at fremme barnets trivsel, udvikling og læring. Byggestenen – det ressourcefulde møde – er fx særligt tydelig i forbindelse med opstart og indkøring af barnet, hvor forældre og pædagogisk personale i fællesskab er nysgerrige på barnets udvikling, hvad der er vigtigt for barnet, samt barnets vaner og behov. Modsat er forældrene primært en praktisk ressource i det frivillige arbejde i institutionen, hvor barnet som udgangspunkt for samarbejdet kan blive skubbet i baggrunden.

5.1 Differentiering er en overordnet indgangsvinkel til forældresamarbejdet

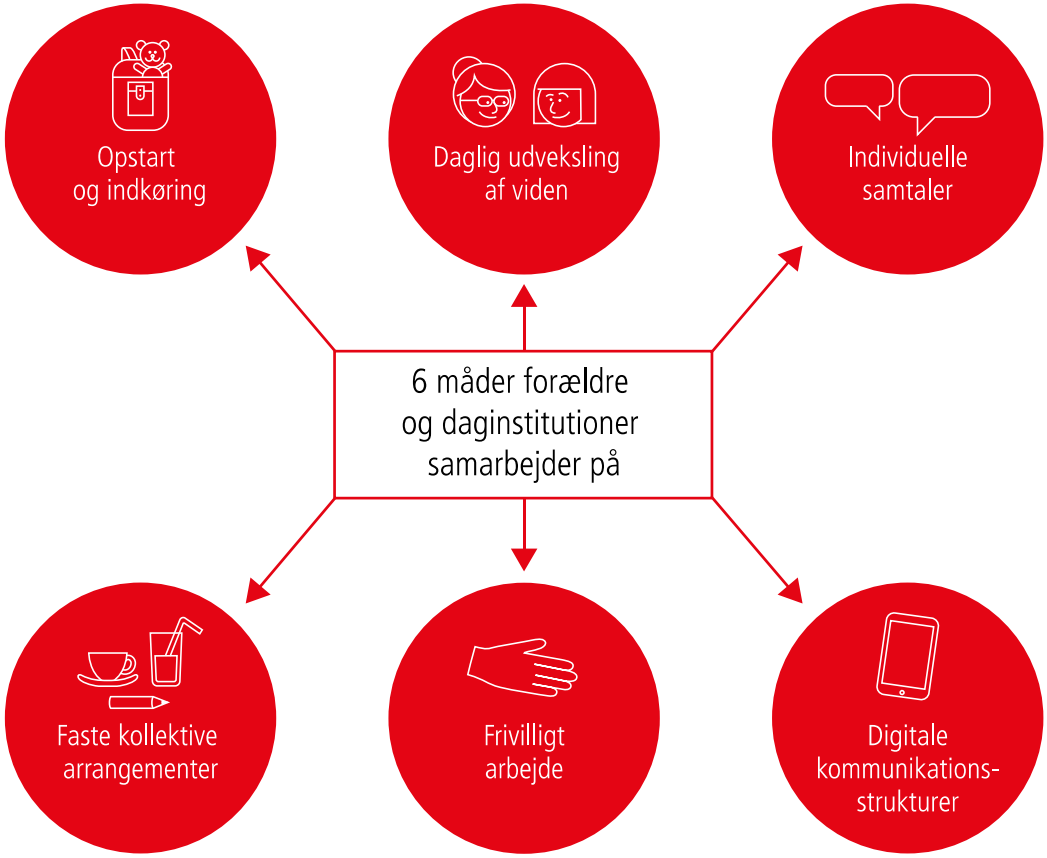
Forældresamarbejdet er differentieret med udgangspunkt i barnets og forældrenes behov. Sådan forklarer lederne i interviewene deres tilgang til samarbejdsrelationen med forældrene. Nogle forældre har et større behov for dialog og ringer måske til institutionen i løbet af dagen for at høre,

hvordan det går med deres barn, eller opsøger personalet ofte, hvor andre forældre er fint tilfredse med at se, at deres barn er glad, når de henter, og derfor ikke ønsker en lang beskrivelse af dagen fra personalet. Personalet kan også henvende sig til forældrene, hvis de oplever, at der er behov for en dialog eller for, at de i fællesskab gør noget for at hjælpe et barn, der er i mistrivsel. Når der er konkrete udfordringer, der skal tages hånd om, forholder det pædagogiske personale sig altså ikke blot til udfordringen i institutionen, men også til, hvordan forældrene ser samme udfordring, og hvordan både forældre og institution kan bidrage til at løse udfordringen. Det er det, der er den differentierede indgangsvinkel til forældresamarbejdet: Det er forskelligt, hvordan forældrene kan bidrage, ligesom barnets behov også varierer. Samtidig kan der også være særlige grupper af forældre, hvor institutionen gør brug af særforanstaltninger som fx en tolk ved forældremøder eller ved samtaler, for at det bliver muligt at kommunikere med forældre, der ikke taler dansk. Ledere nævner også særlige forældremøder for nye forældre eller mor- og fardage som indsatser rettet mod specifikke grupper af forældre, hvilket derfor også kan ses som en differentieret tilgang til forældresamarbejdet. I afsnit 4.7.2 så vi også, hvordan forældresamarbejdet kan være differentieret, ved at der er et større fokus på barnets læringsmiljø i hjemmet hos børn af tosprogede forældre og kortuddannede forældre.

5.2 Seks måder, forældre og daginstitutioner samarbejder på

Dette afsnit beskriver de seks måder, som interviews og spørgeskemaundersøgelsen blandt hhv. forældre og ledere viser, at forældresamarbejdet foregår på i daginstitutionerne. De seks måder er vist i figur 9. Nogle af samarbejdsmåderne er individuelle og centreret omkring det enkelte barn. Det er opstart og indkøring, individuelle samtaler og den daglige udveksling af viden. Andre er kollektive for hele gruppen af forældre. Det er faste, kollektive arrangementer, der kan være enten faglige arrangementer som forældremøder eller sociale arrangementer som sommerfester og forældrekaffe. Endelig er forældrenes frivillige arbejde i institutionen og de digitale kommunikationsstrukturer rettet mod både individuelle forældre og hele forældregruppen.

Figur 9
Seks måder, forældre og daginstitutioner samarbejder på

5.2.1 Opstart og indkøring

Opstart og indkøring finder sted, når barnet starter i institutionen. 79 % af forældrene svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de har deltaget i opstart og indkøring af deres barn i institutionen. Samtidig er der blandt forældrene udbredt tilfredshed med den modtagelse, de fik, da deres barn startede i sin institution. 73 % af forældrene svarer, at de i høj grad var tilfredse med den modtagelse, de fik, mens yderligere 23 % svarer, at de i nogen grad var tilfredse.

Information er et helt centralt element i opstarten og indkøringen af barnet, og informationen ser ud til at være både skriftlig og mundtlig. 82 % og dermed størstedelen af lederne angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at de har skriftligt materiale, som fx et velkomstmateriale, der beskriver institutionens forventninger til forældresamarbejdet, som de deler ud til forældrene. Lederne fortæller i deres interviews, at indkøringssamtalerne også handler meget om at videreformidle information om institutionen, om forventningerne til forældresamarbejdet og om forventningerne til forældrenes ansvar.

Formen på opstarten varierer mellem institutionerne. Nogle institutioner aflægger først et hjemmebesøg, hvor pædagogen lærer barnet at kende i hjemlige omgivelser, mens opstarten for andre er en rundvisning i institutionen og en introduktion til barnets primærpædagog. I nogle institutioner er opstarten sat i system, ved at der er møder med seks-syv familier, hvis børn lige er startet eller skal til at starte i institutionen. Ledernes oplevelse er, at det kan spare ressourcer at samle forældrene i mindre grupper. I de fleste andre institutioner er opstartssamtalerne individuelle. 89 % af lederne svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de har opstartssamtaler med forældre til børn, der skal starte i institutionen. Der er også en variant af opstarten i en udflytterbørnehave, hvor institutionen står for indkøringen, og forældrene bliver inviteret op i børnehaven i skoven for at markere starten, efter at barnet har været i gang nogle dage.

Det er i forbindelse med indkøringen, at flere af byggestenene i et velfungerende forældresamarbejde, som blev beskrevet i kapitel 3, bliver skabt. Her bliver tilliden og kendskabet til hinanden etableret. I interviewene fremstår opstart og indkøring også som den måde at samarbejde på, hvor det ressourcefulde møde mellem forældre og det pædagogiske personale viser sig tydeligst. Både ledere og forældre beskriver, hvordan indkøringen er et rum, hvor der foregår en gensidig vidensudveksling om barnet, der skal starte. Det handler for lederne om, at institutionen har brug for at kende barnets vaner og vide, om der er særlige behov, de skal være opmærksomme på. Det kan være, barnet er lydfølsomt eller ikke kan tåle noget bestemt mad. Ligesom lederne også udtrykker en interesse for, at institutionen gennem forældrene får indsigt i, hvad barnet er optaget af, og hvad der er vigtigt for barnet. Lederne beskriver, at det samtidig er vigtigt at lære forældrene at kende i indkøringen for at forstå den familie, barnet kommer fra, og hvordan forældrene kan bidrage i forbindelse med indkøringen. Forældrene beskriver en oplevelse af, at pædagogerne under indkøringen udviser stor interesse for barnet og familien, spørger ind til barnet og bruger tid og kræfter på at lære deres barn og dem som forældre at kende. Den form for opstart beskriver forældrene som afgørende for et godt forældresamarbejde. Ved at opleve en interesse for barnet og for familien erfarer forældrene, at de netop opbygger en tillid og et kendskab til institutionen og personalet og derfor føler sig trygge ved at aflevere deres barn.

Under indkøringen foretager forældre og personale også en løbende evaluering af, hvordan barnet falder til. Der kan være situationer, hvor personalet vurderer, at barnet har brug for en længere indkøring, eller der kan være behov for en overleveringssamtale med barnets tidligere institution. Lederne beskriver også, at der allerede under indkøringen kan være områder, som forældre og personale i fællesskab vurderer, at de skal have en særlig opmærksomhed på i samarbejdet, fx barnets motorik.

5.2.2 Individuelle samtaler

Individuelle samtaler med forældre er en måde at samarbejde på, der bliver brugt til at drøfte aspekter af barnets trivsel, udvikling og læring. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 59 % af lederne, at der er individuelle samtaler én gang om året. 15 % af lederne angiver, at de holder individuelle samtaler hyppigere end det, og 26 %, at de gør det sjældnere. Det er dog en vigtig pointe fra interviewene, at antallet af samtaler kan variere alt efter behov. Lederne fortæller både om faste samtaler med fokus på at evaluere barnets trivsel, udvikling og læring – fx med udgangspunkt i læreplanstemaerne – og om ekstra samtaler, når der er behov for det. I spørgeskemaet svarer 76 % af forældrene, at der er planlagte forældresamtaler i deres institution, men 96 % angiver, at der derudover også er mulighed for løbende forældresamtaler ved behov.

De faste samtaler ligger på bestemte tidspunkter i barnets institutionsliv. Lederne fortæller, at det typiske i vuggestuen er, tre måneder efter at barnet er startet, når det er to år, og når det er to år og ti måneder (ved overgang til børnehave). I børnehaven er det også, tre måneder efter at barnet er startet, og derudover når barnet er fire år, og når det er fem til fem et halvt år gammelt (med fokus på skolestart). Andre ledere beskriver, at de har faste samtaler hyppigere end det. Samtalerne tager typisk udgangspunkt i læreplanstemaerne, udviklingsskemaer især inden for sprog og motorik og overgange enten til børnehave eller til skole. Dog kan de faste samtaler, ifølge lederne, også være rammen for en løbende fælles refleksion og drøftelse af udfordringer i forbindelse med barnets udvikling og trivsel, som forældre og pædagoger samarbejder om at løse. Når de faste samtaler bliver brugt til det formål, finder de sted hyppigere end én gang om året.

Lederne fortæller, at der også er mulighed for ekstra samtaler ved behov. Det drejer sig typisk om en bekymring for barnets udvikling eller trivsel enten fra pædagoger eller forældre. Forældrene udtrykker en forventning om, at personalet kontakter dem for at have en samtale, hvis de har en bekymring for barnet. Lederne beskriver dog, at det ofte er forældrene selv, der kommer med en bekymring for barnet, hvor pædagogerne kan tilbyde vejledning i form af rådgivning og inspiration til, hvad forældrene kan gøre i den aktuelle situation. Uanset om det er forældrene eller pædagogerne, der rejser bekymringen, er det ifølge lederne et formål med samtalen i fællesskab at

tale om, hvordan forældrene oplever barnet derhjemme, og hvordan pædagogerne oplever barnet i institutionen, og derigennem nå frem til en fælles plan for, hvad der skal gøres.

De individuelle samtaler ved bekymringer er vigtige, da det ifølge lederne ikke er alt, der egner sig til en snak i hente- og bringesituationer, hvor barnet typisk vil være i nærheden. Det kan, beskriver lederne, være meget ubehageligt for børnene at opleve forældre og pædagoger tale om en bekymring – især hvis de uenige. Derfor er de individuelle samtaler et helt nødvendigt element i forældresamarbejdet, som bruges til en dybere samtale om barnets trivsel, udvikling og læring.

Der er i interviewene stor tilfredshed blandt både forældre og ledere med de individuelle samtaler efter behov, selvom nogle forældre udtrykker, at de gerne så flere samtaler i løbet af barnets tid i institutionen. Vi bemærker dog, at en behovsstyret tilgang kan rumme en risiko for, at nogle børn går under radaren, især hvis der ikke er tid til en daglig og uformel snak, som beskrives i afsnit 5.2.3. Det kan betyde, at nogle børn ikke bliver understøttet på den bedst mulige måde i deres trivsel og udvikling. Derfor kan der være et potentiale i, at en behovsstyret tilgang er koblet til en systematisk vurdering af alle børns trivsel, udvikling og læring – fx med udgangspunkt i læreplanstemaerne.

5.2.3 Daglig udveksling af viden i hente- og bringesituationer

Ud over de individuelle samtaler foregår der også i daginstitutionerne en løbende dialog og udveksling af viden mellem forældre og personale, når barnet bliver afleveret og hentet – det, som lederne kalder "garderobesnakke". 96 % af forældrene svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at der er mulighed for at tale med personalet i hente- og bringesituationer. Vi kan også se, at forældrene vægter den form for daglig dialog meget højt. 42 % af forældrene svarer, at det er meget vigtigt at få talt med personalet i hente- og bringesituationen, og yderligere 48 % svarer, at det er vigtigt.

Tabel 10
Forældre: Hvor vigtigt synes du, det er, at du får talt med personalet om dit barn, når du afleverer og henter?

	Antal	Procent
Meget vigtigt	264	42 %
Vigtigt	299	48 %
Mindre vigtigt	57	9 %
Slet ikke vigtigt	5	1 %
Ved ikke	1	0 %
Total	626	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Det er særligt i hente- og bringesituationerne, at den daglige udveksling af viden om barnet og dets hverdag finder sted. Her får forældrene viden om, hvordan dagen har været for deres barn, og om der er noget, de skal være opmærksomme på. Forældrene efterspørger den form for viden, da de oplever, at den giver dem forudsætningerne for at understøtte et godt samspil mellem hjem og institution for barnet, som det blev beskrevet i afsnit 4.1. Samtidig peger lederne på, at den daglige udveksling af viden også er væsentlig for den gode relation til institutionen, som blev beskrevet i afsnit 3.1. Det er nemlig bl.a. gennem denne vidensudveksling, at det pædagogiske personale og forældrene opbygger et nært kendskab til hinanden, der gør det muligt både at tale om det, der fungerer, og det, der er svært, i samarbejdet om barnet.

Den daglige dialog kræver dog rammer, der understøtter muligheden for netop at indgå i dialog med hinanden. På tværs af interviewene kan vi se, at institutionerne organiserer sig forskelligt, hvilket har betydning for, hvordan den daglige dialog kan foregå. Nogle steder er der udformet en fast vagtplan, så der altid er en pædagog til stede, som har været sammen med barnet, når forældrene henter. I andre tilfælde er hverdagen tilrettelagt sådan, at børnene bliver samlet i funktionsopdelte stuer ud på eftermiddagen. Forældre oplever, at det kan gøre det sværere at komme i kontakt med det personale, som kender deres barn bedst, eller som har været sammen med det i løbet af dagen. En forælder fortæller, at den organisering betyder, at man i hentesituationen oftest blot griber fat i personalet i det grupperum, der ligger tættest på udgangen, men at det ikke er altid, at personalet her ved noget om barnets dag. Denne organisering kan, uagtet de pædagogiske intentioner, have den konsekvens, at den vanskeliggør den daglige og tætte dialog mellem forældre og barnets primære pædagogiske personale.

Daglig dialog udfordres af personalets manglende tilgængelighed

Selvom langt de fleste af forældrene oplever, at der er mulighed for at tale med personalet, når de henter eller afleverer, så udtrykker forældrene samtidig en oplevelse af, at personalet med fordel kunne være mere tilgængeligt til at tale med dem om barnet i hente- og bringesituationer. Tabel 11 viser, at i alt 85 % af forældrene svarer, at personalet i høj eller i nogen grad er tilgængeligt, når forældrene henter eller afleverer. 14 % vurderer, at personalet i mindre grad eller slet ikke er nok tilgængeligt.

Tabel 11
Forældre: I hvilken grad oplever du, at personalet er nok tilgængelige til at tale med dig om dit barn, når du afleverer og henter?

	Antal	Procent
I høj grad	294	47 %
I nogen grad	237	38 %
I mindre grad	77	12 %
Slet ikke	12	2 %
Total	620	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Note: Pga. afrunding summer total op til 99 %.

Blandt de forældre, der ikke i høj grad oplever, at personalet er tilgængeligt nok, udtrykker 78 %, at der ikke er nok personale til at tale med dem, når de afleverer og henter. 14 % af forældrene svarer, at personalet ikke prioriterer at tale med dem. Det tyder på, at forældrene primært oplever, at manglende tilgængelighed handler om for lidt personale i ydertimerne. I spørgeskemaet er der samtidig en klar sammenhæng mellem forældrenes oplevelse af, om personalet er tilstrækkeligt tilgængeligt, og om forældrene har dialog med personalet om eksempelvis barnets trivsel eller sproglige udvikling. Forældre, der ikke oplever, at personalet er tilstrækkeligt tilgængeligt, udtrykker også i mindre grad at have dialog med personalet om deres barn. Det peger på, at personalets tilgængelighed i det daglige er en vigtig forudsætning for, at forældre og personale kan have en løbende og tæt dialog om barnets trivsel, udvikling og læring.

Generelt gælder det i interviewene, at forældrene oplever at blive mødt med rummelighed og varme i deres barns institution, og at personalet altid er villige til at snakke med dem om barnets dag i hente- og bringesituationer. Dog udtrykker nogle forældre også en oplevelse af, at personalet er presset. Det betyder, at forældrene aktivt skal opsøge personalet – fordi personalet ikke af sig selv fortæller om barnets dag ved afhentning. For nogle forældre betyder det, at de holder sig

tilbage. En forælder fortæller, at hun ved, hvor få hænder der er, og derfor beder hun kun om en snak, hvis det virkelig er noget, hun har behov for at vende. I den forbindelse udtrykker forældre en bekymring for, at nogle familier bliver tabt på gulvet, fordi der ikke er tid til den daglige dialog.

Også lederne oplever udfordringer med personalets manglende tilgængelighed. Tabel 12 viser, at lederne har en negativ vurdering af, om personalet har tid nok til at tale med forældrene, når forældrene afleverer og henter deres barn. 23 % af lederne vurderer, at personalet i høj grad har tid nok til at tale med forældrene om barnet. 51 % svarer "I nogen grad", 26 % svarer "I mindre grad" eller "Slet ikke".

Tabel 12
Ledere: I hvilken grad oplever du, at personalet har nok tid til at tale med forældrene, når de afleverer eller henter deres barn?

	Antal	Procent
I høj grad	102	23 %
I nogen grad	224	51 %
I mindre grad	111	25 %
Slet ikke	5	1 %
Total	442	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.

Ligesom blandt forældrene vurderer lederne i overvejende grad, at for lidt personale har betydning for dialogen i hverdagen. 78 % af de ledere, der ikke oplever, at personalet i høj grad har nok tid til at tale med forældrene, svarer, at der er behov for mere personale til at gøre dette, når forældrene afleverer eller henter deres barn. Blot 3 % svarer, at personalet ikke prioriterer højt nok at tale med forældrene. I interviewene uddyber lederne, hvordan den daglige dialog bliver udfordret pga. for lidt personale. De fortæller, at selvom personalet meget gerne vil snakke med alle forældre, er det ikke altid muligt pga. for få voksne til for mange børn. Samtidig bliver kontakten mellem forældre og en pædagog, der er alene med flere børn, heller ikke særligt dyb, siger en leder. Mulighederne for at have en daglig dialog bliver ifølge lederne yderligere kompliceret af, at også forældrene har travlt i hente- og bringesituationen. Derfor kan det være særdeles vanskeligt at finde et passende tidspunkt til dialogen.

De mest velegnede tidspunkter til dialog om barnets hverdag ser ud til at være afhængige af den enkelte institution. Nogle ledere og forældre beskriver, at morgenen kan være vanskelig i deres

institution, fordi personalet har travlt med at tage imod børn og gøre klar til morgensamling. Andre ledere og forældre oplever til gengæld, at morgenerne er mere velegnede til dialog end eftermiddagen, da børnene møder op mere drypvist. Der er også forskellige oplevelser af, om eftermiddagen er et godt tidspunkt til at indgå i en dialog med hinanden, blandt både forældre og ledere. Nogle forældre og ledere giver udtryk for, at eftermiddagen er mere rolig end morgenen og derfor bedre egnet til dialog, mens andre forældre og ledere oplever, at det kan være vanskeligt at tale sammen, når mange børn bliver hentet samtidig.

Samlet set peger variationen i forældres og lederes opfattelser af, hvornår det er det bedste tidspunkt på dagen til at tale sammen på, at det afhænger af forholdene i den enkelte institution. Det kan derfor være vigtigt at få meldt ud, hvornår på dagen og i hvilket omfang personalet er tilgængeligt for daglig dialog, så forældrene ved, hvad de kan forvente. Dog kan en mere formaliseret tidsmæssig ramme for dialogen indvirke på muligheden for at indgå i den mere uformelle dialog og vidensudveksling om barnets dag, som blev beskrevet i afsnit 4.1. Det kan derfor være vigtigt at være opmærksom på, hvilke rammer institutionen stiller til rådighed for den uformelle dialog, der spiller en vigtig rolle i at understøtte kendskabet og tilliden til hinanden som forældre og pædagogisk personale.

5.2.4 Faste, kollektive arrangementer

Faste, kollektive arrangementer fylder også i organiseringen af forældresamarbejdet i form af faglige arrangementer som forældremøder og sociale arrangementer som fester og forældrekaffe. Hvor opstart og indkøring, individuelle samtaler og daglig udveksling af viden i hente- og bringesituationer er samarbejdsmåder, der involverer den enkelte familie og det pædagogiske personale, så er fokus i de kollektive arrangementer hele forældregruppen og hele børnegruppen. Dette afsnit beskriver først forældremøder, som er den mest udbredte form for fagligt arrangement, og derefter de sociale arrangementer.

Forældremøder

Forældremøder er forbundet med mange forskellige traditioner og typer af indhold. Langt de fleste institutioner afholder forældremøder, men både spørgeskemaundersøgelsen og interviewene viser, at forældrene har et blandet forhold til forældremøderne. 88 % af forældrene svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at deres institution har forældremøder, hvor hele forældregruppen har mulighed for at deltage. Blandt disse forældre oplever i alt 81 %, at forældremøderne i høj grad eller i nogen grad er relevante at deltage i. 18 % oplever det i mindre grad eller slet ikke. Der er altså en relativt stor gruppe af forældre, der ikke oplever, at forældremøderne er relevante for dem.

Tabel 13
Forældre: I hvilken grad oplever du, at institutionens forældremøder (for alle forældre) er relevante for dig at deltage i?

	Antal	Procent
I høj grad	229	43 %
I nogen grad	204	38 %
I mindre grad	90	17 %
Slet ikke	7	1 %
Ved ikke	6	1 %
Total	536	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Note: Det er kun respondenter, som har angivet, at deres barns daginstitution afholder forældremøder, som har haft mulighed for at besvare dette spørgsmål.

62 % af lederne svarer, at de i deres institution afholder forældremøder minimum én gang om året. 36 % afholder forældremøder hyppigere end det, mens 2 % afholder forældremøder sjældnere. Lederne giver også udtryk for, at forældrenes interesse for forældremøderne er svingende. Tabel 14 viser, at i alt 81 % af lederne svarer, at de i høj eller i nogen grad oplever interesse blandt forældrene for at deltage i forældremøderne, og 19 % oplever i mindre grad den interesse blandt forældrene. Den blandede interesse for forældremøder går igen i interviewene. Både forældre og ledere fortæller, at fremmødet er svingende, og at der typisk er forældre, der ikke dukker op. Dem, som møder op, kommer dog ret stabilt.

Tabel 14
Ledere: I hvilken grad oplever I interesse blandt forældrene for at deltage i institutionens forældremøder?

	Antal	Procent
I høj grad	124	28 %
I nogen grad	235	53 %
I mindre grad	82	19 %
Slet ikke	0	0 %
Total	441	100 %

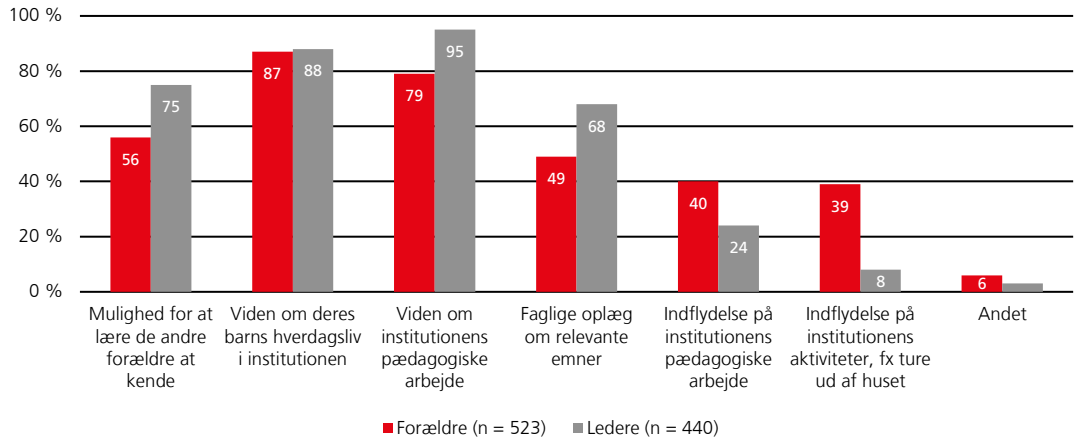
Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.

Forældremøder ser altså ikke ud til at appellere til alle forældre. Én årsag kan være de til dels divergerende forståelser af, hvad der skal komme ud af forældremøderne. Figur 10 viser, at ledere og forældre på mange punkter er enige om, hvad forældrene skal have ud af at deltage i forældremøderne, men at de to grupper også på visse punkter er uenige om det.

Samlet set er forældre og ledere enige om, at de fire vigtigste ting, som forældrene skal have ud af forældremøderne, er viden om barnets hverdagsliv og viden om institutionens pædagogiske arbejde, faglige oplæg og derudover, at forældremøderne skal give forældrene mulighed for at lære de andre forældre at kende. Samtidig viser figur 10 dog, at der er forskel på, hvor mange ledere og forældre, der oplever, at disse former for udbytte af forældremøderne er vigtige. Der er flere ledere end forældre, der vurderer, at faglige oplæg, viden om institutionens pædagogiske arbejde og muligheden for at lære andre forældre at kende er et vigtigt udbytte af forældremøderne.

Derudover har forældrene nogle forventninger om at få indflydelse gennem forældremøderne, som lederne ikke ser ud til at genkende. 40 % af forældrene ser indflydelse på institutionens pædagogiske arbejde som noget, de gerne vil have ud af forældremøderne, hvor blot 24 % af lederne svarer det samme. Der, hvor der dog er størst forskel på, hvad forældre og ledere vurderer som et vigtigt udbytte af forældremøderne for forældrene, er mht. forældrenes indflydelse på institutionens aktiviteter. 39 % af forældrene svarer, at de ønsker at få indflydelse på institutionens aktiviteter gennem forældremøderne, mens det samme gælder for 8 % af lederne. I afsnit 3.3 så vi også, at der er uenighed mellem forældre og ledere om, hvor vigtigt det er, at forældresamarbejdet giver forældrene medindflydelse på hverdagen i institutionen, hvilket forældrene vurderer som vigtigere end lederne, og en tilsvarende uenighed viser sig altså i relation til udbyttet af forældremøderne. Den uenighed peger på, at det er væsentligt at klargøre formålet med forældremøderne i institutionerne, ligesom det er vigtigt at se på, hvordan forældremøderne kan gøres mere vedkommende for alle forældre.

Figur 10
Hvad tænker I, at forældrene skal have ud af at deltage i forældremøderne? (Sæt gerne flere markeringer)

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner & EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.
Note: Ordlyden i figuren tager afsæt i spørgsmålsformuleringen fra spørgeskemaet rettet mod ledere. Forældrene er blevet spurgt på en lidt anden måde, da de er blevet spurgt om, hvad de gerne vil have ud af at deltage i forældremøderne. Dertil har nogle af svarkategorierne været formuleret en smule anderledes, fx "mit barns hverdagsliv" i stedet for "deres barns hverdagsliv".
Note: Det har været muligt at afgive flere besvarelser på dette spørgsmål, hvorfor procenttallene summer op til mere end 100 %.

I interviewmaterialet er der i den sammenhæng eksempler på institutioner, der har arbejdet med at ændre formen på forældremøderne for at få flere forældre til at møde op. En leder fortæller, at man holder forældre-hygge-møder i stedet, og det får forældrene til at møde op, hvor de ellers holdt sig væk. Til disse aftner er børnene med, og der er fællesspisning, som er en stor succes. I en anden institution fortæller lederen, at man placerer forældrene omkring cafeborde og snakker om, hvad de og børnene er optagede af derhjemme. Der er også en institution, der afholder forældremøder kun for nye forældre, hvor forældre, der har haft deres barn i institutionen i et stykke tid, fortæller de nye forældre om deres erfaringer med at samarbejde med institutionen.

Fælles for disse arrangementer er, at de bliver afholdt på en mere uformel måde og med mulighed for dialog forældre til forældre, hvilket hhv. 56 % af forældrene og 75 % af lederne som nævnt også ser som et vigtigt udbytte af forældremøderne for forældrene.

Sociale arrangementer

I langt de fleste institutioner er der sociale arrangementer for hele forældre- og børnegruppen som sommerfester, julefester, høstfester, forældrekaffe og åbent hus – dog kan der også være nogle få sociale arrangementer, der udelukkende henvender sig til nogle forældregrupper, som mor- og fardage. 96 % af forældrene svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at der i deres barns institution er sociale arrangementer. 59 % af lederne svarer, at de i den institution, hvor de arbejder, holder et socialt arrangement minimum hvert halve år, 28 % holder et socialt arrangement oftere end det, og 13 % sjældnere.

Både forældre og ledere fremhæver de sociale arrangementer som vigtige for forældresamarbejdet. I de mere uformelle sammenhænge lærer både personale og forældre hinanden at kende på andre måder, og der er bedre tid til at tale sammen end i de daglige hente- og bringesituationer. Det bidrager til en god stemning i institutionen. Lederne peger også på, at de sociale arrangementer er vigtige i relation til at understøtte barnets sociale udvikling. Det kan handle om, at forældre ved at lære de andre forældre bedre at kende nemmere kan indgå legeaftaler, der kan være med til at understøtte inkluderende børnefællesskaber, når alle børn er tænkt ind. Forældrene peger også på, at de sociale arrangementer understøtter institutionens kultur bl.a. ved at give de uskrevne traditioner og omgangsformer videre til nye forældre.

Alligevel taler både forældre og ledere i interviewene om en svingende opbakning til de sociale arrangementer. I nogle institutioner oplever både ledere og forældre, at eksempelvis sommerfester og juleoptog er en stor succes, men i andre institutioner er interessen i forældregruppen mindre. Spørgeskemaundersøgelsen viser også, at der er en svingende opbakning blandt forældrene til arrangementer med et socialt fokus. Tabel 15 viser, at i alt 60 % af forældrene svarer, at de finder det meget vigtigt eller vigtigt, at institutionen er med til at bringe forældrene sammen, så de lærer hinanden at kende. 40 % finder det mindre vigtigt eller slet ikke vigtigt.

Tabel 15
Forældre: Hvor vigtigt synes du, det er, at daginstitutionen er med til at bringe forældrene sammen, så I lærer hinanden at kende?

	Antal	Procent
Meget vigtigt	112	18 %
Vigtigt	258	42 %
Mindre vigtigt	218	36 %
Slet ikke vigtigt	24	4 %
Ved ikke	1	0 %
Total	613	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Lederne finder det gennemgående vigtigere, at forældrene bliver bragt sammen, så de lærer hinanden at kende, end forældrene gør. I alt 85 % af lederne svarer, at det er meget vigtigt eller vigtigt at bringe forældrene sammen, så de lærer hinanden at kende. 15 % finder det mindre vigtigt. Vi så også, at der var flere ledere end forældre, der oplevede, at et vigtigt udbytte af forældremøderne var, at forældrene lærer de andre forældre at kende.

Tabel 16
Ledere: Hvor vigtigt synes du, det er at bringe forældrene sammen, så de lærer hinanden at kende?

	Antal	Procent
Meget vigtigt	136	31 %
Vigtigt	237	54 %
Mindre vigtigt	65	15 %
Slet ikke vigtigt	1	0 %
Total	439	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.

Dog er der væsentligt færre ledere, der tager initiativer til at bringe forældrene sammen, end der er ledere, der mener, det er vigtigt. 15 % af lederne svarer, at de i høj grad tager initiativ til at bringe forældregruppen sammen, så de lærer hinanden at kende. 63 % svarer, at det gør de i

nogen grad, mens 22 % gør det i mindre grad eller slet ikke. Næste afsnit viser, hvordan forældrenes frivillige arbejde i institutionen også kan have til formål at bringe forældrene sammen for at styrke deres fællesskab.

Tabel 17
Ledere: I hvilken grad tager I initiativ til at bringe forældrene sammen, så de lærer hinanden at kende?

	Antal	Procent
I høj grad	66	15 %
I nogen grad	273	63 %
I mindre grad	92	21 %
Slet ikke	6	1 %
Total	437	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.

5.2.5 Frivilligt arbejde i institutionen

Det frivillige arbejde i institutionen dækker over den række af arbejdsopgaver, som forældre påtager sig at udføre for institutionen. Opgaverne kan være med til at understøtte kendskabet mellem hjem og institution, ligesom de kan være med til at understøtte det pædagogiske arbejde med børnegruppen. I analysen er det dog ikke i alle tilfælde muligt at identificere et forældresamarbejde med barnet i centrum som en del af forældrenes udførelse af arbejdsopgaverne. Arbejdet med i fællesskab at fremme barnets trivsel, udvikling og læring er med andre ord ikke tænkt ind, når en forælder reparerer en lampe i institutionen efter lukketid. Alligevel fylder forældrene som en praktisk ressource en del i beskrivelserne af, hvordan institutionerne samarbejder med forældrene. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 84 % af lederne opfordrer forældre til at løse frivillige opgaver i institutionen, og 46 % af forældrene svarer, at de har deltaget i frivillige opgaver i deres barns institution. Interviewene viser dog, at opbakningen til det frivillige arbejde varierer meget institutionerne imellem. I nogle institutioner fortæller lederne, at der er stor opbakning til det frivillige arbejde, mens andre institutioner er gået helt væk fra eksempelvis arbejdsweekender, da forældrene ikke møder frem. En gruppe af ledere oplever en forældregruppe, der deltager meget aktivt i vedligeholdelsen af institutionen fx ved at hjælpe til med flytning eller istandsættelse af institutionen. En anden gruppe af ledere beskriver, at der i deres institution ikke er et forældrefællesskab, der gør det muligt at lave en arbejdsweekend, fordi forældrene, ifølge lederne, ikke ønsker at afsætte tiden til det. Det kan altså være vanskeligt at engagere alle forældre i frivillige opgaver, og det er ikke alle forældre, der har samme muligheder for og tid til at deltage, som le-

derne giver udtryk for i interviewene. Forældrene udtrykker samtidig en bekymring for, at det frivillige arbejde kan skabe en dårlig og ekskluderende stemning i forældregruppen, hvis eksempelvis en legepladsrenovering bliver en lille gruppes projekt.

Der er flere formål med at få forældrene til at løse frivillige opgaver i institutionen – både pædagogiske formål og mere ressourcemæssige formål. På tværs af spørgeskemaundersøgelserne og interviewene blandt hhv. forældre og ledere viser der sig tre formål med, at forældrene bliver opfordret til at løse frivillige opgaver. De tre formål er:

1 At styrke forældrenes tilknytning til institutionen
2 At styrke forældrenes fællesskab
3 At spare ressourcer i institutionen.

At styrke forældrenes tilknytning til institutionen

89 % af lederne svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de opfordrer forældrene til at løse frivillige opgaver for at styrke forældrenes tilknytning til institutionen. Tilsvarende svarer 62 % af de forældre, som har deltaget i frivilligt arbejde i deres barns institution, at de har løst opgaver netop for at styrke deres tilknytning til institutionen. Forældrene giver i interviewene udtryk for, at de har en oplevelse af, at det frivillige arbejde netop er med til at skabe en bedre tilknytning til institutionen som et afsæt for et godt forældresamarbejde, og lederne beskriver, at de gerne ser forældrene deltage, så længe forældrene finder det sjovt og givende.

At styrke forældrenes fællesskab

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 81 % af lederne, at de opfordrer forældrene til at lave frivilligt arbejde i institutionen for at styrke forældregruppens fællesskab. 54 % af de forældre, som har deltaget i frivilligt arbejde svarer også, at de deltager for at få et tættere forhold til de andre forældre. Frivillige opgaver er en måde for forældrene at mødes på og få skabt et forældresammenhold i institutionen – det kan også have en positiv effekt på børnegruppens samlede trivsel. Dét at lave en sommerfest sammen eller at være fælles om at reparere en legeplads giver et sammenhold i forældregruppen, som smitter af på børnene – det oplever lederne. Forældrene fremhæver særligt, at der skabes forældresammenhold i mere forældredrevne arrangementer, som fx når forældrene i fællesskab laver et loppemarked til fordel for institutionen eller låner institutionens legeplads til at holde bålhygge i weekenden.

At spare ressourcer i institutionen

62 % af lederne svarer, at de opfordrer forældrene til at løse opgaver i institutionen, som ellers ikke ville blive løst. 57 % af de forældre, der har deltaget i frivilligt arbejde i deres barns institution, svarer tilsvarende, at de løser opgaver, som ellers ikke ville blive løst. Derudover svarer 34 % af lederne, at de opfordrer forældrene til at løse arbejdsopgaver for at sikre, at personalet har mere tid til børnene. 45 % af de forældre, der har løst frivillige opgaver, angiver, at de løser frivillige arbejdsopgaver for at sikre, at personalet har mere tid til børnene.

Der altså færre ledere, der i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at de opfordrer forældrene til at løse opgaver for at spare ressourcer i institutionen, end der er ledere, der angiver andre formål med forældrenes frivillige arbejde, som fx at styrke forældregruppens fællesskab. Til gengæld er det netop det formål – altså at spare ressourcer i institutionen – der fylder mest i interviewene med både forældre og ledere. Begge grupper beskriver, at forældrene kan spare personalet tid i hverdagen ved at hjælpe med praktiske opgaver, hvor pædagogerne kan bruge den sparede tid på børnene i stedet. Derfor udforsker institutionerne, hvordan forældrene på forskellige måder kan bidrage til, at pædagogerne får mere tid til børnene. Det kan eksempelvis være, at forældrene tømmer institutionens tørretumbler, når de alligevel henter, eller at en forælder kommer ned og reparerer en lampe.

På tværs af interviewene kan vi se et spænd af opgaver, som forældrene bliver opfordret til at varetage. I den ene ende er der en række praktiske opgaver, som handler om at støtte op omkring sociale arrangementer og arbejdet med kulturelle udtryksformer. Det kan være opgaver med at hjælpe til med det praktiske til fastelavn, julefester og andre årstidsfester, eller det kan handle om, at forældrene fremskaffer materialer, fx papkasser, når børnene arbejder kreativt med et bestemt tema i institutionen – som fx at bygge skulpturer af pap. Det kan også handle om en type af opgaver, hvor forældrenes frivillige arbejde fx har en betydning for institutionens arbejde med at byde nye forældre velkomne. I nogle institutioner giver forældre sparring på eller oversætter en ny velkomstfolder til engelsk, eller de deltager i opstartsmøder eller forældremøder, hvor de giver deres perspektiver på forældresamarbejdet videre til andre forældre. Derudover ser vi en type af forældreinvolvering, hvor forældrene tager med på tur som et ekstra sæt hænder. Samlet set kan alle disse typer af frivilligt arbejde siges at have et pædagogisk sigte, hvor forældrenes involvering understøtter det pædagogiske arbejde med hele børnegruppen. I den anden ende af skalaen varetager forældrene primært opgaver med vedligehold og rengøring. Det er fx reparationer i institutionen eller pasning af børn et par timer, så pædagogerne kan komme på kursus. I disse typer af opgaver er det ikke altid muligt at identificere et pædagogisk sigte med samarbejdet.

Tabel 18 viser, at lederne svarer, at det primært er praktiske opgaver med vedligehold, som de opfordrer forældrene til at løse. Det svarer 65 % af lederne, mens 59 % svarer, at de opfordrer forældrene til at løse praktiske opgaver ved arrangementer, fx ved at lave mad til en sommerfest.

Til sammenligning er der 11 % af lederne, der opfordrer forældrene til at løse pædagogiske opgaver. Forældrene svarer også i spørgeskemaundersøgelsen, at de primært bliver opfordret til at løse praktiske opgaver med vedligehold i institutionen som fx rengøring, vask og maling. Det er der 47 % af forældrene, der svarer. Forældrene bliver i langt mindre grad opfordret til at løse pædagogiske opgaver som at deltage på ture ud af huset og oplæsning. Det er der 5 % af forældrene, der svarer.

Tabel 18
Ledere: Opfordrer I forældrene til at løse frivillige arbejdsopgaver i jeres daginstitution? (Sæt gerne flere markeringer) (n = 437)

	Antal	Procent
Ja, praktiske opgaver med vedligehold (rengøring, vask, maling, arbejdsdage osv.)	283	65 %
Ja, praktiske opgaver ved arrangementer (madlavning, indkøb osv.)	258	59 %
Ja, pædagogiske opgaver (oplæsning, musik, ture ud af huset osv.)	50	11 %
Andre opgaver	25	6 %
Nej	69	16 %
Total	685	157 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.
Note: Det har været muligt at afgive flere besvarelser på dette spørgsmål, hvorfor procenttallene summer op til mere end 100 %.

Lederne fortæller i interviewene, at det kan være et vanskeligt dilemma at inddrage forældrene i de pædagogiske aktiviteter i institutionen. Det kan dels være pga. pædagogiske hensyn til den samlede børnegruppe, for hvem det kan være udfordrende, hvis der ofte er fremmede voksne i institutionen, og det kan dels være pga. hensyn til tavshedspligt og rollefordeling mellem pædagoger og forældre. Derfor udtrykker lederne, at det primært er praktiske opgaver, som forældrene kan bidrage med.

Lederne udtrykker samtidig en oplevelse af at blive opfordret af den kommunale forvaltning til at bruge forældrenes ressourcer til at løse praktiske opgaver med vedligehold af institutionen – en leder betegner det som forældrenes "interessetid". Der er med andre ord, i ledernes optik, en kommunal forventning om, at de inddrager forældrene som en praktisk ressource i institutionernes daglige drift. Den anvendelse af forældrene som en praktisk ressource kan netop ses som en måde at skaffe mere tid til det pædagogiske personale, som de kan bruge på børnene. Anvendelsen af forældre som frivillig arbejdskraft til at løse vedligeholdelsesopgaver indebærer dog nogle risikomomenter for institutionen. For det første kan den frivillige arbejdskraft forsvinde, hvis forældrene fravælger eller blot ikke har mulighed for at bruge tiden på at løse opgaverne. Det kan gøre institutionen sårbar. For det andet kan anvendelsen af forældre som en praktisk ressource til at løse vedligeholdelsesopgaver forrykke fokus i forældresamarbejdet væk fra det, som både forældre og ledere ser som formålet med deres indbyrdes samarbejde – nemlig et samarbejde om at fremme barnets trivsel, udvikling og læring. Arbejdsweekender kan have et både pædagogisk og socialt sigte, men mange af de praktiske vedligeholdelsesarbejdsopgaver, som forældre og ledere nævner i interviewene, er løsrevet fra disse formål, og det betyder, at der er en risiko for, at samarbejdet om barnet bliver skubbet i baggrunden.

5.2.6 Digitale kommunikationsstrukturer

Den sidste måde, forældre og personale samarbejder på i hverdagen, er gennem digitale kommunikationsstrukturer. Langt de fleste institutioner bruger en eller flere former for digitale redskaber til at kommunikere med forældrene. I spørgeskemaundersøgelsen er det også blot 5 % af lederne, der svarer, at de slet ikke bruger digitale redskaber til at kommunikere med forældrene. Der er flere potentialer i digital kommunikation i relation til forældresamarbejdet. Særligt muliggør den digitale kommunikation et indblik i barnets hverdag for forældrene som afsæt for en dialog med barnet.

Tabel 19 viser, hvilke digitale redskaber institutionerne bruger til at kommunikere med forældrene. Den mest udbredte digitale kommunikationsform er intranet/ForældreIntra, som 74 % af lederne svarer, at de bruger. 48 % bruger digitale informationsskærme i institutionen, og 47 % bruger e-mail. Langt færre, 27 %, bruger SMS, og 14 % bruger Facebook.

Tabel 19
Ledere: Hvilke digitale redskaber bruger I til at kommunikere med forældrene? (Sæt gerne flere markeringer) (n = 440)

	Antal	Procent
Intranet/ForældreIntra	325	74 %
E-mail	208	47 %
SMS	117	27 %
Facebook	60	14 %
Digital informationsskærm i institutionen	209	48 %
Vi bruger ikke digitale redskaber	22	5 %
Andre	49	11 %
Total	990	225 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.

Note: Det har været muligt at afgive flere besvarelser på dette spørgsmål, hvorfor procenttallene summer op til mere end 100 %.

Størstedelen af forældrene vil gerne have digital kommunikation med institutionen. Tabel 20 viser, at 73 % af forældrene svarer, at de i høj eller nogen grad ønsker, at personalet bruger digitale redskaber til at kommunikere med dem om deres barn. 27 % ønsker i mindre grad eller slet ikke, at personalet bruger digitale redskaber til at kommunikere med dem om deres barn.

Tabel 20
Forældre: I hvilken grad ønsker du, at personalet bruger digitale redskaber til at kommunikere med dig om dit barn?

	Antal	Procent
I høj grad	216	35 %
I nogen grad	239	38 %
I mindre grad	126	20 %
Slet ikke	43	7 %
Ved ikke	1	0 %
Total	625	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

Det er også langt de fleste forældre, der svarer, at de får læst den digitale kommunikation. I alt 84 % af forældrene svarer, at de i høj eller i nogen grad får læst den digitale information fra institutionen, mens 15 % svarer, at de i mindre grad eller slet ikke får læst den.

Tabel 21
Forældre: I hvilken grad får du læst den digitale information fra dit barns daginstitution?

	Antal	Procent
I høj grad	301	54 %
I nogen grad	166	30 %
I mindre grad	59	11 %
Slet ikke	24	4 %
Ved ikke	5	1 %
Total	555	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.

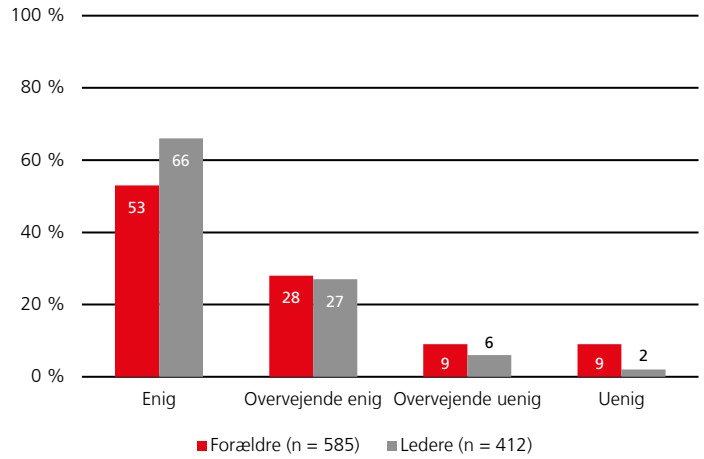
Note: Det er kun respondenter, der har angivet, at deres daginstitution anvender digitale redskaber, som har haft mulighed for at besvare dette spørgsmål.

Den helt store styrke ved den digitale kommunikation er ifølge forældrene, at den muliggør et konkret indblik i barnets hverdag, der er et afsæt for dialog med barnet, som beskrevet i afsnit 4.1. Den pædagogiske dokumentation af barnets dagligdag gennem billeder, film og lyd er særligt efterspurgt blandt forældrene. Denne dokumentation, som forældre og børn kan se på i fællesskab derhjemme, gør det nemmere at have dialog med barnet om hverdagen, og dermed muliggør den digitale kommunikationsstruktur, ifølge både ledere og forældre, et godt samspil mellem barnets hjem og institution.

Det er dog vigtigt, at den digitale kommunikation ikke kommer til at erstatte det direkte møde mellem pædagoger og forældre. Det udtrykker både ledere og forældre i interviewene. Det er stadig vigtigt at kunne spørge ind til barnets dag i en direkte kommunikation og se personalet i øjnene ved aflevering og afhentning. Forældrene fortæller, at den digitale kommunikationsstruktur kan besværliggøre dialogen, især i forbindelse med sygdom, hvor det ikke længere er muligt fx at spørge til, om andre børn fejler det samme. Det er, siger forældrene, selvfølgelig ressourcebesparende for institutionen, at sygemelding foregår elektronisk, men dialogen om barnets sygdom forsvinder.

Både forældre og ledere ser dog i spørgeskemaundersøgelsen primært den digitale kommunikation som et godt supplement til den daglige dialog mellem pædagoger og forældre. Figur 11 viser, at 66 % af lederne og 53 % af forældrene er enige i, at den digitale kommunikation er et godt supplement til den daglige dialog i hente- og bringesituationen. Det erklærer 27 % af lederne og 28 % af forældrene sig overvejende enige i.

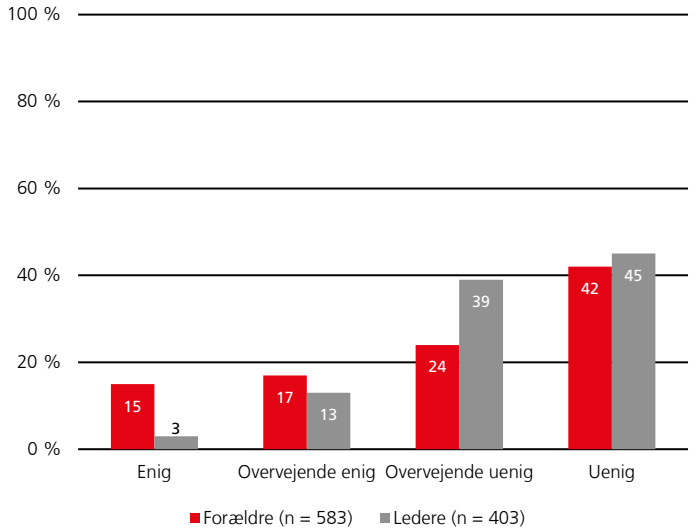
Figur 11
Ledere: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: "Den digitale kommunikation er et godt supplement til den dialog, vi har med forældrene, når de afleverer og henter deres barn"

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner & EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.
Note: Ordlyden i figuren tager afsæt i spørgsmålsformuleringen fra spørgeskemaet rettet mod ledere. Forældrene er blevet spurgt på en lidt anden måde, da de fx er blevet spurgt om "dit barn" i stedet for "deres barn".

Tilsvarende er det et fåtal af ledere og forældre, som vurderer, at den digitale kommunikation har erstattet den mundtlige dialog, hvilket ses af figur 12. 3 % af lederne og 15 % af forældrene er enige i, at den digitale kommunikation sker på bekostning af dialog med personalet i hente- og bringesituationer. Yderligere 13 % af lederne og 17 % af forældrene erklærer sig overvejende enige i det udsagn.

Figur 12
Ledere: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: "Den digitale kommunikation har erstattet en del af den dialog, vi har med forældrene, når de afleverer og henter deres barn"

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner & EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt forældre foretaget af DST.
Note: Ordlyden i figuren tager afsæt i spørgsmålsformuleringen fra spørgeskemaet rettet mod ledere. Forældrene er blevet spurgt på en lidt anden måde, da de fx er blevet spurgt om "dit barn" i stedet for "deres barn".

Lederne er også overvejende tilfredse med den del af kommunikationen med forældrene, der foregår digitalt. Tabel 22 viser, at 81 % af lederne i høj eller nogen grad er tilfredse med deres digitale kommunikation med forældrene. 20 % er i mindre grad eller slet ikke tilfredse med denne form for kommunikation.

Tabel 22
Ledere: I hvilken grad er I tilfredse med den del af kommunikationen med forældrene, der foregår digitalt?

	Antal	Procent
I høj grad	98	24 %
I nogen grad	234	57 %
I mindre grad	78	19 %
Slet ikke	3	1 %
Total	413	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.
Note: Det er kun respondenter, som har angivet, at de bruger digitale redskaber til at kommunikere med forældrene, der har haft mulighed for at besvare dette spørgsmål. Pga. afrunding summer total op til 101 %.

Alligevel er der en bekymring hos lederne for, at den digitale kommunikation kan have negative effekter. 50 % oplever i høj eller nogen grad, at den digitale kommunikation hægter nogle forældre af, som ikke er vant til at kommunikere digitalt. 51 % oplever det i mindre grad eller slet ikke. Lederne uddyber i deres interviews, at de ikke kan være sikre på, at alle forældre får den relevante information, og at der derfor kan være situationer, hvor et barn fx står uden madpakke, fordi forældrene ikke vidste, at stuen skulle på tur.

Tabel 23
Ledere: I hvilken grad oplever du, at den digitale kommunikation hægter nogle forældre af, som ikke er vant til at kommunikere digitalt?

	Antal	Procent
I høj grad	39	10 %
I nogen grad	164	40 %
I mindre grad	155	38 %
Slet ikke	54	13 %
Total	412	100 %

Kilde: EVA-spørgeskemaundersøgelse blandt ledere i daginstitutioner.
Note: Det er kun respondenter, som har angivet, at de bruger digitale redskaber til at kommunikere med forældrene, der har haft mulighed for at besvare dette spørgsmål. Pga. afrunding summer total op til 101 %.

Samlet set peger data på, at der er en række potentialer i den digitale kommunikation i relation til forældresamarbejdet; særligt kan den give forældrene et konkret indblik i, hvad barnet er optaget af. Dog er det vigtigt, at den digitale kommunikation ikke erstatter den daglige kontakt mellem personale og forældre, ligesom det er væsentligt at være opmærksom på, at den digitale kommunikation ikke afskærer grupper af forældre fra information og derfor hægter dem af i det indbyrdes samarbejde om barnet.

5.3 Opsummering

Kortlægningen af forældresamarbejdet viser seks måder, forældre og daginstitutioner samarbejder på: opstart og indkøring, individuelle samtaler, den daglige udveksling af viden i hente- og bringesituationer, faste, kollektive arrangementer, forældrenes frivillige arbejde i institutionen og digitale kommunikationsstrukturer. Disse samarbejdsmåder finder sted på forskellige tidspunkter i et barns daginstitutionsliv og kan have forskelligt indhold, alt efter hvad der fylder i forældresamarbejdet. Det betyder også, at der er en høj grad af differentiering i forældresamarbejdet med udgangspunkt i barnets behov, forældrenes behov og forældrenes ressourcer – ligesom de forskellige samarbejdsmåder knytter an til de forskellige byggesten i det gode forældresamarbejde på forskellig vis. Fx er det ressourcefulde møde tydeligt i forbindelse med opstart og indkøring, hvor forældre og pædagoger i fællesskab er nysgerrige på barnets udvikling, vaner, behov og hvad barnet er særligt optaget af. Modsat er forældrenes frivillige arbejde i institutionen en samarbejdsmåde, hvor forældrene primært fungerer som en praktisk ressource for institutionen, uden at det i alle tilfælde er muligt at identificere et pædagogisk sigte med arbejdsopgaverne. Derudover ser vi, hvordan bekymringer og udfordringer bliver taget op i individuelle samtaler, som både kan være fastlagte og tage udgangspunkt i en bekymring for barnet, mens den daglige kontakt og dialog primært finder sted i såkaldte garderobesnakke i hente- og bringesituationer. Både forældre og ledere oplever den daglige dialog som vigtig både i arbejdet med at skabe et godt samspil mellem hjem og institution og for at opbygge et nært kendskab forældre og personale imellem. Til sidst ser vi, at de faste, kollektive arrangementer som forældremøder og sociale sammenkomster kan være vanskelige at få forældrene til at deltage i. Det er ikke alle forældre, der oplever arrangementerne som relevante og vedkommende, og for forældremøderne gælder det, at ledere og forældre ikke nødvendigvis er enige om alt, hvad der skal komme ud af dem, hvilket peger på et potentiale i en dialog om formålet med de faste arrangementer.

Appendiks A

Metode

Undersøgelsen bag denne rapport om samarbejdet mellem forældre og daginstitutioner er gennemført med udgangspunkt i både kvantitative og kvalitative datakilder. Forud for den primære dataindsamling gennemførte projektgruppen en forundersøgelse med henblik på at sikre et relevant fokus. Herefter har projektgruppen gennemført to spørgeskemaundersøgelser blandt hhv. forældre til børn i daginstitutioner og daginstitutionsledere. Herudover er der gennemført 12 interviews med daginstitutionsledere og 10 interviews med forældre, der sidder med i en forældrebestyrelse/et forældreråd i deres barns institution.

I disse tre appendikser udfolder vi de forskellige datakilder yderligere.

Forundersøgelse

Forud for projektets start gennemførte EVA en forundersøgelse med henblik på dels at sikre et relevant vidensfundament for undersøgelsen og dels at kvalificere den efterfølgende dataindsamling ved at indkredse relevante fokusområder og viden om, hvad institutioner og interessenter er optagede af på området. Forundersøgelsen bestod af følgende elementer:

- Deskresearch om relevant forskning og undersøgelser på området.
- Interviews med interessenter på området, herunder repræsentanter for BUPL, KL, DLO og Børne- og Kulturchefforeningen.
- Institutionsbesøg på tre institutioner. Her gennemførte projektgruppen interviews med ledere og pædagoger om institutionens praksis og pædagogiske overvejelser om forældresamarbejdet. Besøgene havde ligeledes til formål at give EVA praktisk viden om informationskanaler, anvendte faciliteter og lignende i forbindelse med forældresamarbejdet.
- Telefoninterviews med fire daginstitutionsledere. Interviewene havde fokus på rammer og indhold for forældresamarbejdet samt barrierer og muligheder for samarbejdet.

Appendiks B

Spørgeskemaundersøgelserne

EVA har gennemført to spørgeskemaundersøgelser blandt hhv. forældre til børn, som går i daginstitution, og daginstitutionsledere. Danmarks Statistik har stået for udsendelse af spørgeskemaet til forældre, mens EVA selv har administreret udsendelsen til daginstitutionslederne.

I de følgende afsnit præsenteres de to spørgeskemaundersøgelser hver for sig.

Spørgeskemaundersøgelse blandt daginstitutionsledere

Spørgeskemaet til lederne fokuserede på ledernes erfaringer med forældresamarbejde og indeholdt både faktuelle spørgsmål og holdningsspørgsmål. Lederne blev bedt om at svare med udgangspunkt i institutionens praksis.

Spørgeskemaerne blev udsendt med post til 1.000 tilfældigt udtrukne daginstitutioner ud fra Danmarks Statistiks daginstitutionsregister. Spørgeskemaet var stilet til den daglige/pædagogiske leder, dvs. den leder, som er tættest på den pædagogiske praksis og det pædagogiske personale.

Af følgeskrivelsen til spørgeskemaet fremgik også et link til besvarelse af spørgeskemaet online. Respondenterne har derfor haft mulighed for selv at vælge, om de ønskede at besvare papirversionen og sende den tilbage til EVA eller besvare spørgeskemaet elektronisk via linket. 242 respondenter har valgt at besvare spørgeskemaet postalt, mens 201 har besvaret det elektronisk. Dertil kommer 4 respondenter, som i forbindelse med en telefonisk påmindelse har besvaret spørgeskemaet over telefonen.

Pilotinterview

Før udsendelse af det endelige spørgeskema blev det pilottestet blandt målgruppen. Formålet med pilotinterviewene var kvalitetssikring af det udarbejdede spørgeskema, herunder om de stillede spørgsmål er forståelige og opleves som relevante for respondenterne, samt om svarkategorierne er relevante og udtømmende. Efterfølgende er spørgeskemaerne blevet justeret på baggrund af piloterfaringerne.

Der blev foretaget syv pilotinterviews med daginstitutionsledere fra forskellige typer daginstitutioner. Deltagerne til pilottestene blev udvalgt med det formål at skabe spredning på følgende parametre: institutionstype (vuggestue/børnehave/aldersintegreret institution), ejerforhold (privat/selvejende/kommunal), institutionens størrelse (lille/større) og institutionens beliggenhed (by-/landkommune).

Datagrundlag

I de følgende afsnit præsenteres undersøgelsens population og svarprocent. Dertil præsenteres bortfaldsanalysen, som har haft til formål at afdække, om der er tale om et systematisk skævt bortfald, hvor nogle respondentgrupper er enten over- eller underrepræsenterede i analyseudvalget.

Population

Populationen for undersøgelserne er samtlige ledere af daginstitutioner i Danmark. Daginstitutionerne rummer kommunale, selvejende og private vuggestuer, børnehaver og aldersintegrerede institutioner. Nedenstående tabel er en oversigt over populationen:

Stikprøve	Population
1.000 simpelt, tilfældigt udtrukne ledere af daginstitutioner	3.792 ledere af daginstitutioner

Kilde: EVA's udtræk på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Svarprocent og bortfald

Den endelige svarprocent for spørgeskemaundersøgelsen er 47 %. Stikprøven og svarprocenten er fratrukket 58 institutioner, som grundet fejl i registeret er udtrukket til stikprøven, selvom de ikke er en del af undersøgelsens målgruppe og population. Det drejer sig fx om institutioner, som fremstår som aldersintegrerede institutioner i registeret, men som ved kontakt med institutionen har vist sig at være fritidshjem. Dertil har nogle af de udtrukne institutioner vist sig at være lukkede, fusionerede eller have skiftet adresse, hvilket kan skyldes, at daginstitutionsregisteret kun opdateres en gang årligt. Disse institutioner er trukket ud af svarprocenten, da de ikke har modtaget spørgeskemaet og derfor ikke har haft mulighed for at besvare det. I nedenstående tabel er der en oversigt over bortfald, og hvordan svarprocenten er udregnet.

Oprindeligt antal institutioner i stikprøven	Antal institutioner, der har vist sig ikke at være en del af populationen, eller som ikke har haft mulighed for at besvare spørgeskemaet	Antal besvarelser	Svarprocent
1.000 daginstitutioner	I alt: 58 Forkert type institution: 21 Lukket institution: 17 Forkert adresse: 20	447	447/942*100 = 47 %

Kilde: EVA's beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og spørgeskemadata fra undersøgelsen.

Formålet med bortfaldsanalysen er at vurdere, om bortfaldet er skævt og derfor kan have påvirket analyseudvalgets repræsentativitet i forhold til populationen.

For at klarlægge, om undersøgelsens analyseudvalg er repræsentativt for populationen, sammenlignes fordelingen på centrale parametre i hhv. analyseudvalget og populationen med en chi^2-test. Chi²-testen sammenligner, om fordelingerne er signifikant forskellige fra hinanden, og om der derfor kan være en over- eller underrepræsentation af bestemte respondentgrupper i analyseudvalget. Nedenfor ses fordelingen af institutionstype, ejerforhold og størrelse i hhv. analyseudvalget og populationen.

	Andel i analyseudvalget	Andel i populationen
Institutionstype		
Vuggestue	8 %	6 %
Børnehave	30 %	31 %
Aldersintegreret institution	62 %	63 %
Ejerforhold		
Kommunal	67 %	70 %
Selvejende	20 %	17 %
Privat	11 %	11 %
Andet	2 %	2 %

Fortsættes næste side …

… fortsat fra forrige side

	Andel i analyseudvalget	Andel i populationen
Antal børn		
Op til 25	7 %	9 %
26-50	29 %	31 %
51-75	30 %	28 %
76-100	16 %	16 %
Over 100	17 %	16 %

Kilde: EVA's beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og spørgeskemadata fra undersøgelsen.

Ingen af de samlede chi^2-værdier for institutionstype, ejerforhold eller størrelse overskrider den kritiske grænse ved et signifikansniveau på 0,05, hvilket indikerer, at fordelingerne på de valgte parametre i hhv. analyseudvalget og populationen ikke er signifikant forskellige fra hinanden. Vi kan derfor konkludere, at analyseudvalget i tilstrækkelig grad ligner populationen på de mest centrale parametre, hvorfor vi ikke har grund til at tro, at analyseudvalget er skævt i forhold til populationen.

Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre til børn i daginstitutioner

Spørgeskemaet til forældre til børn i daginstitutioner omhandler forældrenes erfaringer med forældresamarbejde og indeholder både faktuelle spørgsmål og holdningsspørgsmål. En række spørgsmål fra spørgeskemaet til daginstitutionsledere går igen i forældreskemaet – i de fleste tilfælde dog i en justeret form.

Danmarks Statistik forestod gennemførelsen af spørgeskemaundersøgelsen til forældre til børn i daginstitutioner, herunder udtræk af population og stikprøve. Populationen er konstrueret ud fra registerdata og tæller alle forældre, som har børn i 0-6-årsalderen, som går i en daginstitution i Danmark. Ved udtrækning af en stikprøve har der været udfordringer forbundet med at udtrække forældre til de yngste børn i institutioner. Det skyldes, at institutionsregisteret på tidspunktet for udtræk ikke rummede information om de mindste børn mellem 0 og 2 år. På baggrund af Danmarks Statistiks erfaring blev det vurderet, at ca. ⅓ af denne gruppe børn går i dagpleje og dermed ikke er en del af undersøgelsens population. For at tilnærme os en stikprøve, der afspejler populationen, er gruppen af forældre til 0-2-årige børn derfor blevet oversamplet tilsvarende. Det betyder, at der er udtrukket 140 ekstra respondenter i denne gruppe med den forventning, at ca. ⅓ af dem vil falde fra i starten af spørgeskemaet ved kontrolspørgsmål om, hvorvidt deres barn går i en daginstitution, da de vil gå i dagpleje og derfor ikke være en del af målgruppen for undersøgelsen.

Stikprøven tæller i alt 1.140 respondenter og er udtrukket på baggrund af CPR-numre ved simpel tilfældig udtrækning inden for fem strata baseret på barnets alder. Som det blev beskrevet ovenfor, er der udtrukket 70 ekstra forældre til børn på 1 år og 70 ekstra forældre til børn på 2 år. Det er kun forældre, som har børn med folkeregisteradresse hos dem selv, og som er biologiske forældre eller adoptivforældre til barnet, som indgår i stikprøven.

Alle respondenter i stikprøven er blevet kontaktet af Danmarks Statistik via brev med et link til den elektroniske besvarelse af spørgeskemaet. Der er sendt to rykkere efter hhv. en og to uger til dem, som på det givne tidspunkt ikke havde besvaret spørgeskemaet. Det har været muligt at besvare skemaet elektronisk i tidsperioden 6. januar til 14. februar. Fra den 18. januar har Danmarks Statistik videre gennemført telefonisk opfølgning, hvor respondenterne er blevet tilbudt at gennemføre spørgeskemaet over telefon. Respondenterne er blevet kontaktet telefonisk i perioden 18. januar til 7. februar. I alt har 518 respondenter svaret elektronisk, mens 233 har gennemført spørgeskemaet over telefon.

Pilotinterviews
Før udsendelse af det endelige spørgeskema blev det pilottestet blandt målgruppen. Pilottestene blev foretaget af Danmarks Statistik og havde til formål at teste skemaets spørgsmålsformuleringer. Der er foretaget i alt 20 pilotinterviews. Erfaringerne med interviewene er blevet afrapporteret til EVA, som har foretaget de endelige justeringer af spørgeskemaet. Disse justeringer tæller bl.a. ændring af svarkategorier, som ikke forekom intuitive for respondenterne, konkretisering af spørgsmål og nye hjælpetekster.

Datagrundlag
I de følgende afsnit præsenteres undersøgelsens population og svarprocent. Dertil præsenteres bortfaldsanalysen, som har haft til formål at afdække, om der er tale om et systematisk skævt bortfald, hvor nogle respondentgrupper er enten over- eller underrepræsenterede i analyseudvalget.

Population
Populationen for undersøgelserne er samtlige forældre, som har børn i 0-6-årsalderen, der går i en daginstitution. Daginstitutionerne rummer kommunale, selvejende og private vuggestuer, børnehaver og aldersintegrerede institutioner. Dagplejere er ikke en del af populationen.

Bemærk, at grundet manglende information om, hvorvidt de yngste børn går i daginstitution, vil populationsdata for forældre til børn i alderen 0-2 år rumme både forældre til børn i daginstitution og forældre, der ikke har deres børn i daginstitution.

Nedenstående tabel er en oversigt over populationen:

Stikprøve	Population
1.140 simpelt, tilfældigt udtrukne forældre til børn i 0-6-årsalderen, som går i en kommunal, privat eller selvejende vuggestue, børnehave eller aldersintegreret institution.	Samtlige 233.606 forældre til børn i 0-6-årsalderen, som går i en kommunal, privat eller selvejende vuggestue, børnehave eller aldersintegreret institution.

Kilde: EVA's beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og spørgeskemadata fra undersøgelsen.

Svarprocent og bortfald for spørgeskemaundersøgelsen blandt forældre

Den endelige svarprocent for spørgeskemaundersøgelsen er 66 %. Der er i alt 751 besvarelser, hvoraf 518 er modtaget elektronisk og 233 over telefon. Svarprocenten er udregnet ud fra nettostikprøven og antal besvarelser, hvilket er illustreret i tabellen nedenfor.

Antal besvarelser	Nettostikprøve	Svarprocent
751	1.140	751/1140*100 = 66 %

Kilde: EVA's beregninger på baggrund af spørgeskemadata fra undersøgelsen.

Der er et bortfald på 389 personer. I det følgende præsenteres en analyse af bortfaldet, som er foretaget med det formål at vurdere, om bortfaldet er skævt og derfor kan have påvirket analyseudvalgets repræsentativitet i forhold til populationen.

For at klarlægge, om undersøgelsens analyseudvalg stadig er repræsentativt for populationen, sammenlignes fordelingen på centrale parametre i hhv. analyseudvalget og populationen med en chi^2-test. Chi^2-testen sammenligner om fordelingerne er signifikant forskellige fra hinanden, og om der derfor kan siges at være en over- eller underrepræsentation af bestemte respondentgrupper i analyseudvalget. Danmarks Statistik har leveret data til bortfaldsanalysen.

Analyseudvalget og populationen sammenlignes på følgende parametre: barnets alder, forældrenes herkomst, forældrenes uddannelsesniveau, institutionstypen, institutionens ejerforhold og institutionens størrelse. Nedenfor ses fordelingen på de valgte parametre i hhv. analyseudvalget og populationen.

	Andel i analyseudvalget	Andel i populationen
Barnets alder		
1 år	22 %	15 %
2 år	25 %	17 %
3 år	19 %	21 %
4 år	18 %	25 %
5 år	17 %	21 %
Herkomst		
Dansk oprindelse	86 %	81 %
Indvandrere	13 %	16 %
Efterkommere	1 %	2 %
Uddannelse		
Grundskole	17 %	21 %
Ungdomsuddannelse	36 %	36 %
Kort videregående	7 %	6 %
Mellemlang videregående	20 %	18 %
Lang videregående	20 %	18 %
Institutionstype		
Aldersintegreret institution	37 %	39 %
Børnehave	7 %	10 %
Vuggestue	3 %	2 %
Andet	52 %	49 %
Ejerforhold		
Kommunal	41 %	42 %
Privat	0 %	0 %
Selvejende	7 %	8 %
Andet	52 %	49 %
Antal børn		
Højst 20	0 %	0 %
21-40	0 %	0 %
41-60	0 %	0 %
61-80	0 %	0 %
81-100	1 %	1 %
101-120	47 %	50 %
Over 120	52 %	49 %

Kilde: EVA's beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og spørgeskemadata fra undersøgelsen.

Chi^2-testen viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne i hhv. analyseudvalget og populationen, når det gælder barnets alder, forældrenes herkomst og uddannelse samt institutionstypen.

Der ses en overrepræsentation af børn i 1-2-årsalderen samt en underrepræsentation af børn i 4-5-årsalderen, hvilket formodentlig skyldes, at den oversampling, der er foretaget af netop den førstnævnte aldersgruppe, har været estimeret lidt for højt. Som følge af det ses også en lille overrepræsentation af vuggestuer og underrepræsentation af børnehaver. Her er forskellen dog lidt mindre, sandsynligvis pga. de aldersintegrerede institutioner, der rummer børn i meget forskellige aldre. Det skal derfor bemærkes, at der i spørgeskemabesvarelserne er en overvægt af forældre til de yngste børn, hvilket kan påvirke det samlede billede, hvis denne gruppe svarer systematisk og markant anderledes på spørgsmålene end forældre til børn i andre aldersgrupper. Derudover ses en overrepræsentation af forældre med dansk herkomst i forhold til indvandrere eller efterkommere og en lille overrepræsentation af forældre med mellemlang eller lang videregående uddannelse. Derfor skal det samtidig bemærkes, at hvis uddannelse eller herkomst har en markant betydning for, hvordan respondenter besvarer spørgsmål i spørgeskemaet, så kan det skabe en systematisk skævhed i de samlede tabeller over besvarelserne. Dertil har underrepræsentationen af indvandrere og efterkommere den betydning, at det vanskeliggør statistiske tests af, hvilken betydning det har, når forældre taler et andet sprog end dansk i hjemmet, da der ikke er ret mange respondenter i denne gruppe.

Appendiks C

Telefoninterviews med daginstitutionsledere og forældre

Projektgruppen har gennemført 12 telefoninterviews med daginstitutionsledere og 10 interviews med forældre, der sidder i en forældrebestyrelse eller et forældreråd i deres barns institution. Formålet med disse interviews var at undersøge, hvordan forældresamarbejde kan se ud i dagligdagen i forskellige typer af institutioner.

Kvalitative interviews blandt daginstitutionsledere

De 12 interviews med daginstitutionsledere havde til formål at undersøge, hvordan institutionerne arbejder med forældresamarbejde, herunder hvilke måder de samarbejder med forældrene på, hvilke pædagogiske overvejelser de gør sig om forældresamarbejdet, samt hvilke muligheder og udfordringer de oplever i relation til forældresamarbejdet.

Fire interviews er gennemført i efteråret 2015, mens de resterende otte er gennemført i første kvartal af 2016. De fire interviews, som var med ledere i tre integrerede institutioner og en vuggestue, havde til formål at skærpe fokus i spørgeskemaundersøgelsen og blev derfor indsamlet som en del af forundersøgelsen. Der er efterfølgende lavet nogle tilføjelser i interviewguiden, og de resterende otte interviews blev gennemført udelukkende med henblik på at bidrage med kvalitative perspektiver til analysen. Forskelle på interviews gennemført som led i forundersøgelsen og interviews gennemført senere i processen vil blive beskrevet herunder.

Interviewguide

Interviewguiden er udviklet af EVA's projektgruppe på baggrund af inputs fra forundersøgelsen. Interviewguiden dækker for samtlige 12 interviews følgende temaer:

- Forældresamarbejdets formål og organisering i hverdagen
- Forventningsafstemning, feedback og udfordringer i forældresamarbejdet
- Forældresamarbejde med udsatte familier
- Oplevelse af forældres fokus i forældresamarbejdet, og hvad de ønsker at blive inddraget i
- Overvejelser om daginstitutionens understøttelse af læringsmiljøet i hjemmet
- Institutionens brug af digitale redskaber i forældresamarbejdet

- Forslag til forbedring af forældresamarbejdet.

Efter de indledende interviews blev der lavet en række tilføjelser til interviewguiden, da projektgruppen blev opmærksom på, at også følgende emner var relevante at afdække i interviewene:
- Aktiviteter/fællesskaber på tværs af forældregruppen
- Inddragelse af forældre i institutionens praktiske eller pædagogiske arbejde.

De tilføjede emner er udelukkende afdækket i de 8 senest gennemførte interview. Analysen af disse emner baserer sig derfor på 8 ud af 12 interviews. Derfor skal der tages det forbehold for data ved disse emner, at perspektiver, som kan være særlige for de integrerede institutioner, ikke i tilstrækkelig grad er afdækkede.

Udvælgelse af daginstitutioner
I vores udvælgelse af daginstitutioner har vi bestræbt os på at sikre så stor variation som muligt med følgende kriterier:
1 Institutionstype: vuggestue, børnehave eller integreret institution
2 Organisering: kommunale, selvejende og private institutioner
3 Størrelse: op til 50 børn, over 50 børn
4 Ledelsesstruktur: områdeledede og lokalt ledede institutioner.

Til sidst har der været fokus på at sikre en vis spredning ved både at tale med institutionsledere i byer og på landet i det omfang, det har været muligt.

I undersøgelsen indgår 4 vuggestuer, 4 børnehaver og 4 integrerede institutioner – i alt 12 institutioner. Af disse 12 er 6 kommunalt ejede, 3 er selvejende og 3 er private. 5 er små institutioner med op til 50 børn, 7 er større institutioner med mere end 50 børn. 3 af institutionerne har områdeledelse, 9 har lokalledelse. 3 af de integrerede og 1 af vuggestuerne indgik, som nævnt, i forundersøgelsen.

Kvalitative interviews blandt forældre
De ti interviews med forældrerepræsentanter fra forskellige daginstitutioner havde til formål at undersøge, hvordan forældre oplever samarbejdet med deres barns daginstitution.

Interviewguide
Interviewguiden blev udarbejdet af projektgruppen dels med udgangspunkt i de samme temaer, som var gennemgående i lederinterviewene, og dels på baggrund af inputs fra forundersøgelsen. Interviewguidens emner var:
- Forældresamarbejdets formål og organisering

- Forældrenes oplevelse af modtagelse i institutionen samt dagligdagen, herunder hente- og bringesituationen
- Forældrenes ønsker til indhold i forældresamarbejdet
- Forventningsafstemning, feedback og udfordringer i forældresamarbejdet
- Forældrenes overvejelser om daginstitutionens understøttelse af læringsmiljøet i hjemmet
- Aktiviteter/fællesskaber på tværs af forældregruppen
- Inddragelse af forældre i institutionens praktiske eller pædagogiske arbejde
- Forslag til forbedring af forældresamarbejdet.

Udvælgelse

Forældrene, der indgår i interviewundersøgelsen, sidder alle i deres barns institutions forældrebestyrelse eller -råd. Det betyder, at de har nogle særlige forudsætninger for at udtale sig om forældresamarbejdet, da de dels har erfaringer i kraft af forældresamarbejdet om deres eget barn og dels har et bredere kendskab til, hvordan forældresamarbejdet kan variere mellem forskellige forældregrupper og i forskellige situationer i institutionen. Det har imidlertid også den betydning, at interviewdeltagerne kan have særlige perspektiver på forældresamarbejdet, som ikke kan genfindes i den bredere population af forældre. Det kan være forældre, der er særligt aktive i deres barns institution, har en tættere relation til institutionens ledelse eller har en anden forståelse af institutionens pædagogiske arbejde end andre forældre. Derfor skal der tages det forbehold for interviewene med forældrene, at de muligvis ikke dækker variationen af forældreperspektiver på samarbejdet med institutioner.

EVA har kontaktet lederne af forskellige institutioner, som har sat os i kontakt med de pågældende forældre. Som det var tilfældet med institutionsledere, har der ved rekrutteringen været fokus på at sikre spredning i forhold til de tre nedenstående kriterier inden for hhv. vuggestuer, børnehaver og integrerede institutioner:

1. Organisering: kommunale, selvejende og private institutioner
2. Størrelse: op til 50 børn, over 50 børn
3. Ledelsesstruktur: områdeledede og lokalt ledede institutioner.

Til sidst har der været fokus på at sikre en vis spredning ved at tale med både institutionsledere i byer og på landet i det omfang, det har været muligt.

Af de 10 interviews er 4 med forældre til et barn i børnehave, 3 med forældre til et barn i vuggestue og 3 med forældre til et barn i integreret institution. 5 af institutionerne er kommunale, 2 er selvejende, og 3 er private. 3 af institutionerne er små (med op til 50 børn), og 7 er større institutioner med over 50 børn. 3 af institutionerne er områdeledede, 7 er lokalt ledede.

Analyse af kvalitative interview

Samtlige interviewreferater blev analyseret ved hjælp af en systematisk framework-tilgang. Med den metode har vi kodet samtlige interviews inden for en tematisk ramme, et framework, hvilket gør det muligt at læse dem på tværs af 1) alle interviewdata, der siger noget om det samme tema, og 2) alle interviewdata, der knytter sig til et bestemt interview.

Vi har herefter anvendt vores framework til at gennemføre en systematisk, tematisk analyse af data grupperet under samme overskrift, fx den konkrete organisering, der knytter sig til samarbejdet mellem daginstitutioner og forældre. Vi har i den fase inkluderet alle interviewdata, også data, der kan betragtes som enkeltstående udsagn, og interesseret os for variationen i data snarere end for, hvem og hvor mange der giver udtryk for et bestemt synspunkt.

Interviews med daginstitutionsledere og forældre er analyseret under de samme overskrifter, men i to adskilte processer, da vi har interesseret os for, hvilke perspektiver der knytter sig til hhv. forældres og daginstitutionslederes oplevelser med forældresamarbejde.

Appendiks D

Litteraturliste

Bureau 2000 (2013): *Forældreindflydelse og forældremedvirken i daginstitutioner – en undersøgelse blandt formænd for forældrebestyrelser*, Forældrenes Landsforening – FOLA og FOA – Fag og Arbejde.

Christoffersen, M.N., Højen-Sørensen, A-K., Laugesen, L. (2014): *Daginstitutionens betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt.* SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

EVA (2012): *Læreplaner i praksis. Daginstitutioners arbejde med pædagogiske læreplaner*.

Formandskabet for Rådet for Børns Læring (2016): *Ny dagsorden for Danmarks dagtilbud. Sådan styrker vi kvaliteten for de 0-6-årige.*

Jæger, M.M. (2008): "Social arv i Danmark". I: Haahr, U., Karlsson, O. (red.) *Danmarksbilleder – SFI's forskning gennem 50 år*, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Larsen, M.R. (2005): "Perspektiver på de institutionelle betingelsers betydning for forældresamarbejde". I: Højholt, C. (red.) *Forældresamarbejde – forskning i fællesskab*, Dansk Psykologisk Forlag.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (MBUL) (2016a): *Master for en styrket pædagogisk læreplan. Pædagogisk grundlag og ramme for det videre arbejde med læreplanstemaer og få brede pædagogiske læringsmål.*

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (MBUL) (2016b): *Bekendtgørelse af lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven)*, LBK nr. 748 af 20.6.2016. Gældende.

Rambøll (2016): *Brugertilfredshed på dagtilbuds-, SFO- og hjemmeplejeområdet*, Social- og Indenrigsministeriet.

Rådet for Børns Læring (2016): *Beretning fra Formandskabet*.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

Læs mere om EVA på vores hjemmeside, www.eva.dk.
Her kan du også downloade alle EVA's udgivelser
– trykte eksemplarer kan bestilles via en boghandler.

ISBN: 978-87-7958-992-6

9 788779 589926 >